

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN YÜKSEK
ÖĞRETİM KURUM TERCİHLERİ ÜZERİNE BİR
ÇALIŞMA

FATİH DURMUŞ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

GEBZE

2010

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN YÜKSEK
ÖĞRETİM KURUM TERCİHLERİ ÜZERİNE BİR
ÇALIŞMA**

FATİH DURMUŞ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. BÜLENT SEZEN

GEBZE

2010

YÜKSEK LİSANS TEZİ JÜRİ ONAY SAYFASI

G.Y.T.E. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 21/09/2010 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Fatih DURMUŞ'un tez çalışması İşletme Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Doç. Dr. Bülent SEZEN

ÜYE

: Doç. Dr. Selim AREN

ÜYE

: Yrd. Doç. Dr. Ali KÖSE

ONAY

G.Y.T.E. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../20... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

TEZ BAŞLIĞI: Ortaöğretim Öğrencilerinin Yükseköğretim Kurum Tercihleri Üzerine Bir Çalışma

YAZAR ADI: Fatih DURMUŞ

Bu çalışmanın amacı, farklı sosyo-ekonomik düzeyde, farklı okul türlerinde eğitim görmekte olan ve farklı yerleşim birimlerinde ikamet eden kız ve erkek öğrencilerden oluşan Ortaöğretim Kurumu öğrencilerinin, Yükseköğretim Kurum tercihlerinde etkili olan faktörleri incelemektir.

Çalışma kapsamında 36 adet sorudan oluşan yeni bir anket geliştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, 2009-2010 Eğitim ve Öğretim yılında Kocaeli ili ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında eğitim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, “Kocaeli Meslek ve Sanat Kursları” nda eğitim görmekte olan lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın çalışma grubu olarak basit rastgele örnekleme yöntemi ile tesadüfi ve gönüllü olarak seçilen: 120 adet Genel Lise, 177 adet Mesleki Eğitim Lisesi, 69 adet Anadolu ve Fen Lisesi ile 30 adet İmam Hatip Lisesi öğrencisi olmak üzere toplam 396 adet öğrenci araştırmanın örneklemini teşkil etmektedir.

Araştırma ile farklı Ortaöğretim Kurumlarında eğitim görmekte olan, farklı sosyo ekonomik ve kültürel altyapıya sahip öğrencilerin oluşturduğu örneklem grupları için Yükseköğretim Kurum tercihinde etkili olan faktörler arasında meydana gelen anlamlı farklılaşmalar ve bu farklılaşmaların olası nedenleri analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, Yükseköğretim, Yükseköğretim Kurum Tercihi.

SUMMARY

THESIS TITLE: A Study on College and University Choices of High School Students

AUTHOR: Fatih DURMUŞ

The aim of this paper is to investigate the factor that effect the college and university choices of both male and female students who belong to different socio-economic classes, go to different types of high schools and live in different residential areas.

Within this research a new questionnaire, which consist of 36 questions, was developed, the universe of this study consists of high school senior students in Kocaeli in 2009-2010 academic year. The sampling is made through four different groups which are regular high schools, technical high schools, Anadolu/Science high schools and İmam Hatip high schools (religious based education). In this context, we have chosen 120 regular, 177 technical, 69 Anadolu/Science and 30 İmam Hatip high schools randomly who agreed to participate voluntarily.

With this research, we put forward the factors effecting the college and university choices of high school students who belong to different socio-economic classes, go to different types of high schools and have different cultural backgrounds. We also investigate the significant diversification among them while analyzing the possible underlying reasons.

Keywords: High schools, Colleges and Universities, College and University Preferences.

TEŐEKKÜR

Öncelikle, Yüksek Lisans eğitimin ve tez sürecim boyunca değerli katkılarını esirgemeyen tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca, tez öncesi ve tez sürecinde değerli tavsiyeleri ve sonsuz sabrı için Sayın Doç. Dr. Bülent SEZEN 'e şükranlarımı sunuyorum.

Literatür çalışmalarım sırasında bana yol göstermiş olan değerli arkadaşlarım, Sayın Asım ALTUNBAŐ ve Sayın Vural ÇELİK'e ayrıca veri toplama aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen tüm KOMEK yöneticilerine teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
TEŞEKKÜRLER	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar DİZİNİ	X
1.GİRİŞ	1
2.YÜKSEK ÖĞRETİM KURUM TERCİH SÜRECİ	4
2.1. Türkiye’de Ortaöğretim Sistemine Genel Bakış	4
2.2. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sisteminin Tarihi Gelişimi	5
2.3. Türkiye’de Yükseköğretim Sistemi	5
2.4. Yüksek Öğrenim Öncesinde Karar Verme Süreci	8
2.5. Yükseköğretim Pazarlama Yaklaşımları	10
2.5.1. Farklılaştırılmış (Differential) Pazarlama	12
2.5.2. Yoğunlaştırılmış (Concentrated) Pazarlama	13
2.5.3. Organize (Orchestrated) Pazarlama	13
2.6. Üniversite Tercih Sürecinde Etkili Olan Faktörlere Genel Bakış	14
2.6.1. Cinsiyet	14
2.6.2. Okul Türü	15
2.6.3. Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Statü	18
2.6.4. Yaşanılan Yerleşim Birimi	20

3. LİTERATÜR ÇALIŞMASI	22
3.1. Yurt Dışında Yapılmış Yayın ve Araştırmalar	22
3.2. Türkiye’de Yapılmış Yayın ve Araştırmalar	35
4. METODOLOJİ VE UYGULAMA	40
4.1. Araştırmanın Konusu	41
4.2. Araştırmanın Amacı	41
4.3. Araştırmanın Önemi	42
4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	43
4.5. Problem Tanımı	44
4.6. Yöntem	44
4.6.1. Araştırma Evreni	44
4.6.2. Araştırma Örnekleme	45
4.6.3. Verilerin Toplanması ve Verilerin Çözümlemesi	46
4.6.4. Demografik Özellikler	47
4.6.5. Bileşenlere Ait Betimleyici İstatistikler	52
4.7. Faktör Analizi	55
4.8. Faktör Skorlarının Hesaplanması ve Analizi	59
4.9. Hipotez Testleri	63
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	72
EKLER	78
KAYNAKLAR	88
ÖZGEÇMİŞ	95

TABLOLAR DİZİNİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
2.1: 2008 Yılı ÖSYS okul türü ve öğrenim durumuna göre başvuran ve yükseköğrenim programlarına yerleşen aday sayıları	17
4.1: Kocaeli İli 12. sınıf öğrencileri mevcudiyeti	45
4.2: Ankete katılan öğrencilerin cinsiyet ve okul türüne göre sayısal rakamları	46
4.3: Cinsiyet Değişkeni Bazında Demografik Dağılım	48
4.4: Okul Türü Değişkeni Bazında Demografik Dağılım	48
4.5: Cinsiyet Değişkeni Bazında Demografik Dağılım	49
4.6: Anne Eğitimi Değişkeni Bazında Demografik Dağılım	49
4.7: Baba Eğitimi Değişkeni Bazında Demografik Dağılım	50
4.8: Yerleşim Birimi Değişkeni Bazında Demografik Dağılım	50
4.9: Okul Performansı (Şahsi Değerlendirme) Değişkeni Bazında Demografik Dağılım	51
4.10: Okul Performans (Eğitimci Bazlı Değerlendirme) Değişkeni Bazında Demografik Dağılım	52
4.11: Betimleyici İstatistikler, Üniversite Tercih Faktörleri (Kısım-1)	53
4.12: Betimleyici İstatistikler Üniversite Tercih Faktörleri (Kısım-2/3)	54
4.13: Üniversite tercih faktörleri anketi faktör analizi	56
4.14: Faktör Skorları Okul Türü Bazında Betimleyici İstatistikler	60
4.15: Faktör Skorları Cinsiyet Bazında Betimleyici İstatistikler	61
4.16: Faktör Skorları Yerleşim Birimi Bazında Betimleyici İstatistikler	62
4.17: Faktör Skorları Gelir Bazında Betimleyici İstatistikler	63
4.18: Cinsiyet değişkenine göre hesaplanan faktör skorlarına göre oluşturulan özet tablo	64

4.19: Okul Türü değişkenine göre hesaplanan faktör skorlarına göre oluşturulan özet tablo	66
4.20: Gelir değişkenine göre hesaplanan faktör skorlarına göre oluşturulan özet tablo	68
4.21: Yerleşim Birimi değişkenine göre hesaplanan faktör skorları özet tablo	70

1. GİRİŞ

Ortaöğretim yılları öğrenciler için gelecekte yapacakları meslek ile ilgili kararlarının şekillenmesi açısından son derece kritik bir dönem olarak değerlendirilir. Öğrenciler bu aşamada tercih yapmak ve karar vermek zorundadırlar (Çoban, 2005, s.40). Şüphesiz yükseköğretim kurum tercihi de en az meslek/bölüm tercihi kadar kritik bir süreçtir. Yükseköğretim kurum tercihi, ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin vermek zorunda olduğu en zor kararlardan biridir.

Türk Dil Kurumu, yükseköğretimi “Ortaöğretimin üstünde, üniversite, akademi ve yüksek okullar ile bu eğitim kurumlarını yönetmek görevini ve sorumluluğunu taşıyan birimlerden oluşan örgüt” olarak tanımlanmaktadır. Yükseköğretim kurumu tercih süreci ise, birey için, resmi eğitimine ortaöğretim kurumunun ötesinde devam etme isteğinde olan bireyin geliştirdiği ve spesifik bir-iki yıllık, dört yıllık veya mesleki eğitim yatırım kararı tarafından takip edilen karmaşık, çok aşamalı proses olarak tanımlanmaktadır (Hossler ve ark., 1989). Yükseköğretim kurum tercih sürecini kurum için kaliteli adayları edinmek çok sayıda kurumun stratejik planında yer etmektedir (GYTE, 2007, s.14). Özellikle gelirlerinin önemli bir kısmını öğrenci kayıtlarından edinen kurumlar için ortaöğretim mezunu öğrenciler ve bu öğrencilerden elde edecekleri pazar payı ve söz konusu öğrencilerin mevcut ve erişilebilir kurumlar arasından tercih yaptıkları kurumlar için önemli bir finansal ilgi konusudur (Drewes ve Michael, 2006, s.782).

Yükseköğretim kurum tercih ve kabul süreci ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir (Yamamoto, 2007, s.560). Öyle ki, sistemdeki farklılık aynı ülke için bile yıllar içinde dahi farklılık arz edebilmektedir. Ülkemizde 1960 öncesi dönemde sınavsız giriş uygulaması söz konusu iken, 60’lı yılların başında bazı üniversitelerin münferit sınav uygulamaları görülmektedir. 1970’li yıllar ise yükseköğretim talebinin hızla artma temayülünde olduğu bir dönemdir. 1974 yılına gelindiğinde ise Üniversitelerarası Kurul merkezi bir sınav yapılmasını uygun bulmuş ve 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu’nun 52. Maddesine dayanarak 19 Kasım

1974 tarihinde Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) kurulmuştur(<http://www.osym.gov.tr/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF7A2395174CFB32E1F9F8102006DD7892>, 2010). Bu durum hiç şüphesiz bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. 1970’li yıllardan günümüze Türk Eğitim Sistemi’nde yaşanmakta olan sorunların en başında ortaöğretim kurumları ile yükseköğretim kurumları arasındaki öğrenci arz-talep dengesizliği gelmektedir. 1971 yılında açıkta kalmış öğrenci sayısı 12550 iken bu sayı 1995’te 392712 öğrenciye çıkmıştır (Köse, 1999, .s.51). Bu artış trendi günümüzde de paralel bir seyir izlemekte ve her geçen yıl daha fazla öğrenci açıkta kalmaktadır.

Yükseköğretim tercih sürecinde her ülkenin kendine özgü özellikler sergilemesi nedeniyle, ülkelerin birbirlerinden ayrı ele alınmaları gerekmektedir. Bu süreçte öğrencilere yardımcı olacak pek çok araç vardır. Bu doğrultuda; pek çok gelişmiş ülke, resmi ve özel kuruluşlar tarafından düzenli olarak yayınlanan üniversite sıralama endekslerine sahiptir; ancak ülkemizde uluslararası geçerliliği olan böyle bir yapılanmadan söz edilememektedir. Ülkemizde, Prof. Dr. Ural Akbulut ve arkadaşlarının çabalarıyla, inisiyatif olarak ilk defa ölçülebilir kriterlere bağlı bir sıralama yapmışlardır; fakat bu alanın ülkemiz için çok yeni olduğu düşünüldüğünde, bir takım yeniden yapılandırmanın gerekliliği yadsınamaz bir gerçekliktir. Tercih sürecinde adaylara faydalı olması beklenen bir başka araç ise, Yükseköğretim Kurumu tarafından düzenli olarak yayınlanan ve kurumların yayın istatistiklerini gösteren listedir; ancak söz konusu liste ile üniversitelerin tercih edilme (puan) durumları arasında ilişkisel bir bağ gözükmemektedir. Örneğin 2008 yılına ait öğretim görevlisi başına düşen yayın sırası incelendiğinde ilk 3 sırayı, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Bozok Üniversitesi ve Aksaray Üniversitesi’nin paylaştığı gözükmekte olmasına rağmen tercih edilme sıklıkları ve bölüm puanları açısından görece daha alt sıralarda yer aldıkları gözlemlenmektedir. Ülkemizde tercih aşamasında en önemli etken ise söz konusu üniversitenin bölümünün, bir önceki yıla ait taban puanı olmaktadır (Anılan ve ark., 2007, s.240).

Bu çalışma ile ortaöğretim kurumları son sınıf öğrencilerinin, “Üniversite tercih sürecinde etkin olan faktörler açısından farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt

aranmaktadır. Özetle: Ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında ve farklı okul türlerinde eğitim ve öğrenim görmekte olan, farklı cinsiyette, farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip ve farklı yerleşim birimlerinde ikamet etmekte olan öğrencilerin yükseköğretim tercihlerinde meydana gelecek olan farklılıkların incelenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla, “Yükseköğretim Kurum Tercih” adı verilen bir anket geliştirilmiş ve Kocaeli ilinde, ortaöğretim son sınıflarında eğitim görmekte olan öğrencilerden seçilen örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Giriş kısmını takiben, 2. bölümde “Yükseköğretim Tercih Süreci” ne değinilmiştir. 3. bölümde ise, literatürde bu alanda yapılmış çalışmaları içeren “Literatür Çalışması” bulunmaktadır. 4. kısımda ise; veri toplama, güvenilirlik, faktör analizi ve varyans analizi gibi uygulamaları içeren “Metodoloji ve Uygulama” çalışmaları yer almaktadır. Son kısımda ise; sonuç ve gelecekte yapılacak araştırmalar için önerileri içeren “Kısıt ve Öneriler” yer almaktadır.

2. YÜKSEK ÖĞRETİM KURUM TERCİH SÜRECİ

2.1. Türkiye’de Ortaöğretim Sistemine Genel Bakış

Ortaöğretim: “Ortaöğretim; ilköğretime dayalı, en az dört yıllık genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Ortaöğretimin amacı; öğrencilere asgari ortak bir genel kültür vermek, birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları aramak, ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, hem yükseköğretime hem mesleğe, veya geleceğe ve iş alanlarına hazırlamaktır. İlköğretimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış her öğrenci ortaöğretime devam etme ve ortaöğretim olanaklarından ilgi, yeti ve yetenekleri ölçüsünde yararlanma hakkına sahiptir.” (MEB, 2008, s.12).

1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nu ile Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümlerinin bir sistem bütünlüğü içinde kapsamı hedeflenmiştir.

Türk eğitim sistemi, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ayrı bölümden oluşmaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa göre yaygın eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamakta; yaygın eğitim ise, örgün eğitimin yanında ve dışında gerçekleşen tüm eğitim faaliyetlerini kapsayan eğitim bölümü olarak tanımlanmıştır.

Aynı kanununun 29. maddesi ile Ortaöğretim Kurumları’nın görev ve yetkileri: “ Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun

iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak “ ve “Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.” olarak tanımlanmıştır.

2.2. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sisteminin Tarihi Gelişimi

Cumhuriyetimizin ilk yıllarından 1960'lı yıllara kadar ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin sayısının az olması münasebetiyle pek çok fakülte sınavsız başvuran öğrencileri kabul etmiştir. Kontenjanlarını aşan bir taleple karşılaşılması durumunda ise, başvuru sırasına göre alım yapılması, eğitim fakültesi niteliğine göre ve mezuniyet derecesine göre sıralama yapılması gibi yöntemler tercih edilmiştir. Lise mezunlarının artış göstermesine mukabil, yukarıda kısaca özetlenen yöntemler, mevcut şartlar için yetersiz kalmış ve fakülteler kendi ihtiyaçları doğrultusunda sınavlar açmaya başlamışlardır. Ülkemizde üniversite kontenjanlarında meydana gelen artışın ortaöğretim kurum kontenjanlarındaki artışa paralel gerçekleşmemesi bir takım arayışları da beraberinde getirmiştir ve buna mukabil olarak, öğrenci sayısındaki fazlalık ve fazla sayıdaki öğrenciye güven sorunu yaratmayacak bir sınav oluşturmak amacıyla çoktan seçmeli sorulara dayanan merkezi bir sınav sistemi tercih edilmiştir. Bu amaçla, 1981 yılında, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa binaen ve Yükseköğretim Kurumu (YÖK)'e bağlı bir kurum olarak Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) kurulmuştur. (MEB, 2004, s.3)

2.3. Türkiye’de Yükseköğretim Sistemine Genel Bakış

Yükseköğretim: “Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yükseköğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Yükseköğretimin amacı;

ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimine göre öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek, bilimsel alanlarda araştırmalar yapmak, araştırma-inceleme sonuçlarını gösteren ve bilim - tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayını yapmak, hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek, Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilimsel verileri söz ve yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetinde bulunmaktır. Yükseköğretim kurumları; üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, meslek yüksek okulları, uygulama ve araştırma merkezleridir” şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2008, s.12).

Anayasamızın 130. maddesinde Yükseköğretim Kurumları başlığı altında: “Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde, milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler, devlet tarafından kanunla kurulur.” şeklinde tanımlanmıştır.

Anayasamızın 131. maddesinde Yükseköğretim Üst Kurulları: “ *Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim - öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu kurulur.*” şeklinde tanımlanmıştır.

1981 yılı öncesi Yükseköğretim Kurumu (YÖK) reformu yapılmadan önce yükseköğretim sistemi beş farklı yapıda toplanmış bulunmaktaydı. Bunlar; üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı akademiler, Bakanlık ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı iki yıllık meslek yüksekokulları ve konservatuarlar, Milli Eğitim

Bakanlığı'na bağlı üç yıllık eğitim enstitüleri, mektupla eğitim yapan ve günümüzde misyonunu Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'ne devreden YAYKUR'dan oluşmaktaydı. Yükseköğretim kurumlarını parçalı yapıdan kurtaracak ve öğrenci sayısındaki artışa cevap verebilecek yapıya sahip bir merkezi sisteme ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda, 1981 yılında Yükseköğretim Kurumu (YÖK) kurulmuştur (<http://www.yok.gov.tr/content/view/343/219/>, 2010). 1982 Anayasası sonrası süreçte gerekli yasal düzenlemelere uygun olarak 1984 yılında Türkiye'nin ilk vakıf üniversitesi olan Bilkent üniversitesi kurulmuştur. (<http://www.bilkent.edu.tr/bilkent-tr/general/index.html>, 2010).

Devlet üniversitelerinin özerk, kar amacı gütmeyen yapısı göz önünde bulundurulduğunda ise seyrin sosyal, ekonomik, siyasal gibi pek çok etkinin altında filizlendiği gözlemlenebilir. Ülkemizdeki üniversitelerimizin kuruluş ve gelişim seyrine baktığımızda yatay bir seyir izleme eğiliminde oldukları görülebilir. Modern anlamda tohumları ilk kez Osmanlı İmparatorluğu döneminde atılan üniversitelerimiz için bu duruma pek çok örnek bulmak mümkündür. Örneğin, 1773 yılında II. Mustafa tarafından kurulan Mühendishane-i Bahr-i Hümayun ya da diğer adıyla İmparatorluk Deniz Mühendishanesi'nin asli görevi ülkedeki tersanelerde çalışacak Türk mühendislerini yetiştirmektir. Bu kurum şimdiki İstanbul Teknik Üniversitesi'nin temellerini oluşturmaktadır. Günümüzde İstanbul Teknik Üniversitesi'nde temelleri 1453 yılına kadar giden İstanbul Üniversitesi için ise modern anlamda eğitim 1863 yılında kurulan I. Darülfünun ile olmuştur. Arapçada "dar", ev, yurt anlamına gelmekte, "fünun" ise fenin çoğulu fenler manasındadır, "üniversite" anlamında kullanılan sözcüktür. 2 kez kapatılan okulun üçüncüsü II. Abdülhamit 'in fermanıyla açılan üniversiteye sonraları, Tıbbiye, Hukuk Mektebi, Fen – Edebiyat ve İlahiyat Fakülteleri gibi fakülteler eklenmiştir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Dar%C3%BCf%C3%BC>, 2010). 1911 yılına gelindiğinde ise Kondüktör Mekteb-i Alisi ya da bugünkü adıyla Yıldız Teknik Üniversitesi de ülkedeki tekniker ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuştur.

Cumhuriyet sonrası döneme gelindiğinde ise, temelleri 1955 yılında atılan ve İstanbul ve Ankara illerinin dışında kurulan ilk üniversite olma özelliğini taşıyan

Karadeniz Teknik Üniversitesi de yine teknik eleman ihtiyacı göz önünde bulundurularak kurulmuştur. 1957 yılında ise eski adı Orta Doğu Yüksek Teknoloji Enstitüsü olan Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nin temelleri atılmıştır. ODTÜ eğitime Mimarlık Fakültesi ile başlamış ve bunu Mühendislik eğitimi takip etmiştir. Bu bağlamda ülkemizde kurulan teknik üniversitelerin de dahil olduğu pek çok üniversitemiz, Fen Edebiyat Fakültesi, Hukuk Fakültesi, İdari Bilimler Fakültesi ve Tıp Fakültesine kadar geniş bir yelpazede eğitim vermektedir. Benzer bir şekilde, 1992 yılında kurulan İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüleri İhtisas üniversiteleri olarak kurulmuş öncü üniversitelerimizdendir ve her iki kurumda günümüzde lisans eğitimi de sunmaktadır.. Bu bilgiler dahilinde ve anket çalışması sırasında yüz yüze görüşme imkanı bulduğum öğrencilerin ifadelerinden yaptığım çıkarım; ülkemizde özellikle Tıp, Mühendislik, Hukuk, Siyasal Bilimler gibi alanlarda uzmanlaşmış üniversitelerimiz olsa da bu durumun bazı pazarlama uzmanlarına göre sıkıntı doğurabilmesi olası görünmektedir. Jack Trout (2007) konumlandırmayı “Müşteri adaylarınızın zihninde kendiniz nasıl farklılaştırdığımızla ilgilidir. Aynı zamanda da, iletişim sürecinde zihnin nasıl işlediğiyle ilgili çalışmaların konusudur.” diyerek açıklamaktadır. Trout'a göre zihin kısıtlıdır, kafa karışıklığından nefret eder, kesin ve net bilgiler ister. Kurum için ürün hattını genişletmek ise zihnin odak noktasını yitirmesine ve kurumun müşterinin gözünde istenen noktada odaklanmasını engeller (Jack Trout, 2007, s.27).

2.4. Yükseköğrenim Öncesinde Karar Verme Süreci

Öğrenciler için yurtdışında okuyup okumama kararı üniversite tercih süreci teorisi olarak adlandırılmakta ve üç aşamalı, silsile yoluyla devam eden süreçler bütününden oluşmaktadır. Bu üç aşama: (1) Eğilim geliştirme veya yurtdışında okumaya eğilim aşaması, (2) Uygun eğitim programının araştırılması aşaması, (3) Belirli bir program için seçim kararının verilmesi ve karar verme aşamasıdır. Eğilim aşamasında öğrencinin üniversite seçimi veya yurtdışında okuma senaryoları içinde öğrenci yurtdışında eğitim almak için üniversite eğitimi almaya veya yurtdışında okumaya niyet göstermektedir. Araştırma aşamasında, öğrenci olası üniversiteler ya

da yurtdışı eğitim olanaklarını kendi algısı, ihtiyaçları, beklentisi ve özellikleri doğrultusunda sorgulamaktadır. Son aşama olan seçim aşamasında ise öğrenci uygun üniversite veya yurtdışı eğitim programına kayıt olmakta ve prosesi sonlandırmaktadır (Salisbury ve ark., 2009, s.123). Chapman (1986) satın alma davranış prosesini eğitim alanında ilk kez uygulayanların arasında gelmektedir. Buna göre öğrencinin karar verme aşamasında; yükseköğretim kurumlarına var olan bilgiler ışığında pasif olarak kayıt yaptırıp, erken düşüncelerinin şekillendiği aşama olan “ön araştırma tutumu” aşaması; öğrencinin potansiyel seçeneklerden oluşturduğu bir listenin hazırlandığı aşama olan “araştırma tutumu” aşaması; seçilen kurumlara başvurunun yapıldığı “başvuru süreci” aşaması; öğrencinin kabul edilme prosesini ve ön kayıtlarını yaptırdığı aşama olan “karar verme” aşaması; son olarak da öğrencinin nihai kararını verip kaydını sonlandırdığı “kayıt” aşamasıdır (Maringe, 2006,s.468).

Karar teorisi, eğitim programının gelişim süreci ve adayların daha iyi seçim yapabilmesi için eğitim programının temel yapı taşı olan oluşum prosesini anlamaya yardımcı olmaktadır. Üniversite adaylarının karar sürecini anlamak, adaylara uygun program geliştirmede ve onların yeteneklerini gösterebilecekleri daha uygun program sunabilmeleri için bir mihenk taşı niteliğindedir (Ryan ve ark., 2007, s.533).

Boe ‘ya göre karar verme bir takım ussal imgeye dayanmaktadır. Farklı alternatifler arasında karar verme, daha önceki mevcut bilgilerden, karar verilecek olan şeye karşı olan tutumdan, alternatiflerin hoşnutluk verici olup olmaması gibi durumlardan etkilenerik şekillenir. Gerçek karar verme prosesi, değerlere ve geleceğe olan bağlılığın tahmini tarafından eşlik edilen inançların ve niyetlerin şekillendirdiği süreç olarak analiz edilebilir. Bu durumda, öğrencinin üniversite sınavına olan inancı, doğrulanmış bilgilerden daha fazladır (Keskinen ve ark., 2008, s.640).

Üniversite karar sürecinde, tercih süreci üzerinde etkin rol oynayan pek çok dahili faktör de mevcuttur. Bunlardan en önemlisi ise medya etkisi olarak görülmektedir. Medya, üniversitelerin algılanan kalitesi üzerinde etkili olmaktadır.

Ancak, üniversite, medya ve öğrencinin değişik kalite karakteristiklerine olan ilgisi onları farklı yönler yönlendirmekte ve pek çok sorunun doğmasına yol açmaktadır. Bu sorunları Kendall (2005) şu şekilde sırlamıştır: (1) Uygunluktan yoksunluk: Eğer bir öğrenci tercih yaparken kalite göstergesi olduğuna inandığı ancak öğrencini gerçek ihtiyaçlarını karşılamayan bilgiyi kullanırsa, öğrenci söz konusu üniversiteyi hatalı olarak tercih dışı bırakabilir. (2) Kaynak israfı: Üniversiteler promosyon malzemeleri ve web sitelerine on binlerce dolar tutarında yatırım yapabilirler. Ancak, eğer medya kendi standart ve sıralama sistemine bağlı kalırsa, harcanan paranın hiçbir önemi kalmayacak ve öğrenciye iletilen bilgide istenilen değişim meydana gelemeyecektir. (3) Çok fazla medya gücü: Bizatihi medyanın sunduğu bilgilerin yönlendirdiği karar vermeler, medyanın yapısını güçlendirmeyi ve nihayetinde de medyayı kalite belirleyicileri konusunda şef konumuna getirecektir. Başka hiçbir münferit girdinin bu denli yüksek bir etkisi yoktur (Kendall, 2005, s.2).

2.5. Yükseköğretimde Pazarlama Yaklaşımları

Küreselleşen dünyamız için eğitim başlı başına bir sektör hüviyetine bürünmüş ve ABD gibi gelişmiş ülkelerde dahi büyük bir sektör haline gelmiştir. Ayrıca, sadece ABD 'de uluslararası öğrencilerin ABD ekonomisine olan katkısı 2003 yılı rakamlarıyla 12 milyar dolar dolaylarındadır. ABD Ticaret Departmanı verilerine göre ise yükseköğretim kurumları ülkenin 5. büyük servis sektörü konumundadır (Erinjeri ve ark., 2005, s.7). Hiç şüphesiz bu kadar büyük bir sektör için pazarlama yaklaşımları olmazsa olmazlar arasında yer almaktadır.

Kotler (1976) Pazar teorisini üniversite seçim prosesine uyarladığı çalışmasında, lise öğrencisinin perspektifinden üniversiteye kayıt olma prosesini 7 aşamaya ayırmıştır: Öğrenci ilk aşamada bir üniversite programına katılmaya karar verir. İkinci aşamada ise bilgi toplama ve edinme evresine geçer. Üçüncü aşamada araştırmasını bir alt kademedede spesifik üniversite tercihleri bazına indirger ve sorgular. Dördüncü aşama başvuru aşamasıdır. Beşinci aşama öğrenci için kabul

aşamasıdır. Altıncı aşama üniversite tercihi, son ve yedinci aşama ise nihai kayıt aşamasıdır (Kotler, 1976).

Kotler (2007) Günümüzde Pazarlamanın Temelleri adlı kitabında, pazarlama stratejisini incelerken dört ana başlık kullanmıştır. Bunlar; dilimlere ayırma, hedef belirleme, konumlandırma ve farklılaştırma faaliyetleridir. (Kotler, 2007, s.61) Ayrıca, Kotler'in (1972) pazarlamanın sadece kar amacı güden işletmeler için değil tüm organizasyonlara uyarlanabileceği yönündeki yazınlarının akabinde pek çok organizasyon pazarlamayı keşfetmeye başlamıştır. Buna rağmen pek çok hantal organizasyon pazarlama oryantasyon sürecindeyken pek çok üniversite stratejik pazarlama planlarına adapte olmaktadır (Lewison ve Havis, 2007, s.15).

Kotler ve Fox (1995) eğitim kurumlarının pazarlama stratejisi geliştirmek adına kararlı adımlar atmaları gerektiğini söylemektedirler. Bu adımları, dahili çevre analizi, harici çevre analizi gibi adımların atılması suretiyle kurum ana pazar fırsatlarının ve kurumun sahip olduğu sınırlı kaynaklar ile bunlardan ne kadarlık bir kısmın elde edilebileceğinin farkına varacaklarından bahsetmektedirler. Ayrıca eğitim kurumlarının bu doğrultuda pazar bölümlenmesi (segmentation) hedef pazarlama, konumlandırma ve belirlenen müşteri demografiği gibi pazar hedeflerini oluşturmaları gerekliliğinden bahsetmektedirler. Kurumun ilk olarak yapması gereken çevre analizinin akabinde önerilen pazarlama stratejileri şu adımları içermelidir: (1)Pazar bölümlendirmesi, (2) Hedef Pazar seçimi, (3) Ürün konumlandırması şeklinde olmalıdır (Kotler ve Fox, 1995).

Üniversiteler hedef öğrenci kitlesini cezbedebilmek adına hedef pazarlama uygulamalarından faydalanabilmektedir. Tanımlanmış bir Pazar, hedef pazarlama prosesinde önemli bir aşamayı oluşturmaktadır. Bunu yanında üniversiteler yığın pazarlama faaliyetinde bulunmayı da cezbedebilir. Yığın pazarlama, temel olarak tüm pazar bölümlerini hatta herkesi hedef alan bir pazarlama çalışmasıdır. Yıllar önce üniversitelerin kabul standartları farklı bölümlenmelerin var olacağı ve yine bu bölümleri oluşturan öğrencilerin farklı ihtiyaçları olacağı inancına dayanmaksızın tek tip stratejiden oluşmaktaydı. Yığın pazarlama, alt homojen grupların farklılaşmış

ihtiyaçlarına odaklanmak yerine tüm ihtiyaçları benzer olan ana pazara odaklanmayı tercih etmektedir. Buna karşı hedef pazarlama yaklaşımı, bir veya birden fazla odak grubu üzerine eğilmeyi ve her grubun ihtiyaçlarına uygun programlar geliştirmeyi salık vermektedir. Hedeflenen pazar bölümlerine, tip ve sayısına bağlı olarak üç farklı hedef pazarlama alternatifi mevcuttur (Lewison and Hawes, 2007, s.16).

2.5.1 Farklılaştırılmış (Differential) Pazarlama

Farklılaştırılmış pazarlama yaklaşımı 2 veya daha fazla pazar segmentinde operasyonda bulunmaktadır. Yükseköğretim Kurumu bu durumda sınırlı sayıda kümelenmiş veya dağınık hedef grubunu tercih edebilir. Bu aşamada kurum ya kümelenmiş belirli bir grup üzerinde yoğunlaşmayı ve bu gruba yoğunlaşmayı (selected) ya da tüm gruplara ayrı ayrı odaklanma çabası içinde olup toplu bir farklılaştırma stratejisi (completed) seçerek tüm odak grupları için farklılaştırılmış hizmetler sunmaya çalışacaktır. Kotler (2005) A'dan Z'ye Pazarlama adlı kitabında farklılaştırmayı ürün (özellikler, performans, uygunluk, dayanıklılık, stil, tasarım vb.), hizmet (temrin, müşteri eğitimi, danışmanlık vb.), personel (iletişim becerisi, yeterlilik, güvenilirlik vb.) ve imaj (semboller, yazılı, görsel ve işitsel iletişim araçları, atmosfer, etkinlik vb.) olmak üzere dört kategoride incelemiştir. Ayrıca hızla artan ve metalaşan ürünlerin olduğu pazarlarda şirketler için ayakta kalmanın en önemli yolunun farklılaşma olduğunu ve hatta farklılaşmanın “anlamsız” nitelikte olmasının bile bazı durumlarda işe yarayacağını “...*Alberto Culver, içine gerçekten eklediği ve Natural Silk (Doğal İpek) adını verdiği bir şampuan yapıyor; öte yandan bir röportajda, ipeğin saç için hiçbir yararının olmadığını kabul ediyor. Ne var ki, bu tür bir özellik dikkat çekiyor, bir farklılık yaratıyor ve daha işe yarayan bir formül olduğu hissini veriyor.*” şeklinde ifade etmektedir. Kotler kitabında emtianın varlığını sorgulamış ve tüm ürünlerin farklılaştırılabileceğini söylemiştir (Kotler, 2005, s.36-37).

2.5.2. Yoğunlaştırılmış (Concentrated) Pazarlama

Bu pazarlama stratejisinde, kurum çok sayıda pazar diliminde hizmet etmek yerine daha az sayıda (tek ya da az sayıda) fakat uzun olduğu alanda faaliyet göstermektedir. Bu strateji ile fazla sayıda pazarda faaliyet gösterip düşük pazar payı edinmek yerine az sayıda pazardan yüksek pazar payı edinilmesi hedeflenmiş olur (İslamoğlu, 2000, s.190).

2.5.3. Organize (Orchestrated) Pazarlama

Yükseköğretim Kurumu için organize pazarlama çalışması, adayların/müşterilerin yatay veya dikey ihtiyaçları göz önüne alınarak geliştirilen program söz konudur. Farklılaştırılmış ve yoğunlaştırılmış pazarlama stratejileri arasında konumlanmış stratejiler bütünüdür. Kar amacı gütmeyen kurumlar için pazarlama faaliyetleri, sosyal sorumluluk bilinci taşıyan bireylerin ve kurumların artması nedeniyle daha fazla stratejik bir hal almıştır. Sosyal içerikli faaliyetlerde bulunan birey ve kurumlar, mevcut konumlarını koruma, toplumsal tatmin sağlama, rekabet edebilme ve (nihayetinde) marka olabilmek için pazarlama stratejileri geliştirmeye muhtaçtırlar (Okur, 2007, s.10).

Ülkemizde de özellikle 80’li yıllarda Anayasamızda meydana gelen değişiklik ile tanışma fırsatı bulduğumuz ve 90’lı yıllarla birlikte sayılarında artma eğilimine giren vakıf üniversitelerinin de öneminin hissedilmesi ve bu alanın pazar olarak algılanması ile üniversiteler etkin pazarlama faaliyetlerine başlamıştır. Bugün pek çok üniversitenin tanıtım ofisi, halkla ilişkiler gibi bölümleri bulunmakta, stratejik planlamasını yapmakta ve bu alanlarda faaliyetlerde bulunmak suretiyle marka değerini artırma eğiliminde bulduklarını söyleyebiliriz.

Günümüzde yükseköğretim kurumları artık konumsal bir pazarda var olmaktadır. Üniversiteler en iyi öğrencileri kapmaya çalışırken, öğrenciler de en iyi kurumları tercih etme istekliliğinde bulunmaktadır. Hiçbir öğretim kurumu tüm alanlarda iyi olamaz ve de tek bir eğitim kurumu tüm adayların bütün ihtiyaçlarını karşılayamaz. Üniversiteler bu tür bir ortamda, güçlü yönlerini ön plana çıkarmalı veya mükemmel oldukları alan üzerinde konumlanmalıdırlar. Konumlandırma Dibb (1997) tarafından, bir imajın ve değerın dizayn edilmesi prosesidir böylece hedef pazar bölümünde bulunan müşteriler, kurum veya markanın diğer rakiplere görece nerede konumlandığını anlayabileceklerdir. Böylece, konumlandırmayı, kurumsal marka ya da imaj yaratmak, hedef pazar bölümüne karar vermek ve iletişim stratejisi geliştirmek olarak üç aşamada özetlenebilir (Maringe, 2007, s.468-469).

Pazarlama yaklaşımı yükseköğretim kurumları için kritik bir faktör olmakla birlikte, bu durum bazen de pazar temelli oluşturulan çelişkili ve güvenilmez bilgiler ile öğrencileri yanlış tercih yapmaya itebilir. Bu tip bilgi bombardımanları öğrencileri yanıltıp ileride yanlış tercih yaptıklarını anlamalarına ve eğitimlerini yarıda bırakmalarına sebep olabilmektedir (Scott, 2009,s. 26).

2.6. Üniversite Tercih Sürecinde Etkili Olan Faktörlere Genel Bakış

2.6.1. Cinsiyet

Amerika'da yapılan bir çalışmada küçük ve görece büyük üniversitelerin tercih edilme sıklıkları incelenmiş ve kız öğrencilerin küçük üniversiteleri daha fazla tercih etme eğiliminde oldukları ortaya konulmuştur (Drewes ve Michael, 2006, s.781). Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada, öğrenci grubunun kendisini mesleki tercih konusunda yeterli görme oranı sadece %30 'lar seviyesinde kaldığı

gözlemlenmiş ve bu oranın cinsiyet bazında incelenmesi sonucunda da erkek öğrencilerin kendilerini kız öğrencilerden daha yeterli görme eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir (Anılan ve ark., 2007). UNİCEF (Birleşmiş Milletlere Uluslar arası Çocuklara Acil Yardım Fonu) 'in 2003 yılında yaptığı bir çalışmanın sonuçları da dikkat çekicidir. Örneğin 2003 yılı itibariyle Türkiye'de 390.1109 ilköğretim öğretmeni bulunmaktadır. Bu öğretmenler cinsiyet bazında dağılımını 171.916 adedi kadın öğretmenler, 218.193 adedini ise erkek öğretmenler oluşturmaktayken, 16454 adet ilköğretim müdürünün yalnızca 477 'sinin ve toplam okul müdürlerini %4 'lük kısmının kadınların oluşturması dikkate değerdir. Ayrıca, söz konusu çalışmada net okullaşma oranlarında geçen yıllara pararel bir düzelmeye söz konusu olmakla birlikte hala kız öğrencilerin aleyhine bir farklılığın olduğu ortaya konulmuştur (Unicef, 2003).

Maringe (2006) okunmak istenen alan açısından bazı bölümlere dair ön yargıların olduğunu ortaya koymuştur. Örneklemini oluşturan öğrencilerden sadece bir tanesi mimarlık bölümünü tercih ederken iktisat ve mühendislik bilimlerinin erkek öğrenciler tarafından domine edildiği ve sağlık bilimi ile alakalı bölümlerin çok sayıda kız öğrenci tarafından tercih edildiğini belirtmiştir (Maringe, 2006).

2.6.2. Okul Türü

Okul türü üniversite sürecinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. 1999 yılında yapılan düzenleme ile ortaöğretim kurumlarında mezun olan öğrencilerin mezun oldukları alan baz alınarak yükseköğretimde devam niteliği taşıyan alanı tercih eden adayların AOBP 'leri yüksek katsayı ile alan dışı tercihte bulunan öğrencilerin AOBP 'leri ise düşük bir katsayı ile çarpılmaktadır. Öğretmen Lisesi gibi mesleki eğitim veren kurumlardan mezun olan öğrenciler için ise ek puan uygulaması söz konusudur (YÖK, 2007, 109). Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından günümüze nazaran ortaöğretim çağındaki öğrenci sayısı ile ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrenci oranı sürekli artan bir trend incelemektedir.

Arlan (2004), “Eğitim Sistemimizin Kapanmayan Yarası Yükseköğretime Geçiş” adlı makalesinde, 1970-1971 eğitim ve öğretim %17,6; 1980-1981 eğitim ve öğretim %29,4; 1985-1986 eğitim ve öğretim yılında %31,2; 1994-1995 eğitim ve öğretim yılında %45,1; 1996-1997 eğitim ve öğretim yılında %54,7 ve 2003-2004 eğitim ve öğretim yılında %71'lere ulaştığını belirtmekte ve şu önemli teşhise değinmektedir: “Çağdaş standartlarda ortaöğretimden mezun olanların 2/3'ü hayata ve bir mesleğe, 1/3'ü yükseköğretime yönlendirilmektedir. Ülkemizde bu oran tersine işlemektedir. Daha açık bir ifadeyle Türkiye’de mesleki-tekniik ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin toplam ortaöğretim öğrencileri içindeki payı %35, genel liselerinki ise %65'tir. Mesleki-tekniik ortaöğretime bitiren %35'in de tek hedefi hemen her alandaki yükseköğretime girmek olunca üniversiteye geçiş giderek kör düğüm olmaktadır.” Tablo 2’de okul türü ve Yükseköğrenim programlarına yerleşen öğrencilerin sayısal değerleri verilmiştir.

Ayık (2007), Erzurum Atatürk Üniversitesi’nde 1976-2007 yılları arasındaki mezun ve öğrenciler üzerinde veri madenciliği kullanarak yaptığı çalışması ile lise türü ve kazanılan fakülte arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında Tıp, Diş Hekimliği ve Eczacılık gibi bölümlerde Fen Lisesinden mezun olan öğrencilerin ağırlığı gözlemlenirken, Genel Liselerden mezun olan öğrencilerin Fen-Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerini daha yoğun olarak tercih ettiklerini ortaya koymuştur (Ayık, 2007, s.452).

“KML (Kız Meslek Lisesi) ve İHL (İmam Hatip Lisesi) öğrencileri EML (Endüstri Meslek Lisesi) ve TML (Ticaret Meslek Lisesi) öğrencilerine göre kendi isteklerinin meslek liselerini tercih etmelerinde daha fazla etken olduğunu, KML ve EML öğrencileri TML ve İHL öğrencilerine göre el işlerine ilgi ve yeteneklerinin olmasının meslek liselerini tercih etmelerinde daha fazla etken olduğunu, İHL öğrencilerinin EML, KML ve TML öğrencilerine göre kolay iş bulabilmek ve daha kısa yoldan hayata atılabilmek istemelerinin meslek liselerini tercih etmelerinde daha az etken olduğunu belirtmişlerdir” (Dikmen , 2007, s.272).

Literatürde yükseköğretim kurum yerleşme başarısı arasında eğitim görülen okul türü üst sıralarda yer almakta ve eşit şartların sağlanabilirliği önemli tartışma konuları arasında yer almaktadır. Alloway (2009) de azınlık öğrencilerin başarı faktörleri konusunu ele aldığı çalışmada bu alandaki yazınları iki kategoride incelemiştir. İlk kategori, akademik hazırlık ve motivasyon yoksunluğundan doğan etnik eşitsizliktir. İkinci kategoride ise, düşük gelir grubundan gelen öğrencilerin ortalamasının altında hizmet edinme imkanı bulmaları ve görece kötü eğitim veren okullarda eğitim almaları ve bundan mütevellit oluşan sosyo-ekonomik eşitsizlikler olarak sıralamıştır (Alloway, 2009, s. 142).

Çalışma kapsamında, daha kolay ulaşılabilir olmaları münasebetiyle çalışma grubu, Anadolu Liseleri ve Fen Lisesi öğrencilerinin oluşturduğu birinci grup, İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip öğrencilerinin oluşturduğu ikinci grup, Genel Lise öğrencilerinin oluşturduğu üçüncü grup ve Meslek, Anadolu Meslek, Kız Meslek ve Sağlık Meslek Lisesi gibi teknik eğitim veren okullarda eğitim gören öğrencilerin oluşturduğu grup olmak üzere dört farklı grup olarak incelenmişlerdir.

Tablo 2.1. 2008 Yılı ÖSYS okul türü ve öğrenim durumuna göre başvuran ve yükseköğrenim programlarına yerleşen aday sayıları.

Okul Türü	Son sınıf düzeyinde Senior Class					
	Başvuran	Lisans	%	Önlisans	%	Açık-öğretim
<i>Genel toplam</i>	<i>286 258</i>	<i>71 472</i>	<i>25.0</i>	<i>47 681</i>	<i>16.7</i>	<i>28 835</i>
Lise (Resmi)	49 984	1 229	2.5	4 505	9.0	10 449
Lise (Y.D.A.)	62 121	20 190	32.5	2 589	4.2	2 158
Özel Lise	753	327	43.4	59	7.8	60
Anadolu Lisesi	52 933	29 032	54.8	599	1.1	501
Yabancı Dil Eğitim Yapan Özel Lise	8 244	5 222	63.3	292	3.5	418
Fen Lisesi	2 586	1 872	72.4	-	-	2
Özel Fen Lisesi	443	321	72.5	5	1.1	4
Askeri Lise	-	-	-	-	-	-
Akşam Lisesi	1	-	-	-	-	-
Özel Akşam L.	1 291	149	11.5	157	12.2	320
Sosyal Bilimler L.	90	83	92.2	1	1.1	1
Spor Lisesi	-	-	-	-	-	-

Polis Koleji	37	19	51.4	-	-	1
Açık-öğretim L.	15 947	285	1.8	2 560	16.1	6 243
Çok Programlı L.	5 873	501	8.5	1 559	26.5	454
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	1 875	11	0.6	15	0.8	31
<i>Lise Çıkışlılar Toplamı</i>	<i>202 178</i>	<i>59 241</i>	<i>29.3</i>	<i>12 341</i>	<i>6.1</i>	<i>20 642</i>
Öğretmen Lise.	9 992	7 562	75.7	9	0.1	27
İmam Hatip L.	15 943	1 318	8.3	700	4.4	5 969
Ticaret Meslek L.	10 524	316	3.0	6 681	63.5	616
Teknik Liseler	6 770	478	7.1	4 371	64.6	159
End. Meslek L.	17 163	1 004	5.8	10 241	59.7	320
Kız Meslek L.	10 946	792	7.2	6 431	58.8	431
Sağlık Meslek L.	7 446	295	4.0	3 665	49.2	490
Otelcilik ve Turizm Meslek L.	3 765	400	10.6	2 190	58.2	120
Sekreterlik Meslek Liseleri	-	-	-	-	-	-
Ast.Haz.ve Ast.Sınıf O.	-	-	-	-	-	-
Diğer Meslek L.	1 531	66	4.3	1 052	68.7	61
<i>Meslek Liseleri Çıkışlılar Toplamı</i>	<i>74 088</i>	<i>4 669</i>	<i>6.3</i>	<i>35 331</i>	<i>47.7</i>	<i>8 166</i>

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Not: Ek yerleştirmeler listeye dahil edilmemiştir.

2.6.3. Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Statü

Sosyo-Ekonomik Statü (SES) gelir, eğitim, meslek ve hayat tarzı gibi faktörlerin ortaya çıkardığı ve bireyin toplumdaki yerini, değerlerini ve dolayısı ile karar değişkenlerini etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma kapsamında ise, ailenin net geliri ve eğitim gibi ölçülebilir ve ulaşılabilir değişkenler altında incelenilmeye çalışılmıştır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde ise etnisite, cinsiyet veya amatör veya profesyonel olarak çalışılan alana gibi pek çok etmenin değerlendirmeye alındığı ve pek çoğunun ortak yönünün ise öğrencinin “Sosyo-Ekonomik Statüyü” inceleyen çalışmalar olduğu görülmektedir.

Kuzgun (1987) biri özel olmak üzere iki farklı lisede eğitim görmekte olan farklı sosyo-ekonomik düzeyden gelmekte olan öğrenciler üzerine yaptığı

çalışmasında; alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen öğrencilerin itaat ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen öğrencilerin ise bağımsızlık, kendine güven, başkalarına egemen olma, otoriteye ve geleneklere karşı çıkma ile karakterize edilen özellikler sergilediklerini ortaya koymuştur (Kuzgun, 1987, s.13) .

Metheny (2009) genç erişkinlerin kariyer gelişimi ve aile orijininin etkileri üzerine yaptığı çalışmasında ise ailenin sosyo-ekonomik statüsü ve bağımsız kariyer karar verme etkinliği arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin varlığını incelemiş ve literatürde daha önce yapılmış pek çok çalışmanın aksine anlamlı bir ilişki elde edememiştir (Metheny,2009,s.70).

Ma (2009) ailelerin SES üzerine yaptığı çalışmada düşük sosyo-ekonomik statüye sahip ailelerin çocuklarının gelir değişkeninin daha fazla ön planda tuttuğunu vurgulamakta ve bu durumun bu gruba dahil öğrencilerin bir an önce hayata atılma ve sınıf atlama istekliliğinden dolayı meydana geldiğini öne sürmektedir (Ma, 2009, s.227-228).

Literatürde SES (Sosyo-Ekonomik Statü) ile tercih üzerindeki etkiler üzerine yapılmış pek çok araştırmaya ek olarak, eğitim ücreti ve üniversite talebi üzerine yaptığı çalışmada 1972 yılındaki 1000\$ artışın talepte %15 lik düşüş etkisine sahipken, bu etki 1982 yılında daha düşük bir etkiye ve nihayetinde 1992 yılında ise üniversiteye olan talep üzerindeki etkiyi açıklamada yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir (Long, 2004, s.294). Bu durumda şüphesiz milli hasılanın seyri, toplumsal bilinç, eğitim seviyesindeki artış gibi pek çok faktörün etkisi mevcuttur ve ülkemiz gibi görece düşük milli hasılaya sahip ülkeler için de trendin durumu kapsamlı araştırmalar ile incelenmelidir. Çalışma kapsamında öğrenciler toplam gelirleri bazında gruplandırılmıştır.

Çalışmaya öğrenciler üniversite tercihlerindeki etken faktörlerden "kişisel tercih", "üniversite puanı" ve "ebeveyn" faktörü önemli olduğunu buna karşılık

rehberlik çalışmalarının öneminin görece olarak daha düşük olduğunu belirtmişlerdir (Yamamoto, 2006).

Bast ve Walberg (2003) ABD’de ebeveynlerin öğrencilerin okul tercihlerine olan etkisi üzerine yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin çocukları için okul tercihinde kamu uzmanları ile aynı şekilde sıralama eğiliminde olduklarını ayrıca çocukları için uzun dönemli daha iyi çıktı yaratacağı düşüncesi ile akademik faktörlere ön sıralarda yer verdiğini ortaya koymuşlardır (Bast ve Walberg,2003,s.438-439).

Çalışma kapsamında annenin ve babanın eğitim seviyeleri, ilk ve orta okul mezunu olan ilköğretim mezunu ebeveynler, lise mezunu olan ortaöğretim kurumu mezunu ebeveynler ve önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi almış yükseköğretim kurumu mezunu ebeveynlerin oluşturduğu üç farklı gruba ayrılmıştır.

2.6.4. Yaşanılan Yerleşim Birimi

Ülkemiz hızla sanayileşen ve gelişmekte olan ülkeler kategorisinde olan bir ülkedir. Özellikle 80’li ve 90’lı yıllarla birlikte artan bu trende paralel olarak kentsel nüfus hızla artmıştır. Örneğin, nüfusu 10.000 ve üzeri olan şehir sayımız 1927 de sadece 66 iken, 1950’de 104, 1960’da 148. 1970’de 292, 1980’de 381 ve 1990 yılına gelindiğinde ise 450 adet olmuştur. 1927 yılında İzmir ve İstanbul olmak üzere iki adet büyük şehrimiz varken bu oran 1990 yılına gelindiğinde 43 adet olarak gerçekleşmiştir.(Gümüş,1998, s.111) Hızlı kentleşmeye paralel bir takım sorunlarda kaçınılmaz olarak vuku bulmuştur. Bunların en başında yeterli eğitim hizmetlerinden yoksunluk gelmektedir. Anılan (2007) yaptığı çalışmada üniversite tercihi konusunda kentsel bölgelerde yaşayan öğrencilerin kırsal bölgelerde yaşayan öğrencilere nazaran kendilerini daha bilgili gördüklerini belirtmektedir (Anılan, 2007, s.247). Çalışma kapsamında öğrencilere yaşadıkları yerleşim birimleri de sorulmuştur. Buna göre, Öğrenciler köy/mezra, ilçe ve merkez ilçe olmak üzere üç farklı grupta incelenmiştir.

Bu çalışma dört temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Türkiye’de ortaöğretim ve yükseköğretim sistemine genel bakış, akademik seçicilik, yükseköğretim pazarlama yaklaşımları ve kara verme süreci, yükseköğretim kurumları sıralama indeksleri ve yükseköğretim tercih sürecinde etkili olan faktörler üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde; yükseköğretim kurumları tercih prosesi, üniversite tercihi ve tercih faktörlerini etkileyen faktörlerle ilgili literatürde yayınlamış yayınlara ait özet bilgiler sunulmuştur. Üçüncü bölümde ise, problem tanımının yapılması, ölçeğin oluşturulması, hipotezlerin kurulup test edilmesi ve söz konusu hipotezlere ait literatür destekli çıkarımların yapılması aşamalarından oluşmaktadır. Dördüncü ve son bölümde ise; yapılan hipotez testleri ve ilgili analizlerin sonuçlarının değerlendirilmesi ve bu ve benzeri alanlarda yapılacak çalışmalar için araştırmacılara küçük bir ışık sunabilmek amacıyla değerlendirmeler yapılmıştır.

3. LİTERATÜR ÇALIŞMASI

Yükseköğretim kurum tercihi çok aşamalı bir süreçtir ve bu süreçler eğilim, araştırma ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. (Hossler ve Gallagher, 1987). Bu süreçte öğrenciye düşen kendi istek ve ihtiyaçlarına en fazla uyum sağlayan kurumu seçmektedir. Öğrencilerin istek ve ihtiyaçları zaman içinde değişebilmektedir. Bu bağlamda literatürde yapılan çalışmaların bir kısmının örneklem olarak lise öğrencilerini tercih ederken (Drewes, 2006; Hopey, 1998) bazılarının ise çoğunluğunu yeni kayıtlı öğrencilerin oluşturduğu (freshmen) yükseköğretim kurum öğrencileri (Scott, 2009; Keskinen, 2008; Cerit, 2007) üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bazı araştırmacılar kendi ulaştıkları örneklem üzerinden yola çıkarken (Anılan ve ark., 2008; Dabaj, 2008) bazı araştırmacılar ise veri bankaları üzerinden edindikleri bilgileri kullanmışlardır. (Mattern ve Wyatt, 2009; Yıldız ve ark. 2008) .

3.1. Yurt Dışında Yapılmış Yayın ve Araştırmalar

Mattern ve Wyatt (2009) yaptıkları çalışma ile; öğrencilerin üniversite eğitimi için gittikleri mesafe ile bu mesafeyi etkileyen faktörler (SAT skoru, mezuniyet derecesi, ebeveyn geliri, etnik köken ve cinsiyet) bazında analiz edilmiş ve veri tabanı olarak ulusal bazlı alınan bir milyon öğrencilik örnekleme ait veriler kullanılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan bulgular ise şu şekilde olmuştur: Ebeveyn yıllık gelirleri 30.000 \$ ve altı olan öğrenciler için medyan: 63 mil iken 100,000 \$ ve üzeri olan öğrenciler için medyan değeri:150 mil olarak bulunmuştur.

Ebeveyn eğitimi ve mesafe arasında da anlamlı ilişkini varlığı tespit edilmiştir (p:012; p<.05) ayrıca lise altı eğitime sahip ebeveynlerin çocukları için medyan değeri:28 mil iken bu değer yükseköğretim için 130 mil değerine kadar çıkabilmektedir. Etnik köken baz alındığında ise, Kızılderili öğrencileri, beyaz ve Afro-Amerikan öğrenciler izlerken Latin ve Asyalı öğrencilerin evlerine daha yakın üniversiteleri tercih etme eğiliminde oldukları görülmüştür. Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde kız öğrencilerin, erkek öğrencilere nazaran evlerine daha yakın mesafelerdeki okullara gitme eğiliminde oldukları gözlenmiştir (Mattern ve Wyatt, 2009) .

Scott (2009) yılında yaptığı çalışma ile üniversite tercih sürecinde öğrencileri en fazla motive eden faktörler üzerinde durmuştur. Buna göre; İstenilen bölümün üniversitede bulunması (\bar{x} :3.90) ilk sırada yer alırken, Program İtibarı (\bar{x} :3.51), Kurum İtibarı (\bar{x} :3.39), Akademisyen Kalitesi (\bar{x} :3.36) ve Güvenli Ortamının sağlanması (\bar{x} :3.269) onları takip etmektedir. Çalışmada dikkat çeken bir başka sonuç ise katılımcıların pazarlama/işe alım faktörlerine daha az önem vermeleri olmuştur. Alt faktörler arasında Kurum Websitesi (\bar{x} :2.94) ile öne çıkarken bu faktörün Kurum Takviminden (\bar{x} :2.54) olarak algılanması ise dikkat çekici bulunmuştur. Aktif pazarlama çalışmalarından Kurum Reklamı (\bar{x} :1.90) ve Kurum Haberleri (\bar{x} :1.85) ise en altta yer almaktadır (Scott, 2009) .

Yine, ABD 'de yapılan anonim bir çalışmada kadınların erkeklere nazaran evlerine daha yakın olan üniversiteleri seçme eğilimlerinin daha fazla olduğu bahsedilmiştir. Ayrıca üniversite tercih sürecinde ekonomik kriterlerin de önemli bir yer tuttuğundan bahsedilen makalede ekonomik temelli kriterlerin lise öğrencileri için de önemli olduğu söylenmiş ve Tennessee Üniversitesinde eğitim gören

öğrencilerin görüşlerine yer verilen makalede söz konusu etmenlerin de göz önünde bulundurulması gerektiğinden bahsedilmiştir (Anonim,2009).

Hossler ve Gallager (1987) Üniversite seçim prosesini üç aşamalı olarak incelemiştirler. İlk aşama eğilim (predisposition) aşamasıdır. Bu aşamada öğrenciler orta öğrenim sonrası yüksek öğrenime geçip geçmeme konusunda karar vermektedirler. İkinci aşama ise araştırma sürecidir. Bu aşamada artık üniversite eğitimi alamaya karar vermiş öğrenciler yükseköğretim kurumları hakkında ayrıntılı bilgi edinirler. Son aşama ise değerlendirme aşamasıdır –ki öğrenciler bu aşamada değerlendirmeye aldıkları üniversiteler arasından kendi ilgi alanına en fazla girenler arasından tercih yapar (Hossler ve Gallagher, 1987).

Kotler ve Fox (1995) tarafından yapılan çalışmada Üniversiteler için pazarlama odaklı işe alım ve öğrenci kabul yönetimi konusunda üniversitelere rehberlik etmesi için altı basamaklı bir yapı oluşturmuşlardır: kaynak ve misyon ilişkisi bağlamında kayıt problemlerini tanımlanmalı, kurumsal strateji doğrultusunda işe alım hedef ve amaçlarını belirlenmeli, potansiyel öğrenci segmentini tanımlamak, hedef pazarı belirlemek, öğrenci karar verme sürecini anlamak ve pazar hacmi ile potansiyelini belirlemek için araştırma yapılmalı, aksiyon programını planla ve uygulanmalı, öğrenci tatmini ve işe alım etkinliğinin de içeren prosedür ve sonuçların değerlendirmesini yapılmalı. Kurum için genel amaç; işe alımı sürdürme, öğrenci kayıtlarında artış sağlama, üniversiteye kabul edilen öğrenci kalitesini artırma, öğrencileri yeni bölümlere cezp etme veya sayılan faktörlerin kombinasyonu şeklinde olabileceğini belirtmişler (Kotler ve Fox,1995).

Drewes ve Michael (2006) Ontorio bölgesinde kurulu bulunan 17 üniversitenin kurumsal çalışmalarının adayların tercihlerini nasıl etkilediği

incelenmiştir. Adayların öncelikle evlerine yakın olan üniversiteleri, sunulan burs ve eğitime daha fazla parasal kaynak ayıran üniversiteleri, akademik olmayan öğrenci hizmetleri sunan üniversiteleri tercih etme eğiliminde olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca yüksek araştırma çalışmalarının adayları motive ettiği, küçük üniversitelerin bayan öğrenciler tarafından tercih edilirken erkek öğrenciler tarafından (daha az) tercih edildiğini ortaya koyarken, öğrencilerin kendilerini kabul etme olasılığı düşük olan üniversiteleri tercihlerinde üst sıralarda değerlendirdikleri hakkında ciddi kanıtların olduğunu ortaya koymaktadır ve yüksek başarıya sahip öğrenciler toplam veri setinden arındırılarak analiz edildiğinde ise; yüksek kabul standartlarına sahip (daha iyi) üniversitelerin yüksek başarılı (%80 ve üstü) öğrenciler tarafından tercih edilirken bu faktör olumlu bir özellik olarak algılanmaktadır (Drewes ve Michael , 2006).

Metheny (2009) Ailenin sosyal statüsü ve öğrencilerin tercihleri üzerindeki etkisinin değerlendirilmiş ve 18-22 yaşları arasında, 279 adet fakülte ve 2 yıllık okul öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Çalışmada ailenin kariyer gelişiminde hatırı sayılır bir etkiye sahip olduğu vurgulanmıştır. Ancak; ailenin sosyo-ekonomik statüsü, aile desteği ve algılanan aile desteğinin etkisinin sınırlı olduğu ve kariyer seçiminde bireysel tercih faktörü ile (subjektif) sosyal statü değişkeni arasında makul bir ilişkinin varlığı ortaya konulmuştur (Metheny, 2009).

Ma (2009) Ailenin sosyo-ekonomik statüsü ve cinsiyet, etnik köken ve yerlilik (nativity) bazında oluşturulmuş olan üniversite bölüm tercihi üzerine yapılan çalışmada düşük sosyo-ekonomik statüye sahip ailelerden gelen öğrencilerin daha fazla gelir getiren işlerde çalışma ve sınıf atlama eğiliminde olduklarını çünkü bu gruba dahil öğrenciler eğitimlerinin kendilerini başarıya götürdüğünden ve yüksek finansal getiri ve daha fazla aranan işleri seçmeyi tercih ettiklerini bulmuştur. Ayrıca aile sosyo-ekonomik statüsü ile kız ve erkek öğrenciler(kız öğrenciler sosyal ve

sağlık bilimlerinde öne çıkarken, teknik bilimlerde erkek öğrencilerin gerisinde kalmaktadırlar); etnik azınlık grupları ve yerli (beyaz) gruplar arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur (Ma, 2009) .

Germeijs ve Verschueren (2006) Öğrenciler kariyerleri hakkında karar verme prosesi ile çeşitli perspektiflerden erken seçim aşamalarına (seçenekleri gerçekleştirme, akademik düzeltme, seçilen bölüme bağlılık vb.) katkıda bulunan 12. sınıfın sonunda meşgul olduklarını dile getirmişlerdir. Bu bağlamda, 281 öğrenci ile 12. sınıfın başında ortasında ve sonunda üç ayrı anket çalışması yapılmıştır. Çalışma kapsamında her üç periyotta da aynı iki anket uygulanmıştır. İlk anket çalışması ile öğrencinin kariyer seçimi ile başa çıkma becerisi ve ikinci anket ile karakteristik özellikleri sorgulanmıştır. Çalışma sonunda öğrencilerin babalarından ziyade anneleri ile daha yüksek oranda algılanan güvene sahip olduklarını göstermiştir. Bu bağlamda öğrencilerin kariyerlerine karar verme gibi kritik karar aşamalarında annelerin daha etkin rol oynayarak dominant bir rol üstlenebileceklerini dile getirmiştir. Aile içinde baba, öğrencinin harici dünya ile ilgili keşifsel ilgisini uyarırken anne içsel dünyada daha etkin rol oynamaktadır ve babanın kariyer rolü karar aşamasından ziyade daha geniş sosyal bir çevre ile etkileşimi aşamasında ortaya çıktığını savunmaktadırlar (Germeijs, Verschueren, 2006).

Dembrowski (1980) Amerika'da yaşayan öğrencilerin Üniversite tercih sürecini incelediği çalışmasında, öğrencilerin bir üniversiteyi tercih etme olasılığını tahmin etme üzerine bir model geliştirmiştir. Bu doğrultuda bir öğrenci için üç aşamadan oluşan bir süreçten bahsetmiştir. Öğrenci için ilk adım tercih edebileceği olası üniversiteler üzerinde düşünmek ve karar vermektir. Daha sonraki aşamada öğrenci hangi üniversitelerin kampus turu vb. ilk elden tetkik (first hand examination) sunduğuna bakar ve böylece ilk elden bilgi edinmiş olur. Son aşamanın

ise uygun üniversitenin seçiminden oluşan bir modeli savunmaktadır (Dembrowski , 1980).

Turner (1994) ABD 'de kurulu bir üniversitenin lisansüstü hemşirelik bölümü öğrencilerinden oluşturulmuş bir odak grubu üzerinde yaptığı çalışması ile pazarlamada 4P olarak bilinen yer (seyahat zamanı, coğrafi konum vb.), tutundurma (reklam, görsellik, kontak kurulan kişilerin tutumu vb.), fiyat(fiziksel ve duygusal maliyet), ürün (araştırma, burs imkanı, benzersi eğitim programı vb.) faktörlerinden, ürün ve mekan değişkenlerinin görece önemli olduğunu vurgulamıştır. Erişebilirlik, programlama güvenilirliği, akademik program kalitesi, fakülte kalitesi, dinsel (Hristiyan) odak, araştırma faktörleri üzerinde durulan faktörler arasında öne çıkanlardan olmuştur. Çalışmada ayrıca pazarlama planının da gerekliliği üzerine vurgu yapılmış ve söz konusu üniversitenin hemşirelik bölümü ile diğer üniversiteler içinde uyarlanabilecek sekiz aşamalı pazarlama planı önerisinde bulunulmuştur. Bunlar sırasıyla; program hedeflerinin netleştirilmesi, üniversitenin uzak bölümlerden daha iyi algılanması için aktivitelerin düzenlenmesi, potansiyel öğrenciler için teşvik programlarının başlatılması, dış bölgelerden işe alım yöntemi ile bu bölgelerdeki popülasyonun haberdar edilmesi, programa kabul edilen öğrenciler ile daha fazla bireyselleştirilmiş kontak kurulması suretiyle potansiyel popülasyon ile tanışma fırsatının edinilmesi, mevcut pazarın segmente edilmesi, üniversiteye daha aktif marketin stratejileri getirmek için prosesin tasarlanması ve planlanması olduğunu öne sürmüştür (Tuner, 1994).

Donnelean (2002), pazarlama temelli faktörlerin üniversite tercihinde etkisini incelediği ve üniversite ilk sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışma ile pazarlama dışı faktörlerin önemine vurgu yapmış ve söz konusu faktörlerin, üniversite tercih sürecindeki etkisinin pazarlama faktörlerinden daha fazla olduğunu belirtmiştir. Bu bulguların kümülatif olarak insan hayatı boyunca biriktiği düşünüldüğünde yine bu

bulguların şaşırtıcı olmadığı ortaya çıkmakla birlikte en etkin pazarlama faktörlerinin üniversite bölümü ve üniversite kampus ziyareti iken, en fazla etkin pazarlama dışı faktörler ise ebeveyn ve arkadaşlar olarak bulunmuş ayrıca fiyatlama faktörünün de en önemli kurumsal özellik olduğundan öne sürmüştür (Donnelean , 2002).

Literatürde yapılmış pek çok çalışma üniversiteye olan talebin gelir ile yüksek oranda ve pozitif yönlü bir ilişkiye sahipken; okul harcı ile bu ilişki negatif yöne dönüşmektedir (Hopey, 1998, s.19). Harç seviyesindeki değişim ile üniversite tercih / talebi arasında tatmin edici bir ilişki vardır. Bu durum düşük gelirli öğrenciler baz alındığında dört yıllık kolej ve üniversiteler için inanılmaz boyuttadır. Buna mukabil bu etki özel üniversiteler ve 2 yıllık kolejler söz konusu olduğunda çok daha mütevazi seviyelerde kalmaktadır.

Jackson (1978) Üniversite tercih sürecine sosyolojik ve ekolojik değişkenleri ekleyerek genel bir model oluşturmuştur. Çalışma kapsamında bulunan önemli bulgulardan birisi mali kaynak yardımı öğrencilerin üniversiteye kayıt olma olasılığını artırmaktadır. Jackson 'ın örnekleme baz alındığında eğer hiçbir öğrenci finansal yardım almaz ise %22 'lik kısmı yükseköğretimden yoksun kalmaktadır. Bunlara ek olarak, eğer üniversite adayları mali kaynak yardımı alırsa, hiçbir mali kaynak yardımı almayan öğrencilere nazaran üniversiteye gitme olasılığı % 8.5 oranında artmaktadır (Jackson,1978).

Leslie ve Brinkman (1988) 23 adet finansal yardım çalışmasını analiz etmiş ve yükseköğretim kurumlarının finansal yardımı kullanmak suretiyle öğrencilerine istihdam sağlayabileceği sonucuna varılmıştır. Çalışma kapsamında dikkate değer bir başka bulgu ise birden fazla seçeneğe sahip olan öğrenciler için eğitim maliyetini aşağı çekecek olan bin dolarlık mali kaynak yardımının söz konusu üniversiteye

kayıt üzerinde %1.8 'lik pozitif bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Leslie ve Brinkman, 1988).

Hearn (1985) ABD 'de yaptığı çalışmada alt gelir grubuna dahil olan ailelerin çocukları – özellikle siyahi öğrencilerin – yüksek statülü eğitim kurumlara (high status institutions) erişme imkanlarının daha kısıtlı olduğunu bulmuştur. Çalışmada, yüksek gelir grubundan gelen öğrencilerin daha sıkı seçim kriterlerine sahip seçici eğitim kurumlarında eğitim alma imkânı bulurken, alt gelir grubundan gelen öğrencilerin daha fakir oldukları ve daha az seçici ve daha alt seviyedeki eğitim kurumlarından eğitim aldıklarını öne sürmüştür ve kurumsal seçiciliğin alt gelir grubundan gelen öğrenciler aleyhine eşitsizlik yarattığını vurgulamıştır (Hern, 1985).

Hopey (1998) Çalışmada vurgulanan en önemli sonuçlardan finansal yardımda meydana gelecek olası bir düşüşün, sadece devlet kurumları seçeneğine haiz olan mobil öğrencilerin çalışma ve eğitim alma imkanına sahip olabilecekleri kooperatif eğitime (co-op education) dahil olma olasılığını mütevazi bir oranda artırırken, finansal yardımda meydana gelecek olan olası bir artışın sadece kamu kurumları seçeneğine hazi olan daha az mobil öğrencilerin kooperatif eğitime katılma olasılıklarını mütevazi bir oranda arttırdığını ortaya koymuştur. Ayrıca çalışma kapsamında test edilen öğrencilerin kooperatif eğitim seçimi tutumu hipotez testleri; net fiyat ile negatif bir etkiye sahip olduğu, aile geliri ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu, akademik başarı değişkeni ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu, tercih setinde bulunan kumrun seçiciliği ile pozitif yönlü bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur (Hopey, 1998).

Drewes ve Michael (2006) tarafından yapılan çalışma ile yükseköğretim kurumu tarafından yapılan eğitim harcamasının ne kadar yüksekse üniversite adayı

tarafından daha yüksek edilmesi olasılığı da o denli fazladır. Ancak, bu eğitsel kaynak sınıflarda bulunan öğrenci sayısını küçültmek için kullanılır ise bu girişim sadece kız öğrencileri üzerinde mütevazı bir etkiye sahipken, erkek öğrenciler üzerindeki kurumsal çekiciliği azalttığı gözlemlenmiştir. Öğrenciler daha ziyade eğitime adanmış kaynaklarla ilgilenirken, yüksek akademik başarıda ortaöğretim kurumu öğrencilerini söz konusu kurumlara kayıt olma konusunda cesaretlendirmektedir. Öğrencilerin geneli göz önüne alındığında yüksek ve sıkı kabul şartlarına sahip eğitim kurumlarının daha az oranda tercih edildiği gözlenirken, veri seti süzülerek daha yüksek mezuniyet derecesine sahip(.80 ve üzeri) öğrenciler için bu oran anlamlı bir şekilde artış göstermiştir. Çalışmada bulunan önemli bulgulardan biri de, diğer şartların aynı kalması halinde öğrencilerin evine daha yakın olan üniversiteyi tercih etme eğiliminde olduklarıdır (Drewes ve Michael, 2006).

Ivy (2008) Pazarlamada 4P olarak bilinen ürün, yer, tutundurma ve fiyat değişkenlerine insan, fiziksel üniteler ve proses değişkenlerini de dahil etmek suretiyle fiziksel bir çıktısı olmayan hizmet sektörü için uygun görülen 7P yaklaşımı ile analiz yapılmıştır. Güney Afrika'da kurulu 12 eyalet de öğrenim görmekte olan 500'ün üzerinde yeni kayıt olmuş öğrenci üzerinde gerçekleştirilen çalışmada; 25 farklı pazarlama aracı 7 faktör altında birleşmiştir. Bu faktörler önem sırasına göre: program, itibar, fiyat, tanıtım, insan ve kalacak yer, mezuniyet için gerekli kredi, öğrenci değişim programının varlığı gibi alt faktörlerden oluşan ödül (Premium) faktörleri gelmektedir. Ayrıca çalışma kapsamında ele alınan 25 pazarlama karması önem bazında incelendiğinde ise MBA programı ders portföyü, programın itibarı, akademik kadro itibarı, ve programın kendi alanındaki sıralaması veya popüler basın görüşü gibi değişkenlerin ön sıralarda yer aldıkları gözlemlenmektedir (Ivy, 2008).

Ryan ve ark. (2007) Kolej basketbol oyuncularının tercihlerini etkileyen faktörler üzerine yaptığı çalışmada klasik değerlendirme yöntemlerinden farklı

olarak, akademik itibar, eğitim kalitesi, program çeşitliliği, mezuniyet oranı, oyunculara yapılan akademik yardım gibi akademik değerlendirme faktörlerinin yanında; basketbol koçunun kişisel ilgisi, koçun samimiyeti, şevki, kişiliği ve yönlendirme tarzı gibi basketbol koçu etmenleri de değerlendirmeye dahil edilmiştir. Belirlenen pek çok etmen arasında daha ön plana çıkan dikkat çekici faktörler ise; aile etkisi, mezuniyet sonrası hayat kalitesi ve gelecekte kazanılacak olan parasal değerler olarak bulunmuştur (Ryan ve ark., 2008).

Salisbury ve ark. (2009) Öğrencilerin yurtdışı eğitim almasına etkin olan faktörlerin araştırıldığı çalışmada, sosyo-ekonomik statü, üniversite eğitimi öncesi biriktirilen sosyal ve kültürel sermaye ve üniversite ilk yılında edinilen sosyal ve kültürel sermaye gibi faktörler arası etkileşimin karar modelinde etkin olduğunu ortaya koymuştur. Bu üç faktörün etkileşimi ve bileşkesi öğrencini yurtdışı eğitim alma eğilimini oluşturmaktadır. Sosyo-ekonomik statü yüksek gelir grubuna dahil öğrencilerin lehinde yurtdışı eğitim alma eğilimi olduğu gözlemlenirken, üniversite öncesi edinilen sermaye lehine de pozitif bir eğilimin varlığı gözlemlenmiştir. Yine, yurtdışı eğitimi alma eğiliminde olmayan öğrencilerin finansal kaynak arayışı içinde de olmadıkları belirtilmiştir (Salisbury ve ark., 2009).

Keskinen ve ark. (2008) Finlandiya ‘da psikoloji yüksek eğitimi giriş sınavına giren 1920 adaydan oluşan örneklem üzerinden yola çıkılan çalışmada; üniversitenin kurulu bulunduğu bölge ile adayın evine olan mesafenin önemli bir role sahip olduğu gözlemlenmiştir. Örnekleme oluşturan öğrencilerin %50’den fazlası kendilerine en yakın olan üniversiteyi tercih etmekte ve tercih edilen şehirler bazında da anlamlı farklılıkları mevcut olduğu gözlemlenmekle birlikte öğrencilerin %91 ‘lik kısmının “yakınlık” faktörünün tercih etme prosesinde istekliliklerini artırmada etken rol oynadığını belirtmesi önemlidir. Yine öğrenci, tercih etmeyi düşündüğü departmanın eğitim ve araştırma çalışmalarına aşina ise aşina olmadığı departmanlara nazaran

isteklilik sergilemektedir. Araştırmada dikkat çekici bir başka bölüm ise öğrencilerin %93'lük kısmının lise eğitimi sırasında psikoloji eğitimi almış olmaları, bu alanda bilinçli olmaları ve üniversite giriş sınavının öğrencinin tercih modelinde anlamlı bir farklılık oluşturmaması da dikkate değer bulunmuştur (Keskinen ve ark., 2008).

Ho ve Hung (2008) Tayvan'da kurulu bulunan bir üniversite stratejik pazarlama planının oluşturulduğu çalışmada, analitik hiyerarşi prosesi, kümeleme analizi ve uyum (correspondance) analizi entegre edilmiştir. Ölçek olarak analitik hiyerarşi prosesinde (AHP) kullanılan 9'lu likert skalası kullanılmıştır. 570 öğrenciden oluşan örneklem için AHP ve akabinde de kümeleme ve uyum (correpondance) analizi ise Pazar bölümlendirmesi ve seçimi için kullanılmıştır. Literatür ve öğrenciler ile yapılan yüz yüze mülakat tekniği ile yaşam, eğitim, itibar, strateji ve iktisat dan oluşan 5 ana faktör ve 14 alt faktörden oluşan ölçek hazırlanmıştır. AHP ile önceliklendirilen faktörler sırasıyla, Öğrenme (Learning ; 0.32), İktisat (Economy ; 0.20), İtibar (Reputation ; 0.17), Sosyal/Yaşam (Living ; 0.17), ve Strateji (Strategy ; 0.15) şeklinde olmuştur. Alt faktörler arasında ise iş bulabilme imkanı, müfredat, akademik faktörler gelirken kampus olanakları, eğitim maliyeti ve burs imkanları en alt sıralarda yer almaktadır; Pazar bölümlendirmesi ile segmente edilen beş müşteri portföyü ise: öne çıkan grup (prominence), daha az farkında olan grup (less aware), pragmatik grup, tasarruf grubu ve titiz gruptan oluşmuştur (Ho ve Hung , 2008).

Erinjeri ve ark. (2005) Ortaöğretim kumrunda mezun olan ve birden fazla üniversite arasında seçim yapmak durumunda kalan öğrencilere yardım etmek üzere Analitik Hiyerarşi Prosesini kullanarak model oluşturulmuştur. AHP için karar kriterleri ise İtibar, Fakülte, Fiyat, Fasilite, Eğitim Filozofisi, Coğrafi Konum ve Kariyer Danışmanlığı olarak bulunmuştur. Çalışma ile oluşturulan Bulanık Veri seti için 4 ayrı seçenek için belirlenen yedi ayrı kriter bazında oluşturulan matris

değerleri normalize edilmiş ve seçenek ve faktör ağırlıkları elde edilmiştir. Çalışmada dikkate değer bulguların başında analitik hiyerarşi 'nin de özünü oluşturan faktör değerlerinin kişiye özgü olduğu ve karar değişkenlerinin de ağırlıklarının da görece olacağıdır. (Erinjeri ve ark., 2005)

Maringe (2006) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin yükseköğretim kurumu ve bölüm tercih sürecinde etkili olduğu düşünülen faktörlerin tanımlanması için yapılan çalışmada alışıl gelmişin dışında 10 'lu likert ölçeği kullanılmıştır. Çalışma kapsamında öğrencilerin yükseköğretim kurum tercihlerinde kendilerine tüketimsel (consumerist) bir tutum takındıkları iddia edilmiştir. Diğer bir önemli bulgu ise öğrencilerin fiyat ve program faktörlerine diğer faktörlere nazaran daha fazla önem adleddikleri şeklinde olmaktadır. Ayrıca tutundurma, insan ve tanıtım (prospectus), öğrencilerin yükseköğretimi nerede alacaklarının üzerinde büyük etkisinin olmadığı; program faktör (eğitim görülen alan ve müfredat) bilgilerinin tercih üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu; Öğrenciler için çok önemli bir faktör olan fiyat değişkeni baz alındığında bölgesel yarı zamanlı işlerin varlığı gibi faktörlerin önemliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, kurumsal itibarın görece önemli olduğu vurgulanırken. Kurumsal itibar değişkenlerinden üniversite ve çalışanların kredibilitesi önemli adledilirken, basın ve kurumsal web sitesinin etkisinin öğrencileri etkilemede görece olarak etkisiz kaldığından bahsedilmiştir (Maringe, 2006).

1972, 1982 ve 1992 yılları arasındaki 30 yıllık periyotta ortaöğretim kurumu öğrencilerinin üniversite talebi üzerine olan etkilerini cinsiyet, ırk ve gelir gibi alt gruplarda inceleyen Long (2004), 1972 yılında eğitim ücretindeki 1000 \$ lık bir artışın eğitim talebinde %15'lik bir azalmayla 0.34'lük bir talep elastikiyetine; 1982 yılında ise 0.23'lük bir elastikiyet ile görece daha düşük bir etkiye ve 1992 yılında ise eğitim ücretinin üniversiteye kayıt yaptırmama üzerindeki etkiyi

açıklamada yetersiz kaldığı ifade edilmekle birlikte alt gelir grubuna dahil öğrencilerin bir istisna olabileceği ve 1972 deki trende benzer bir tavır sergileme eğiliminde olabileceklerinden bahsedilmiştir. Araştırmacı bu bağlamda fiyat etkisinin yanında akademik performans, lise hazırlığı, aile (parasal) kaynaklara sahipliğin ötesinde parasal tutumları ve bunlara ek olarak lokal pazar koşulları, işsizlik oranları gibi değişkenler yeni (mezun) grupları etkilerken 1972 ve 1982 grupları üzerindeki etkilerinin olduğunu da belirtmektedir (Long, 2004, s.294-295).

Teranishi ve ark. (2004), Asya Pasifik Amerikalıları üzerine yapılmış olan çalışma Asya Pasifik bölgesinden ABD'ye göç etmiş öğrencilerin üniversite tercih sürecini incelemiştir. Ayrıca çalışma kapsamında sınıf ve etnisite faktörleri ile çeşitli alt gruplar için destinasyon farklılıklarının üniversite karar prosesine olan etkileri de çalışma konusuna dahil edilmiştir. Çalışmanın örneklemini Asya (pasifik) 'den göç etmiş olan Çinli, Koreli, Kuzey Koreli, Filipinli ve diğer Asyalıların oluşturduğu yaklaşık 18.000 kişilik gruptur. Çalışma kapsamındaki bulgular şu şekilde olmuştur; Çili ve Koreli öğrencilerin seçiciliği yüksek olan okullarda okuma eğilimlerinin daha fazla olduğu Filipinli ve Kuzeydoğu Asyalı diğer milletlerde daha fazla olduğu, ailelerinin yıllık geliri 25.000 \$ ve altı olan öğrencilerin seçtikleri okul bazında değerlendirmeye alındığında ise, Çinli ve Koreli öğrencilerin, Japon ve diğer Kuzeydoğu Asyalı ırklara nazaran daha fazla seçici okulları seçme eğiliminde oldukları savunulmuştur. En alt gelir grubuna dahil Çinli ve Koreli öğrencilerin daha fazla devlet üniversitelerine gitme eğilim gösterdikleri, buna mukabil Kuzeydoğu Asyalı ve Filipinli öğrencilerin dört yıllık okula giden en büyük popülasyonu oluşturdukları. Kuzeydoğulu ve Filipinlilerin akraba ve yakınlarından daha fazla etkilendikleri ve evlerine daha yakın okulları tercih ederlerken diğer ırklara nazaran daha yüksek oranda kolej seçiminde finansal kaygı güdüklerini belirtmektedirler (Teranishi ve ark.,2004).

Sheil (2008) Avustralya yüksek eğitim sektörü ve üniversite sıralama indeksleri üzerine yaptığı çalışmada, açıklayıcı analizler, Nüfus ve GSMH gibi büyüklük parametrelerinin küçük veya gelişmekte olan ülkeler için en iyi akademik yetenekleri cezpt etme konusunda fark yarattığını ve disiplin bazında bir kümelenmenin söz konusu olduğunu koymaktadır. Büyüklük faktörü yüksek çapta küresel araştırma üniversitelerinin ortaya çıkmasına karşı negatif yönlü bir etki sergilemekte ancak; gelişmekte olan ve ulusal odaklanmaya sahip alanların lehine bir etkisi de söz konusudur. Bu görüşü doğrulayacak örnekler ise: İsviçre'nin 115 yüksek atıfta bulunan (Tüm Dünya'nın %1.8 'i) araştırmacısından 19 tanesi fizik alanında çalışmaktadır (Tüm dünya'nın %6,2'si) İsrail'in 47 yüksek atıfta bulunan araştırmacısının %42 'si bilgisayar ve matematik bilimlerindedir. İrlanda 8 yüksek atıfta bulunan araştırmacıya sahipken bunların 6 tanesi ziraat bilimi alanında çalışmaktadır. Yeni Zellanda'nın yüksek atıfta bulunan araştırmacılarının yarısı eczacılık alanında çalışmaktadır (Sheil, 2008).

3.2. Türkiye'de Yapılmış Yayın ve Araştırmalar

Debaj ve Başak (2008) uzaktan eğitim sistemi ve öğrenci algısı üzerine yaptıkları çalışmada, Sakarya üniversitesi uzaktan eğitim sistemine dahil olan 2556 öğrenci içinden 118 kişilik örneklem ile yapılan çalışmada göze çarpan bulgulardan biri erkek öğrencilerin, bayan öğrencilerden daha fazla katılım göstermeleri ve bu durum 30 yaş üstünde belirgin olarak daha fazla belirginleştiği gözlemlenmiştir. Yine çalışmada geleneksel yüz yüze eğitime olan inancın daha yüksek olduğu ve bu durumun erkek öğrenciler baz alındığında daha belirgin bir hal aldığı gözlemlenmiştir. Özetle; daha yaşlı ve bayan öğrencilerin uzaktan eğitim sistemine dahil olsalar bile, klasik eğitimi daha fazla tercih eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Debaj ve Başak, 2008).

Cerit ve ark. (2007) Abant İzzet Baysal Üniversitesi 2005-2006 dönemi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin üniversite tercih sürecinde etkili olan etmenleri tanımlamak için yaptıkları araştırmada; Üniversitenin öğrencilerin evlerine olan uzaklığı, ailenin isteği, üniversiteyi bitirdikten sonra iyi bir iş imkânı sağlaması, üniversitenin toplumda saygınlığının bulunması ve üniversitenin iyi bir kariyer imkânı sağlaması faktörlerin ortalamalarını 2.78 – 3.20 bandında seyrettiği ve “orta” düzeyde öneme sahip olduğu; Öğrencilerin arkadaşlarının ve öğretmenlerinin tavsiyesi, üniversitenin teknolojik donanımının iyi olması, üniversitenin öğrenci sayısının düzeyi, üniversitenin çok çeşitli ders seçebilme olanağı sağlaması faktörlerinin ortalaması 1.96 – 2.58 aralığında seyrettiği ve “az” derecede öneme haiz olduğu; üniversitenin ilgi duyulan alana sahip olması “çok önemli” düzeyde öneme sahip olan faktörler arasında yer alırken; öğretim elemanlarının kaliteli olması ilk ve ikinci sınıflar için “orta”, üçüncü ve dördüncü sınıflar içinse “az” etkili faktörler arasında sayılmıştır. Ayrıca, üniversitenin fiziksel özellikleri, canlı kampus olanaklarının olması, kütüphane, sosyal etkinlikler, barınma ve üniversitenin bulunduğu il faktörleri ise sınıflara göre değişmekle birlikte “orta” ile “az” öneme sahip faktörler arasında sayılmıştır (Cerit ve ark., 2007).

Ortaöğretim öğrencilerinin meslek seçimi ve üniversite tercihlerine ilişkin yeterliklerinin kendi görüşlerine dayalı olarak ortaya koymak amacı ile Anılan ve ark. (2007) de yapılan çalışmada ortaöğretim öğrencilerini tercih konusunda motive eden faktörler önem sırasına göre, üniversitenin bulunduğu şehir, öğretim elemanı kadrosu, sosyal-kültürel ve sportif faaliyetler, üniversitenin adı, üniversitenin sağladığı burslar ve üniversite kampüsü olarak bulunmuştur. Ayrıca çalışmada anket çalışmasına dahil olan öğrencilerin kendilerini meslek ve üniversite tercihi konusunda yeterli gördükleri, meslek seçimi konusunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran kendilerini daha yeterli görme eğiliminde oldukları, kentsel

bölgelerde yaşayan öğrencilerin kırsal bölgede yaşayan öğrencilere nazaran kendilerini daha yeterli görme eğiliminde oldukları, Fen ve Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin ise hem meslek hem de üniversite tercihi konusunda kendilerini daha yeterli görme eğiliminde oldukları vurgulanmıştır (Anılan ve ark., 2008).

Lise türü ve mezuniyet başarısının kazanılan bölüm ile olan ilişkisini Erzurum Atatürk üniversitesinde yaklaşık 50.000 kişilik bir örneklem üzerinde veri madenciliği yöntemi ile çalışan Ayık ve ark. (2007) yaptıkları çalışma ile Lise türü ve mezuniyet not ortalamasının üniversitede yerleşilen bölüm ile yüksek oranda ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Tıp, diş ve eczacılık fakültesine giren öğrencilerin Fen Lisesi öğrencilerinin ağırlığının görece yüksek olduğu, Genel Lise mezunu olan öğrencilerin Fen Edebiyat, Eğitim ve İktisadi İdari bilimleri bölümlerine yüksek oranda yerleştikleri belirtilirken mezuniyet derecesi yüksek öğrencilerin Tıp, Diş, Eczacılık ve İlahiyat Fakültelerini tercih ederken, Ziraat fakültesine yerleşen öğrencilerin not ortalamalarının görece düşük ve Meslek Lisesi öğrencilerinin yoğun olduğu belirtilmektedir (Ayık ve ark., 2007).

1995 yılı Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınav sonuçları baz alınarak okul türü farklılığı ve üniversite sınav başarısının analiz edildiği çalışmada Köse (1999) : Türkçe, matematik, kimya, fizik, biyoloji, tarih, coğrafya, felsefe ve yabancı lisan başarı ortalamaları ile ÖSS kazanma ve ÖYS yerleşme yüzdeleri arasında önemli farklılıkların olduğu gözlemlenmiştir. Yabancı dil puanı hariç tutulduğunda ise başarı sıralaması: Anadolu Liseleri ilk sırada, Yabancı Dilde Eğitim Yapan Özel Liseler ikinci sırada, Türkçe Eğitim Yapan Özel Liseler üçüncü sırada, Endüstri Meslek Liseleri ise son sırada yer almaktadır. Sözel beceri, ÖSS ‘yi kazanma ve ÖYS yerleşme bazında, İmam Hatip Liseleri dördüncü sırada, Genel Liseler beşinci sırada yer almaktadır, Sayısal beceri bazında ise Genel Liseler dördüncü ve İmam Hatip Liseleri ise beşinci sırada yer almaktadır. Ayrıca çalışmada, söz konusu altı

okul türü için sözel beceri ile ÖYS yerleşme ortalamaları arasındaki farklılıkların, sözel beceriden daha yüksek olduğu vurgulanmıştır (Köse, 1999).

Türkiye’de eğitim politikaları ve fırsat eşitsizliği üzerine çalışma yapan Polat (2009) rinde araştırmasında özetle: Türkiye’de kurulu bulunan ortaöğretim kurumlarının altyapıları bölgenin ihtiyaçları incelenerek eğitim ve eğitim ve mesleki eğitim kurumlarından hangilerinin eğitime dahil edilebileceği konusunda strateji geliştirilmelidir. Ayrıca, eğitim kaliteleri görece düşük kurumlara daha fazla katkı sağlamak suretiyle kurumlar birbirlerine yakınlştırılmalıdır; Okullar arasındaki sosyo-ekonomik farklılıklar azaltılmalıdır ; üstün yetenekli öğrenciler için, fen, sosyal, Anadolu güzel sanatlar liseleri bölge çağ nüfusuna göre dengeli dağıtılmalı ve kontenjanları sınırlı tutulma suretiyle kaliteleri korunmalıdır; okul çağında olup eğitim imkanlarına erişemeyen öğrenciler tespit edilmeli ve okul imkanlarından yararlandırılmaları sağlanmalıdır; ortaöğretime geçişin düşük olduğu illerde mesleki ve teknik eğitim sistemi geliştirilmelidir; mesleki ve teknik eğitim sistemin eğitim gören öğrenciler için katsayı problemi çözümlenmelidir; Eğitim yatırımlarında yerinden yönetim konusundaki uygulamalar kaldırılmalı ve merkezi yönetimin görevi denetleme olmalıdır; okul öncesi eğitim sistemi yaygınlaştırılmalıdır; uluslararası öğrenci değerlendirme çalışmalarına düzenli katılım sağlanmalı ve veriler kıyaslama (benchmark) için kullanılması gerektiğini belirtmiştir (Polat, 2009).

Ortaöğretim kurumları son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin belirlenmesi üzerine yaptığı çalışmada Çoban (2005) denetim odağı, cinsiyet, yaş, üniversite tercih alanı, anne-baba eğitim durumu ile kardeş sayısının mesleki olgunluğa olan etkisinin incelemiştir. Çalışma sonucunda Lise öğrencilerinin büyük bir kısmının mesleki olgunluk düzeylerinin düşük (geliştirilmeye ihtiyaç var) olduğu bulunmuştur. Psikolojik danışmanlık hizmeti alan öğrencilerin danışmanlık hizmeti

alamayan öğrencilere nazaran daha yüksek mesleki olgunluk düzeyine sahip oldukları görülmüş olup, psikolojik danışmalık ve rehberlik hizmetlerine daha fazla ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, denetim odağı, cinsiyet, yaş, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu, kardeş sayısı ve tercih değişkenlerinin birlikte mesleki olgunluk puanı üzerinde anlamlı bir ilişkinin varlığı bulunmuştur. Regresyon katsayılarının anlamlılığı t-testi ile hipotez edilmiş denetim odağı, cinsiyet ve tercih değişkenlerinin mesleki olgunluk üzerinde anlamlı etkisi gözlemlenirken; anne ve baba eğitimi, yaş ve kardeş sayısı değişkenleri üzerinde mesleki olgunluk ortalamaları açısından herhangi bir farklılık gözlemlenmemiştir ve bu bağlamda, söz konusu değişkenliklerin mesleki olgunluk üzerindeki etkisini daha ayrıntılı incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. (Çoban , 2005)

Sarıkaya ve Khorshid (2009), üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenleri incelemiştir. Çalışmaya göre öğrencilerin mesleği isteme nedenleri bazında incelendiğinde; %41.6'sının meslekle ilgili olumlu görüşlerinin bulunması münasebetiyle, %34.4'ü açıkta kalmamak için, %39.6'sı mesleğin sahip olduğu avantajlara binaen, %33,6'sı meslekle ilgili olumlu görüş sahibi olduğu için ve %33.5'i ise başkalarının önerilerine binaen tercih yaptıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca, yaş grubu, cinsiyet, puan türü, puan durumu, anne mesleği ve eğitim durumu değişkenleri öğrencilerinin tercihleri üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğunu bulunmuştur. Sonuç olarak, öğrencilerin hayatında çok önemli bir çıkıntıya sahip olan meslek seçimi kavramının çok boyutlu ve çok değişkenli bir yapıya sahip olduğu belirtilmiştir (Sarıkaya ve Khorshid, 2009).

4. METODOLOJİ VE UYGULAMA

4.1. Araştırmanın Konusu

Araştırma kapsamında, literatürde yer alan, “Üniversite Tercih Süreci”, “Karar Verme” gibi anahtar kelimeleri içeren pek çok kaynağa ait özet veriler bu bölüm öncesinde sunulmuştur. Bu bölüm, ana problemin tanımlanması, alt problem faktörlerinin belirlenmesi, ölçeğin oluşturulması, veri toplama yöntemi, ilgili hipotezlerin oluşturulması, yapılan hipotez testlerinden yararlanılarak oluşturulan model ile ilgili çıkarımların yapılması gibi faaliyetleri içermektedir.

Yukarıda bahsedilen veriler ışığında “Ortaöğretim Öğrencilerinin Yükseköğretim Kurum Tercihleri”ni etkileyen ve karar sürecinde etkin rol oynadığı düşünülen faktörler üzerinde durulmuştur.

Araştırma kapsamında Anılan ve arkadaşlarının “Ortaöğretim Kurumu Öğrencilerinin Meslek Seçimi ve Üniversite Tercihleri Üzerine Çalışma” adlı çalışmaları (Anılan ve ark., 2007) ile Prof. Dr. Ural Akbulut ve arkadaşlarının “Türk Üniversiteleri Nasıl Sıralanmalı?” adlı çalışmaları (Akbulut, 2009) ve ilgili literatürden yararlanılarak; meslek seçimi faktörlerinden arındırılmak suretiyle yeni bir anket geliştirilmiştir. Araştırmanın daha sağlıklı yapılabilmesi amacıyla rassal olarak seçilen ve orta öğrencilerinden oluşan 30 kişilik bir örnek kütle seçilmiştir ve anlaşılmayan ifadeler öğrencilerin görüşleri doğrultusunda revize edilmiştir.

4.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı “yükseköğretim kurum tercihi” yapma arifesinde olan ortaöğretim kurumları son sınıf öğrencilerinin, kurum tercihlerinde etkin olan faktörlerin ‘cinsiyet’, ‘okul türü’, ‘gelir düzeyi’ ve ‘yaşanılan yerleşim birimi’ gibi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmaktır. Çalışma kapsamında bulunması hedeflenen nihai soru ise, Ortaöğretim Öğrencilerinin Yükseköğretim Kurum tercihlerini etkileyen faktörlerin analiz edilmesi olarak belirlenmiştir.

Bu bağlamda, öğrencilerin salt kurum tercihleri üzerinde etkin olduğu düşünülen bileşenlerden oluşan yeni bir anket geliştirilmiştir. Yeni anket geliştirilirken güdülen bir diğer amaç ise ABD, Kanada veya Avrupa da yapılmış çok sayıda çalışma için oluşturulmuş ölçeklerin ülkemize uyarlanmasındaki zorluklardır. Oluşturulan anket üç aşamadan meydana gelmektedir. İlk kısımda toplam 18 adet sorudan oluşan coğrafi konum, eğitim maliyeti, burs olanakları, danışmanlık hizmetleri, yurt dışı eğitim imkanları ve üniversitenin akademik çıktıklarına (yayın, konferans, doktora öğrencisi vb.) dair sorular yöneltilmiştir. İkinci kısımda sorulan sorular ile hedef puanın altında veya üstünde bir ÖSYS puanı alma durumunda, vakıf-devlet ve dört yıllık fakülte - meslek yüksek okulları arasındaki tercihleriyle ilişkili 10 adet soru yöneltilmiştir. Anketin son bölümünde ise, öğrencilerin demografik özelliklerine yönelik 8 adet soru yöneltilmiştir.

4.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma ile, üniversite sınavına hazırlanan ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin yükseköğretim kurumu tercih süreci incelenmiştir. Ülkemizde her yıl üniversite sınavına giren öğrenci sayısında artış gözlemlenmektedir. Son yıllarda kurulan çok sayıda yeni üniversite ve artan üniversite kontenjanlarına mukabil üniversite kapılarındaki yığılma süreci devam etmektedir. Bu doğrultuda, adayların tercih sürecini doğru anlayabilmek, hem arz yönlü (yükseköğretim kurumları), hem de talep yönlü (üniversite adayı öğrenciler) öneme sahiptir. Yerli ve yabancı literatürde yapılmış çalışmaların yükseköğretim kurumu tercihi ve bölüm/meslek tercihi birlikte değerlendirilmiştir ancak, çalışma kapsamında bizatihi kurum tercihinde etkin olan faktörlerin üzerinde durulmuş olması açısından önemlidir.

Çalışma kapsamında öğrencilerin üniversite tercih değişkenlerini oluşturan faktörler arasındaki algısal farklılığın sebepleri araştırılmış ve bu amaçla oluşturulan hipotezler sınanmıştır. Algısal farklılığın olası nedenleri, literatürden yararlanmak ve verilerin edilebilir olmaları da göz önünde bulundurulmak suretiyle; cinsiyet, gelir, okul türü, anne baba eğitimi ve yaşanan yerleşim birimi gibi alt boyutlara indirgenmiştir. Ayrıca, çalışma kapsamında üniversite adayının tercihinde etkili olan harici faktörlerin varlığı da değerlendirmeye alınmıştır. Bu amaçla, öğrencilere tercih aşamasında: kişisel, ailevi, sosyal çevre, okul ve dersane, medya etkisi gibi içselden, dışsala doğru sistematik ilerleyen bir yapıda olan faktörlere ilişkin soru/sorular yöneltilmesi de çalışmayı dikkate değer yapan unsurlardandır.

4.4. Araştırmanın Sınırları

Çalışma kapsamında dikkat edilmesi gereken kısıtlar aşağıdaki gibidir:

1. Bu çalışma kapsamında edinilen örneklem sadece ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında öğrenim gören öğrencilerinden oluşmaktadır ve bu durum çalışma için bir kısıt teşkil etmektedir.
2. Çalışma kapsamında geliştirilen anketin yükseköğretim kurum tercih sürecinde etkin olan faktörleri ölçme yeteneğinin sınırlı olması göz önünde bulundurulması gereken bir kısıt teşkil etmektedir.
3. Örneklem tümü “Meslek ve Sanat” kurslarında eğitim görmekte olan öğrencilerden edinilmesi araştırma için bir kısıt teşkil etmektedir.
4. Araştırma kapsamında sınırlı örneklem hacmi göz önünde bulundurularak, anket çalışması kapsamında Özel veya Devlet okullarında eğitim gören öğrenciler arasında herhangi bir ayrıma gidilmemiş olup; her iki gruba dahil öğrenciler birlikte analiz edilmesi araştırma için kısıt teşkil etmektedir.
5. Araştırma kapsamında örnekleme oluşturan, Fen ve Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencileri ile Mesleki Eğitim kurumlarında eğitim almakta olan öğrencilerin homojen bir grup oluşturduğu varsayımı yapılarak birlikte (tek grup altında) değerlendirilmesi çalışma için kısıt teşkil etmektedir.

4.5. Problem Tanımı

Kocaeli ilinde kurulu ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında okuyan öğrencilerin yükseköğretim kurum tercihleri üzerinde etkin olan faktörler arasında anlamlı farklılıklar mevcut mudur, sorusu üzerinden yola çıkılmış olup; dört adet soru hipotez testleri yardımıyla test edilmiştir.

- “Cinsiyet” değişkeninin yükseköğretim kurum tercihi üzerine etkisi var mıdır?
- “Okul türü” değişkeninin yükseköğretim kurum tercihi üzerine etkisi var mıdır?
- “Sosyo-ekonomik statü” değişkeninin yükseköğretim kurum tercihi üzerine etkisi var mıdır?
- “Yaşanılan Yerleşim birimi” değişkeninin yükseköğretim kurum tercihi üzerine etkisi var mıdır?

4.6. YÖNTEM

4.6.1. Araştırma Evreni

Bu araştırmanın evrenini, 2009-2010 eğitim ve öğretim yılında Kocaeli ilinde eğitim görmekte olan 12. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Kocaeli Valiliği, İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre 2009-2010 eğitim ve öğretim yılında öğrenim görmekte olan 15.161 adet öğrenci araştırmamızın evrenini teşkil etmektedir. Tablo 4.1. ‘de Kocaeli ili, 2009-2010 eğitim ve öğretim yılında eğitim görmekte olan öğrenciler okul türü bazında gözükmektedir.

Tablo 4.1. Kocaeli ili 12. sınıf öğrencileri mevcudiyeti

OKUL ADI	OKUL ADEDİ	KIZ ÖĞRENCİ	ERKEK ÖĞRENCİ	TOPLAM
Fen Lisesi	1	53	21	74
Anadolu Öğretmen Lisesi	1	57	82	139
Anadolu Lisesi	18	1.364	1.169	2.533
Anadolu Meslek Lisesi ve Teknik Lisesi	6	380	456	836
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	1	49	105	154
Çok Programlı Liseler	4	320	318	638
Eğitilebilir Zihinsel Engelliler (İş Okulu-Meslek Lisesi)	1	20	7	27
Endüstri Meslek Lisesi	13	3.104	669	3.773
Sağlık Meslek Lisesi	5	44	229	273
Ticaret Meslek Lisesi	4	211	638	849
Kız Meslek Lisesi *	5	15	647	662
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	1	12	24	36
İmam Hatip Lisesi	6	117	422	539
Genel Lise	31	1953	2.675	4.628
			TOPLAM:	15.161

*Kız Teknik ve Meslek Lisesi kümülatif değerlere eklenmiştir
(2009-2010 Öğretim Yılı Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğü.)

4.6.2. Araştırma Örnekleme

Araştırma kapsamında geliştirilen anket, Kocaeli ilinde kurulu bulunan Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Meslek ve Sanat Eğitimi Kurslarında eğitim görmekte olan toplam 420 adet ortaöğretim kurumu son sınıf öğrencisine gönüllü olarak uygulanmıştır. Edinilen anketlerden 24 adet anket hatalı veya eksik doldurulduğu için analize dahil edilmemiştir ve 396 adet anket çalışmaya dahil edilmiştir. Anket çalışması yapılan ortaöğretim kurum öğrencilerinin cinsiyet ve okul bazlı dağılımı Tablo 4.2 'de verilmiştir. Anket çalışması sonucu edinilen bilgiler SPSS 15.0 paket programı yardımı ile analiz edilmiştir.

Tablo 4.2 Ankete katılan öğrencilerin cinsiyet ve okul türüne göre sayısal rakamları.

Okul Türü	İstatistik	Erkek	Kız	Toplam
Genel Lise	Sayı	49	71	120
	Okul içindeki %	41%	59%	100%
Meslek/Teknik	Sayı	97	80	177
	Okul içindeki %	55%	45%	100%
Anadolu/Fen	Sayı	35	34	69
	Okul içindeki %	51%	49%	100%
İmam Hatip	Sayı	5	25	30
	Okul içindeki %	17%	83%	100%
TOPLAM	Sayı	186	210	396
	Okul içindeki %	47%	53%	100%

4.6.3. Verilerin Toplanması ve Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada kullanılan tüm veriler, Kocaeli ilinde kurulu bulunan Anadolu/Fen Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Genel Lise ve Meslek Liselerinde eğitim görmekte olan öğrencilerin oluşturduğu örneklem grubuna 5’li likert tipi derecelendirme ölçek kullanılarak edinilmiştir. Buna göre; “(1) : Kesinlikle Katılmıyorum”, “(2): Katılmıyorum”, “(3): Karasızım”, “(4): Katılıyorum”, “(5): Kesinlikle Katılıyorum” olarak sıralanmıştır. Anketlere ilk olarak faktör analizi yapılmıştır ve yapılan faktör analizi sonucunda beş alt faktör elde edilmiştir. Varimax rotasyonu kullanılarak uygulanan faktör analizi sonucunda desteklenen etmenler sırasıyla: “ Eğitsel Etmenler”, “ Destekleyici Etmenler”, “ İtibar Etmenleri”, ” Sosyal & Kültürel Etmenler”, ”Coğrafi Etmenler” şeklindedir. Verilerin güvenilirliği için Conbach Alpha katsayısı kullanılmıştır. Cronbach’s Alpha değerleri üniversite tercih faktörlerini ölçmede kullanılan 17 adet soru için 0.811 olarak bulunmuştur.

Anketin ikinci ve üçüncü kısmındaki veriler için aritmetik ortalama ve çapraz tablolardan yararlanılarak analiz edilmiştir. Veriler çözümlenirken merkezi eğilim

ölçülerinde, yüzde (%), aralık (R), frekans (N) ortalama (X), standart sapma (ss)'den faydalanılmıştır. Ayrıca verilerin homojenliğini test etmek için homojenlik testi (Levene's test of Homogeneity), ortalamalar arası anlamlığın farklılığını test etmek için ikili değişkenler için t-testi ve 3 ve üzeri değişkene sahip gruplarda ise varyans analizi uygulanmıştır. Ayrıca homojen olmayan veri grupları için, ($p < .05$) parametrik olmayan testler uygulanmıştır. Parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis-H testi, Varyans Analizi yerine ve Whitney-U testi de t-testi yerine uygulanmıştır (Yıldız ve ark., 2008). Ayrıca, gruplar arası farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını anlamak için Tukey ve Duncan testleri kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında kullanılan ölçeğe uygun olarak elde edilen verilerin aritmetik ortalamalarını değerlendirilirken aşağıdaki aralıklar kullanılmıştır:¹

1.00 – 1.80 :	Kesinlikle Katılmıyorum
1.81 - 2.60 :	Katılmıyorum
2.61 - 3.40 :	Kararsızım
3.41 - 4.20 :	Katılıyorum
4.21 - 5.00 :	Kesinlikle Katılıyorum

4.6.4 Demografik Özellikler

Araştırma kapsamında toplam edinilen 396 adet kullanışlı anket ve bu anketlerden elde edilen veriler ise şu şekildedir:

¹ Kesinlikle Katılmıyorum için '1' ve Kesinlikle Katılıyorum için '5' değerleri alınmış olup; aralık değeri olan 0.8 değeri, $(5 - 1) / 5$ formülü kullanılarak bulunmuştur.

Tablo 4.3'te örnekleme oluşturan öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımları verilmiştir. Buna göre; öğrencilerin %47'lik kısmı erkek öğrenciler ve % 53 'lük kısmını ise kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 4.3. Cinsiyet Değişkeni Bazında Demografik Dağılım

	<i>Cinsiyet</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
1	Erkek	186	47.0	47.0	47.0
2	Kız	210	53.0	53.0	100.0
	Toplam	396	100.0	100.0	

Tablo 4.4'da örnekleme oluşturan öğrencilerin eğitim görülmekte olunan okul bazında dağılımları görülmektedir. Buna göre, anket çalışmasına katılan öğrencilerin % 30.3'lük kısmı Genel Liselerde, % 44.7'lik kısmı Mesleki Eğitim Liselerinde, % 17.4'lük kısmı Anadolu ve Fen Liselerinde ve % 7.6'lık kısmı İmam Hatip Lisesinde eğitim görmektedir.

Tablo 4.4. Okul Türü Değişkeni Bazında Demografik Dağılım

	<i>Okul Türü</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
1	Genel Lise	120	30.3	30.3	30.3
2	Meslek Lisesi	177	44.7	44.7	75.0
3	Anadolu-Fen Lisesi	69	17.4	17.4	92.4
4	İmam Hatip Lisesi	30	7.6	7.6	100.0
	Toplam	396	100.0	100.0	

Tablo 4.5'de örnekleme oluşturan öğrencilerin gelir düzeylerine göre tasnif edilmiş ayrımları verilmiştir. Anket çalışması kapsamında gelir değişkeni dört alt grupta incelenmiştir. Bu bağlamda gruplar 0-1000 alt gelir grubu; 1001 – 2000 orta

gelir grubu; 2001 – 3000 orta üst gelir grubu, 3000 ve üzeri gelire sahip öğrenciler ise üst gelir grubu olarak değerlendirilmiştir ve öğrencilerin % 47,2’lik kısmı 0 -1000 TL, % 34,1’lik kısmı 1001 – 2000 TL, % 12,4’lük kısmı 2001 – 3000 TL ve %6,3’lük kısmı 3000 ve üzeri aylık toplam gelire sahip ailelerden geldikleri gözlemlenmiştir.

Tablo 4.5. Gelir Değişkeni Bazında Demografik Dağılım

	<i>Gelir</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
1	0-1000 TL	187	47.2	47.2	47.2
2	1001-2000 TL	135	34.1	34.1	81.3
3	2001-3000 TL	49	12.4	12.4	93.7
4	3000+ TL	25	6.3	6.3	100.0
	Toplam	396	100.0	100.0	

Tablo 4.6’da örnekleme oluşturan öğrencilerin anne eğitim düzeylerine göre dağılımları görülmektedir. Anket çalışması kapsamında eğitim değişkeni ilköğretim mezunları ve okur yazar olmayan grubu oluşturan ilköğretim ve altı; ortaöğretim kurumu mezunlarını oluşturan ortaöğretim ve önlisans, lisans ve lisansüstü eğitim kurumlarından mezun olmuş grubu tanımlamak için ise yükseköğretim grubu olarak değerlendirilmiştir. Buna göre, ankete katılan öğrencilerin annelerinin % 58,1’lik kısmı ilköğretim ve altı, % 35,6’lık kısmı ortaöğretim ve % 6,3’lük kısmının ise yükseköğretim mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6. Anne Eğitimi Değişkeni Bazında Demografik Dağılım

	<i>Anne Eğitimi</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
1	İlköğretim ve Altı	230	58.1	58.1	58.1
2	Ortaöğretim	141	35.6	35.6	93.7
3	Yükseköğretim	25	6.3	6.3	100.0
	Toplam	396	100.0	100.0	

Tablo 4.7’de örnekleme oluşturan öğrencilerin baba eğitim düzeylerine göre dağılımları görülmektedir. Buna göre, ankete katılan öğrencilerin annelerinin %40,9’lık kısmı ilköğretim ve altı, % 43,9’lık kısmı ortaöğretim ve % 15,2’lük kısmının ise yükseköğretim mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4.7. Baba Eğitimi Değişkeni Bazında Demografik Dağılım

<i>Baba Eğitimi</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
1 İlköğretim ve Altı	162	40.9	40.9	40.9
2 Ortaöğretim	174	43.9	43.9	84.8
3 Yükseköğretim	60	15.2	15.2	100.0
Toplam	396	100.0	100.0	

Tablo 4.6 ve Tablo 4.7 karşılaştırıldığında ise örnekleme dahil olan öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeyleri arasında baba eğitim düzeyi lehine farklılığın olduğu gözlemlenmektedir

Tablo 4.8’de örnekleme oluşturan öğrenciler yerleşim birimleri açısından incelediğimizde ise % 14,9’luk kısmının köy/mezra, % 47,7’lik kısmının ilçe ve %37,9’lük kısmının ise il/şehir merkezlerinde yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 4.8. Yerleşim Birimi Değişkeni Bazında Demografik Dağılım

<i>Yerleşim Birimi</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
1 Merkez İlçe	150	37.9	37.9	37.9
2 İlçe	189	47.7	47.7	85.6
3 Köy	57	14.4	14.4	100.0
Toplam	396	100.0	100.0	

Anket çalışmasına katılan ortaöğretim kurumu öğrencilerine eğitim performanslarını değerlendirmek üzere 2 adet soru yöneltilmiştir. Yöneltilen sorulardan birincisi öğrencinin kendi performansını nasıl değerlendirdiği yönüdeyken ikinci soru eğitimcinin öğrencinin performansını nasıl değerlendirdiğini anlamaya yönelik olarak sorulmuştur. Tablo 4.9’da örnekleme oluşturan öğrencilerin kendi performanslarını değerlendirme bazında dağılımları görülmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin % 8,8’lik kısmı düşük, % 68,2’lik kısmı orta ve %23’lük kısmı ise kendilerini yüksek performanslı olarak değerlendirmişlerdir.

Tablo 4.9. Okul Performansı (Şahsi Değerlendirme) Değişkeni Bazında Demografik Dağılım

	<i>Okul Performansı</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
1	Düşük	35	8.8	8.8	8.8
2	Orta	270	68.2	68.2	77.0
3	Yüksek	91	23.0	23.0	100.0
	Toplam	396	100.0	100.0	

Öğrencilere performans değişkeni ile ilgili olarak yöneltilen ikinci soru eğitimcilerin öğrencilerin performanslarını değerlendirmesi ile ilgilidir. Tablo 4.10’da örnekleme oluşturan öğrencilerin kendi performanslarını değerlendirme bazında dağılımları görülmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin % 11,9’lük kısmı düşük, % 66,2’lik kısmı orta ve %22’lik kısmı ise eğitimcileri tarafından düşük performanslı olarak değerlendirildikleri yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 4.10. Okul Performans (Eğitimci Bazlı Değerlendirme) Değişkeni Bazında Demografik Dağılım

	<i>Okul Performansı</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
1	Düşük	47	11.9	11.9	11.9
2	Orta	262	66.2	66.2	78.0
3	Yüksek	87	22.0	22.0	100.0
	Toplam	396	100.0	100.0	

Tablo 4.9 ve Tablo 4.10 birlikte değerlendirildiğinde ise, örnekleme oluşturan öğrencilerin kendi performansları ile eğitimcilerin onların performanslarını değerlendirmeleri arasında görece bir düşüklüğün olduğu görülmektedir. Buna göre, okul ve cinsiyet gibi alt değişkenlikler bazında incelenmeden bizatihi örneklem üzerinden yapılan gözlem öğrencilerin performans algılarının eğitimcilerden daha yüksek olduğu yani, kendi performanslarını eğitimcilere nazaran biraz daha yüksek görme eğiliminde oldukları yönündedir.

Öğrencilere üniversite tercih kılavuzunu doldurma aşamasında görüşlerine en çok değer verdikleri otorite sorulmuş ve öğrencilerin %54.5'i kişisel tercihlerini ön planda tuttuklarını, %24.5 aile bireylerinden yardım aldıklarını, %12.6 okul ve dershaneden yardım aldıklarını, %4'ünün sosyal çevrelerinden faydalandıklarını, %3'ünün üniversitelerin tanıtım çalışmalarını dikkate aldıklarını ve %1.3'lük kısmının ise medyanın görüşlerini ön planda tuttuklarını dile getirmişlerdir.

4.6.5. Bileşenlere Ait Betimleyici İstatistikler

Tablo 4.11'de örnekleme oluşturan ortaöğretim kurumları son sınıf öğrencilerinin üniversite tercih sürecinde etkin rol oynayan faktörlere ilişkin bileşen puanlarının aritmetik ortalamaları derlenerek oluşturulmuştur. Buna göre, bileşene

verilen en yüksek ve en düşük puan arasındaki farkın ölçüsü olan aralık (Range) değeri tüm bileşenler için dört olarak bulunmuştur. Bileşenlerin aritmetik ortalamalarına ait standart sapma değerleri ise 0.91 ile 1.17 değerleri arasında salındığı gözlemlenmektedir. “Üniversite adı”, “Üniversitenin kurulu bulunduğu şehir” ve “Üniversitenin sahip olduğu dahili ve harici konaklama imkanları” en üst sırada yer alan bileşenler olurken (\bar{x} :4.04, \bar{x} :3.94, \bar{x} :3.94) , “Öğretim elemanı başına düşen akademik çalışma”, “Üniversitenin yürüttüğü akademik çalışma” ve “Toplam doktora öğrencisi oranı ve sayısı” gibi faktör analizi sonunda ‘eğitsel faktörler’ altında toplanmış bulunan bileşenler ise en az önem atfedilen bileşenler olduğu gözlemlenmiştir(\bar{x} :3.17, \bar{x} :3.11, \bar{x} :2.88).

Tablo 4.11. Betimleyici İstatistikler, Üniversite Tercih Faktörleri (Kısım-1)

<i>Bileşenler</i>	<i>Aralık</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>A.Ort.</i>	<i>S.Sapma.</i>
Üniversite adı	4.00	1.00	5.00	4.04	1.00
Üniversitenin kurulu bulunduğu şehir	4.00	1.00	5.00	3.94	1.09
Ünv. sahip olduğu dahili ve harici konaklama	4.00	1.00	5.00	3.94	0.91
Laboratuar, Kütüphane, Teknopark vb. olanakları	4.00	1.00	5.00	3.82	0.95
Eğitim bursu olanakları	4.00	1.00	5.00	3.81	1.00
Öğretim elemanı kadrosu	4.00	1.00	5.00	3.76	0.99
Üniversiteye (günübirlik) ulaşım imkanları	4.00	1.00	5.00	3.73	1.07
Üniversite kampüsü ve sosyal olanaklar	4.00	1.00	5.00	3.72	0.93
Bölümler arası esnek geçiş ve çift anadal imkanı	4.00	1.00	5.00	3.70	0.91
Üniversitenin sunduğu danışmanlık hizmetleri	4.00	1.00	5.00	3.69	0.98
Üniversitenin sağladığı Yurtdışı eğitim imkanları	4.00	1.00	5.00	3.56	0.97
Üniversitenin kuruluş yılı	4.00	1.00	5.00	3.49	1.08
Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı	4.00	1.00	5.00	3.42	1.01
Coğrafi yakınlık	4.00	1.00	5.00	3.39	1.14
Ünv. düzenlenen Sosyal ve Kültürel etkinlikler	4.00	1.00	5.00	3.35	1.17
Öğretim elemanı başına akademik çalışma sayısı	4.00	1.00	5.00	3.17	0.97
Üniversitenin yürüttüğü akademik çalışma sayısı	4.00	1.00	5.00	3.11	0.98
Toplam doktora öğrencisi oranı ve sayısı	4.00	1.00	5.00	2.88	1.07

Tablo 4.12’de örnekleme oluşturan ortaöğretim kurumları son sınıf öğrencilerine, üniversite tercih prosesinde “hedef puan” kriterini baz alarak farklı senaryolar altında tercihlerinin nasıl şekillendiğini ve Fakülte – Meslek Yüksek Okulu, Devlet Üniversitesi – Vakıf Üniversite algılarının ne yönde olduğunu tahlil etmek için bileşen puanlarının aritmetik ortalamalarından derlenerek oluşturulmuştur. Ayrıca öğrencilerin öz performans algısı ile eğitimcilerinin performansını nasıl değerlendirdiğine yönelik sorular da bu kısım sorularına dahil edilmiştir. Söz konusu iki soru için 3’lü likert ölçeği (Düşük – Orta - Yüksek) kullanılmasının uygun olacağı takdir edilmiştir. Bileşenlerin aritmetik ortalamalarına ait standart sapma değerleri ise 0.55 ile 1.32 değerleri arasında salındığı gözlemlenmektedir.

Tablo 4.12. Betimleyici İstatistikler Üniversite Tercih Faktörleri

Betimleyici İstatistikler	Aralık	Min.	Maks.	A. Ort.	Std. Sapma
(S19) Hedeflediğim puandan <u>daha yüksek</u> bir puan almayı başarırırsam, hedefimden daha yüksek puanlı bir üniversiteyi tercih ederim.	4.00	1.00	5.00	3.76	1.11
(S20) Hedeflediğim puandan <u>daha düşük</u> bir puan almayı başarırırsam, hedefimden daha düşük puanlı bir üniversiteyi tercih ederim.	4.00	1.00	5.00	2.94	1.12
(S21) Türkiye’de Vakıf Üniversitelerinde eğitim almak, Devlet Üniversiteleri kadar cazip ve avantajlıdır.	4.00	1.00	5.00	2.83	1.11
(S22) Üniversite sınavında yeterince yüksek bir puan <u>alamazsam</u> Vakıf Üniversitelerini tercih ederim.	4.00	1.00	5.00	2.51	1.02
(S23) Üniversite sınavında yeterince yüksek bir puan <u>alırsam yine de</u> Vakıf Üniv. tercih ederim.	4.00	1.00	5.00	2.32	1.05
(S24) Türkiye’de 2 yıllık MYO’larda eğitim almak, 4 yıllık bölümlerde kadar cazip ve avantajlıdır.	4.00	1.00	5.00	2.32	1.16
(S25) Üniversite sınavında yeterince yüksek bir puan <u>alamazsam</u> MYO’ları tercih ederim.	4.00	1.00	5.00	2.87	1.32
(S26) Üniversite sınavında yeterince yüksek bir puan <u>alırsam yine de</u> MYO’ları tercih ederim.	4.00	1.00	5.00	1.73	1.00
(S27) Okuldaki performansınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?	2.00	1.00	3.00	2.14	0.55
(S28) Eğitimcilerinizin sizin okuldaki performansınızı nasıl değerlendirdiğini düşünüyorsunuz?	2.00	1.00	3.00	2.10	0.57

Bu bölümde oluşturulan sorular zıt (reversible) ifadeler ile adaylardan daha önce oluşturdukları varsayılan hedef puan değişkenine göre tutumlarının ve ifadeler arasındaki ilişkinin analiz edilmesi amacıyla yönlendirilmiştir. Söz konusu sorular arasındaki ilişkinin niteliğini anlamak için korelasyon analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizi ile, iki değişkenin değerleri arasında oluşan ortak hareketin kuvvetini ve yönünü ölçmek mümkündür, özetle korelasyon analizi değişkenler arasındaki ilişkinin derecesini ve ölçüsünü veren istatistiksel bir yöntemdir. (Öztürkcan; 2003, s.217) Buna göre: S21, S22 ve S23 arasında; S23, S24 ve S25 arasında ve S26 ile S27 arasındaki ilişki 0.01 seviyesinde anlamlı bulunurken; S19 ve S20 'deki ifadeler arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır (Bkz. Ek-5).

4.7. Faktör Analizi

Faktör analizi, aynı yapıyı ölçen çok sayıda değişkenden az sayıda tanımlanabilir anlamlı değişkeni keşfetmeye yönelik çok değişkenli bir istatistiksel yöntemdir (Çelik, 2009, s. 55). Çalışma kapsamında ölçeğin ilk bölümünde sunulan sorulara faktör analizi uygulanmıştır, sorular varimax rotasyonu ile faktörlere yüklenmiştir. Faktör analizi ile ayrıca, hangi soru açıklanan varyansa ne kadar katkı sağlamakta veya hangi sorular önemsenmeyerek analiz dışı bırakılacağını da görebiliriz.

Faktör Analizi SPSS kullanılarak uygulanmıştır ve toplam beş adet faktörün toplam varyansın yaklaşık %55'ini açıklamakta olduğu gözlemlenmiştir. Ancak, dört numaralı soru daha sonra uygulanan "Güvenilirlik Analizinde" coğrafi faktörün altında kümelendiği ve analiz dışı bırakılması halinde "Cronbach's Alpha" katsayısına yapacağı anlamlı katkı ve sorunun faktörle olan zayıf bağı göz önünde bulundurularak analizden çıkartılmıştır. Söz konusu sorunun analiz dışı çıkarılması

sonucunda uygulanan faktör analizine göre ise, beş adet faktörün toplam varyansın %57.4'lük bir kısmını açıkladığı görülmektedir. Uygulanan yeni faktör analizi neticesinde üniversite tercih faktörleri ölçeğinde yöneltilen sorular, beş faktör altında varimax rotasyonu kullanılarak ve faktör ile en yüksek korelasyona sahiplik durumlarına göre kümelendi. Faktörlerin hepsi %5 değerinin üzerinde varyans açıklamaktadırlar ve bu oranlar sırasıyla; %25,2, %10,4, %8, %7,4 ve %6,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4.13. Üniversite tercih faktörleri anketi faktör analizi

	<i>Bileşenler</i>				
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5
Öğretim elemanı kadrosu	0,779				
Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı	0,708				
Üniversitenin yürüttüğü akademik çalışma sayısı	0,646				
Toplam doktora öğrencisi oranı ve sayısı	0,636				
Öğretim elemanı başına akademik çalışma sayısı	0,627				
Laboratuar, Kütüphane, Teknopark vb. olanakları	0,529				
Eğitim bursu olanakları		0,722			
Coğrafi yakınlık		0,721			
Bölgeler arası esnek geçiş ve çift anadal imkanı		0,616			
Üniversite adı			0,783		
Üniversitenin kurulu bulunduğu şehir			0,715		
Üniversitenin kuruluş yılı			0,689		
Ünv. düzenlenen Sosyal ve Kültürel etkinlikler				0,776	
Üniversite kampüsü ve sosyal olanaklar				0,719	
Üniversitenin sağladığı Yurtdışı eğitim imkanları				0,644	
Ünv. sahip olduğu dahili ve harici konaklama					0,717
Üniversiteye (günübirlik) ulaşım imkanları					0,700
<i>Ölçek Cronbach's Alpha Değeri: .811 (Fak.-1: .767 / Fak-2: .612 / Fak-3: .618 / Fak.-4: .619 / Fak.-4: .657)</i>					

Faktör analizi sonucunda oluşan beş faktör sırasıyla; Faktör 1: “ Eğitsel Etmenler”, Faktör 2: “ Destekleyici Etmenler ”, Faktör 3: “ İtibar Etmenleri ”, Faktör 4:” Sosyal & Kültürel Etmenler ” ve Faktör 5: ” Coğrafi Etmenler ” olarak sıralanmıştır. SPSS kullanılarak uygulanan güvenilirlik analizi sonucu ölçeğin “Cronbach's Alpha” iç tutarlılık katsayısı 0.811 olarak bulunmuştur. Cronbach's

Alpha sabiti 0 ile 1 değeri arasında değişir ve güvenilirlik ve beklenen ve algılanan nitelik/karakteristiklerin içsel tutarlılıklarını ölçmede kullanılmaktadır. Grup verileri için 0.50 ve üzeri alfa sabitleri uygun görülmektedir (Legcevic,2009, s.284). Literatürde genel olarak Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.70 ve üzerinde olması beklenilmekle, ayrıca az sayıda alt bileşenden oluşan faktörler için Cronbach's Alpha sabiti 0.60 ve üzerinde olması beklenilmekle birlikte Nunnally (1967) çalışmasında Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı için 0.50 kesme sınırının baz alınabileceğini belirtmişler (Bakar, 2009; Fey, 2002 ; Legcevic, 2009; Özer ve Gülpınar, 2005).

Faktör analizi ile oluşturulan ilk faktör “ Eğitsel Etmenler“ olmuştur ve bu faktör tek başına toplam varyansın %25,2'lik kısmını açıklamaktadır. Faktörü oluşturan bileşenler faktör yüklerine göre sıralandıklarında: Öğretim elemanı kadrosu (\bar{x} : 3,76), öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı (\bar{x} : 3.42), üniversitenin yürüttüğü akademik çalışma sayısı (\bar{x} : 3,10), toplam doktora öğrencisi oranı ve sayısı (\bar{x} : 2.88), öğretim elemanı başına akademik çalışma sayısı (\bar{x} :3,16), laboratuvar, kütüphane ve teknopark vb. olanakları (\bar{x} : 3,81) şeklinde gerçekleşmektedir. Faktörü oluşturan bileşenlerin ortalama değerlerinin diğer bileşenlere nazaran düşük olduğu ve büyük bir kısmının “Kararsızım” veya “Katılıyorum” değerleri arasında yer aldığı görülmektedir. Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı ve lab., kütüphane, teknopark vb. olanakları öğrenciler tarafından üst sıralarda değerlendirilmiştir. Faktörü oluşturan bileşenlerin Cronbach's Alpha değeri ise 0.767 olarak bulunmuştur.

İkinci faktör, “Destekleyici” faktör olarak bulunmuştur. Bu faktör tek başına toplam varyansın % 10,4'lük kısmını açıklamaktadır. Faktör yükleri baz alınarak faktörü oluşturan bileşenler ise sırasıyla: Eğitim bursu olanakları (\bar{x} : 381), coğrafi

yakınlık ($\bar{x} : 3,38$) ve bölümler arası esnek geçiş ve çift anadal imkanı ($\bar{x} : 3,69$) şeklinde bulunmuştur. Faktörü oluşturan bileşenlerin ortalama değerleri tüm bileşenler için “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde olduğu gözlemlenmektedir. Eğitim burs olanakları en üst sırada yer almaktadır. Faktörün Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.612 olarak bulunmuştur.

Üçüncü faktör olan “İtibar” faktörü üç adet alt bileşenden meydana gelmektedir. Faktör toplam açıklanan varyansın % 8’ini oluşturmaktadır. Bu alt bileşenler faktör yüklerine göre sırasıyla: Üniversitenin adı ($\bar{x} : 4,03$), üniversitenin kurulu bulunduğu şehir ($\bar{x} : 3,93$) ve üniversitenin kuruluş yılı ($\bar{x} : 3,48$) olarak bulunmuştur. Faktörü oluşturan bileşenlerin ortalama değerleri tüm bileşenler için “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde olduğu gözlemlenmektedir. Üniversitenin adı ve üniversitenin kurulu bulunduğu şehir bileşenleri öğrenciler tarafından en yüksek önem atfedilen iki faktör olarak gerçekleşmiştir. Faktöre ait Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.618 olarak bulunmuştur.

Dördüncü faktör toplam varyansın % 7,4’ünü açıklayan “Sosyo-Kültürel” faktörü olmuştur. Sosyo-kültürel etkinlikler ve üniversite kampüsü en yüksek faktör yüklerine sahip bileşenlerdir. Aritmetik ortalamalar baz alınarak öğrencilerin bileşenlere verdikleri önem sırasıyla üniversite kampüsü ve sosyal olanaklar ($\bar{x} : 3,71$), yurtdışı eğitim olanakları ($\bar{x} : 3,56$), sosyal ve kültürel etkinlikler ($\bar{x} : 3,35$) olarak sıralanmış ve “kararsızım” ile “katılıyorum” yargıları arasında salınım göstermiştir. Faktöre ait Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.619 olarak bulunmuştur.

Faktör analizi sonucu elde edilen son faktör ise “Coğrafi & Konaklama” faktördür. Anket çalışması kapsamında Üniversitenin sahip olduğu dahili ve harici

konaklama ve üniversiteye (günübirlik) ulaşım imkanları yüksek faktör yükleri ile bu faktörün altında gruplanarak yüksek bir ilişkiye işaret etmektedirler. Ayrıca iki bileşende öğrenciler tarafından önemli atfedilen bileşenler (\bar{x} : 3,93 ve \bar{x} : 3,72) arasında yer almıştır. Faktöre ait Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.657 olarak bulunmuştur.

4.8. Faktör Skorlarının Hesaplanması ve Analizi

Faktör analizi sonrası, her öğrenci için elektronik tablolar yardımı ile hesaplanmıştır. Faktör skoru, bir bileşenin faktöre göre tahmin edilen konumunun göstergesidir. Her öğrencinin 5'li likert skalasına göre tüm bileşenlere verdiği değerler ile ilgili sorunun hesaplanan faktör için bulunan faktör yükü ile çarpılması ile bulunur. Buna göre tüm bileşenler için, ilgili beş faktör bazında hesaplanan faktör skorları bulunmuştur² (Kendall, 2005, s.79). Çalışma kapsamında literatürde daha sık rastlanıldığı üzere tüm ölçek değerlerinin aritmetik ortalamasını alınması işlemi yerine faktör skorlarının hesaplanarak analize dahil edilmiş olup faktör skoru bir "kompozit değişken" olarak gruplar arası muhtemel farklılaşmaların analiz edilmesinde kullanılmıştır. Böylece analize faktör yüklerinin de dolaylı olarak dahil edilmesi sağlanmış olup; "cinsiyet", "okul türü", "gelir" vb. değişkenler bazında analiz edebilme imkanı doğmuştur.

${}_2 F1$ (Faktör 1) = (Faktör 1 için bileşen 1 korelasyonu) * (öğrencinin bileşen 1 cevap değeri) + (Faktör 2 için bileşen 2 korelasyonu) * (öğrencinin bileşen 2 cevap değeri) + (Faktör 3 için bileşen 3 korelasyonu) * (öğrencinin bileşen 3 cevap değeri)... (Faktör n-1 için bileşen n-1 korelasyonu) * (öğrencinin bileşen n-1 cevap değeri) + (Faktör n için bileşen n korelasyonu) * (öğrencinin bileşen n cevap değeri)

Örneğin "İtibar" faktörü için faktör skorunu hesaplayacak olursak: Faktör-3^{öğ.-1} = ,783 * 4 + ,689 * 3 + ,715 * 4 + + ,261 * 4 + ,010 * 3 = 12,92

Kendall (2005) çalışmasına benzer şekilde faktör skorları tüm öğrenciler için beş adet faktör bazında hesaplanır. Bu bağlamda, tüm öğrenciler için her beş faktör bazında toplam 1982 adet (396x5) hesaplama elektronik tablolar yardımı ile bulunmuştur.

Tablo 4.14’de örnekleme oluşturan tüm öğrenciler için hesaplanan faktör skorlarının okul ve faktör bazında hesaplanmasıyla elde edilen veriler gözükmektedir. Buna göre, tüm faktörler için faktör skorlarının aritmetik ortalamalarının sırasıyla Anadolu ve Fen Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Genel Lise ve Meslek Lisesi öğrencileri şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca, söz konusu okullardan edinilen örnekleme öğrencilere ait en yüksek ve en düşük faktör skorları arasındaki farkın ifadesi olan aralık (range) değeri tüm faktörler için Anadolu ve Fen Lisesi öğrencileri için düşük olup; Faktör-1 (Eğitsel Etmenler), Faktör-2 (Destekleyici Etmenler) ve Faktör-3 (İtibar Etmenleri)’e ait standart sapma değerleri Anadolu ve Fen Lisesi öğrencileri için en düşüktür. Faktör-4 (Sosyo-Kültürel Etmenler) faktörüne ait standart sapma değeri İmam Hatip Lisesi öğrencileri için en düşük ortalama değeri almakta ve Faktör-5 (Coğrafi Etmenler) faktöre ait standart sapma değeri ise Meslek Lisesi öğrencileri için en düşük ortalama değere sahiptir.

Tablo 4.14. Faktör Skorları Okul Türü Bazında Betimleyici İstatistikler

		<i>Aralık</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>A.Ort.</i>	<i>Std.Sapma</i>
ANA.-FEN LİSESİ	Faktör-1	11,68	13,51	25,19	19,52	2,28
	Faktör-2	9,94	10,72	20,66	16,09	2,20
	Faktör-3	7,30	9,18	16,48	13,57	1,63
	Faktör-4	7,47	9,09	16,56	12,85	1,90
	Faktör-5	7,20	7,47	14,67	11,18	1,73
İMAM HATİP LİSESİ	Faktör-1	13,03	9,30	22,33	18,82	2,97
	Faktör-2	10,97	8,87	19,84	15,90	2,89
	Faktör-3	9,87	6,09	15,96	13,46	1,87
	Faktör-4	9,64	5,43	15,07	12,91	1,86
	Faktör-5	8,44	5,98	14,42	11,70	1,76

GENEL LİSE	Faktör-1	14,17	10,71	24,88	17,88	3,34
	Faktör-2	13,75	6,99	20,74	14,90	2,47
	Faktör-3	11,06	5,70	16,76	12,51	1,94
	Faktör-4	10,87	5,71	16,58	11,89	2,41
	Faktör-5	10,37	3,71	14,08	10,30	2,04
MESLEK LİSESİ	Faktör-1	14,15	11,27	25,42	16,96	2,89
	Faktör-2	12,74	7,79	20,53	14,90	2,37
	Faktör-3	10,81	5,09	15,90	12,08	2,27
	Faktör-4	9,92	6,58	16,50	11,80	1,98
	Faktör-5	8,65	5,52	14,17	10,39	1,72

Tablo 4.15'te örnekleme oluşturan tüm öğrenciler için hesaplanan faktör skorlarının öğrencilerin cinsiyet bazında tasnif edilmesiyle elde edilen veriler gözükmektedir. Buna göre , tüm faktör skor değerleri için Kız öğrencilerin ortalama değerleri, Erkek öğrencilerden yüksek bulunurken; Faktör -1 (Eğitsel Etmenler), Faktör – 2 (Destekleyici Etmenler), Faktör – 4 (Sosyo-Kültürel Etmenler) ve Faktör-5 (Coğrafi Etmenler)'e ait Aralık değerleri ile Faktör -1, Faktör – 2, Faktör – 3 ve Faktör – 4 'e ait standart sapma değerleri de kız öğrenciler için daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.15. Faktör Skorları Cinsiyet Bazında Betimleyici İstatistikler

		<i>Aralık</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>A.Ort.</i>	<i>Std.Sapma</i>
ERKEK	Faktör-1	13,93	11,26	25,19	17,60	2,89
	Faktör-2	11,27	9,47	20,74	15,03	2,26
	Faktör-3	11,67	5,09	16,76	12,29	2,10
	Faktör-4	10,87	5,71	16,58	11,84	2,12
	Faktör-5	9,27	5,40	14,67	10,41	1,94
KIZ	Faktör-1	16,12	9,30	25,42	18,02	3,25
	Faktör-2	13,67	6,99	20,66	15,32	2,61
	Faktör-3	10,78	5,70	16,48	12,83	2,10
	Faktör-4	11,15	5,43	16,58	12,32	2,13
	Faktör-5	10,71	3,71	14,42	10,76	1,80

Tablo 4.16'da örnekleme oluşturan tüm öğrenciler için hesaplanan faktör skorlarının öğrencilerin yerleşim birimi bazında tasnif edilmesiyle elde edilen veriler gözükmektedir. Buna göre, tüm faktör skorları için merkez ilçede ikamet eden

öğrencilerin ortalamaları ilçe ve köylerde ikamet eden öğrencilere nazaran yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, Faktör - 2 ve Faktör - 5'e ait aralık değerleri ile Faktör - 2 (Destekleyici Etmenler), Faktör - 4 (Sosyo-Kültürel Etmenler) ve Faktör - 5(Coğrafi Etmenler)'e ait standart sapma değerleri için merkez ilçe en düşük ortalama değerleri alırken diğer faktörlerin aralık ve standart sapma değerleri için en düşük değerleri köylerde yaşayan öğrencilerin ortalamalarının verildiği gözlemlenmektedir.

Tablo 4.16. Faktör Skorları Yerleşim Birimi Bazında Betimleyici İstatistikler

		<i>Aralık</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>A.Ort.</i>	<i>Std.Sapma</i>
MERKEZ	Faktör-1	16,12	9,30	25,42	18,05	3,24
	Faktör-2	11,66	8,87	20,53	15,42	2,28
	Faktör-3	10,53	5,88	16,41	12,60	2,07
	Faktör-4	11,15	5,43	16,58	12,23	2,09
	Faktör-5	9,27	5,40	14,67	10,75	1,72
İLÇE	Faktör-1	13,22	11,27	24,49	17,67	2,99
	Faktör-2	12,95	7,79	20,74	15,15	2,52
	Faktör-3	11,67	5,09	16,76	12,60	2,21
	Faktör-4	9,98	6,58	16,56	11,99	2,14
	Faktör-5	8,36	5,88	14,24	10,55	1,89
KÖY	Faktör-1	12,74	10,71	23,45	17,46	2,82
	Faktör-2	12,19	6,99	19,18	14,47	2,70
	Faktör-3	10,19	5,70	15,89	12,42	2,04
	Faktör-4	9,28	6,23	15,51	11,93	2,29
	Faktör-5	10,71	3,71	14,42	10,22	2,24

Tablo 4.17 'de örnekleme oluşturan tüm öğrenciler için hesaplanan faktör skorlarının öğrencilerin aylık toplam gelirleri bazında tasnif edilmesiyle elde edilen veriler gözükmemektedir. Diğer değişkenlerden farklı olarak ağırlıklı olarak bir grupta kümelenmemenin olmadığı gözlemlenmektedir. Faktör-5 (Sosyal&Kültürel) ait en yüksek aritmetik ortalamaya sahip grup 0 – 1000 TL gelire sahip olan en alt gruptur. 1001 – 2000 TL gelire sahip grup hiçbir faktör skoru değeri için ön planda yer almazken, 2001 – 3000 TL gelir grubu Faktör-3 (Coğrafi) ve Faktör-4(İtibar) faktör skorlarında en yüksek aritmetik ortalamaya sahiptiler. 3000 TL üzeri gelir grubu ise Faktör-1 (Eğitsel) ve Faktör-2 (İtibar) faktörleri göz önüne alındığında en yüksek

ortalamaya ve en düşük standart sapmaya sahip grubu teşkil ettikleri görülmektedirler.

Tablo 4.17. Faktör Skorları Gelir Bazında Betimleyici İstatistikler

		<i>Aralık</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>A.Ort.</i>	<i>Std.Sapma</i>
0 – 1000 TL	Faktör-1	14,17	10,71	24,88	17,68	3,12
	Faktör-2	13,67	6,99	20,66	15,20	2,46
	Faktör-3	10,78	5,70	16,48	12,43	2,14
	Faktör-4	10,87	5,71	16,58	11,98	2,22
	Faktör-5	10,71	3,71	14,42	10,53	1,88
1001 – 2000 TL	Faktör-1	16,12	9,30	25,42	17,66	3,11
	Faktör-2	12,74	7,79	20,53	15,01	2,52
	Faktör-3	10,25	6,09	16,34	12,50	2,11
	Faktör-4	10,81	5,43	16,24	11,90	2,14
	Faktör-5	9,15	5,52	14,67	10,57	1,92
2001 – 3000 TL	Faktör-1	12,42	11,52	23,94	18,43	3,11
	Faktör-2	10,42	10,32	20,74	15,17	2,34
	Faktör-3	7,62	9,14	16,76	13,49	1,79
	Faktör-4	7,41	9,09	16,50	12,79	1,77
	Faktör-5	8,36	5,88	14,24	10,73	1,80
3000 TL ve üstü	Faktör-1	10,25	11,68	21,93	18,63	2,52
	Faktör-2	7,48	11,57	19,05	15,97	2,22
	Faktör-3	10,10	5,09	15,19	12,29	2,31
	Faktör-4	6,83	9,27	16,10	12,64	1,82
	Faktör-5	6,90	7,21	14,11	10,97	1,68

4.9. Hipotez Testleri

Faktör analizinin akabinde, verilerin analizinde, iki değişkenin olması durumunda t testi, ikiden fazla değişkenin olması durumunda ise, ortalamaların bir veya birden fazla faktöre ilişkin ortalamalarının anlamlı şekilde farklılaşp farklılaşmadığını anlamak için Varyans Analizi uygulanmıştır. Varyans Analizi, ikiden fazla yığın ele alındığında yığınları ikişer ikişer karşılaştırmak için kullanılan istatistiki bir yöntemdir. Değişkenlik ölçülerini ve F istatistiğini kullanılarak yapılan bu tür hipotez testleri Varyans Analizi (ANOVA) olarak adlandırılır (Öztürkcan, 2003, s.203). Varyans Analizine tabi tutulan veriler farklılığın hangi alt gruptan

kaynaklandığını belirleyebilmek içinse Tukey ve Duncan testleri uygulanmıştır. Ayrıca verilerin homojenliğini test etmek için Levene Statistic testi uygulanmış ve varyansları homojen bulunmayan değişkenler için ($p < .05$) parametrik olmayan testler uygulanmıştır. Parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis-H testi, Varyans Analizi yerine ve Whitney-U testi de t-testi yerine uygulanmıştır (Yıldız ve ark., 2008, s.41-42). Bu bağlamda sunulan ilgiler ışığında araştırmaya konu teşkil eden dört adet soru/hipotez bu bölümde test edilecektir.

Tablo 4.18’de örnekleme oluşturan Lise öğrencilerinin “Cinsiyet” değişkeni ile Faktör analizi sonucu elde edilen faktörlere ait hesaplanan faktör skorları (kompozit değişkeni) arasındaki 0.05 önem düzeyinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılığın varlığını sorgulamak için oluşturulan tablo gözükmemektedir. Tablonun ilk kısmında örneklem hacmi (N), aritmetik ortalama (M) ve standart sapma (S.S.) değerleri bulunmaktadır. İkinci kısımda ise veri setine homojenlik testi, son kısımda ise t – testi ve anlamlılık ifadesi (p) bulunmaktadır. Tüm veriler homojen bulunmuştur ($p > .05$) ve hepsi için t-testi uygulanmıştır. Ayrıca tüm bileşenlere ait istatistiki göstergeleri içeren tablo Ek-1’de sunulmuştur.

Tablo 4.18. Cinsiyet değişkenine göre hesaplanan faktör skorlarına göre oluşturulan özet tablo

		Betimleyici İst.			H.Testi		t-Testi		
		N	M	S.E.	Levene St.	Sig.	F	Sig.	Anlamlılık
FAKTÖR – 1	Erkek	186	17,6	2,9	3,87	0,1	1,83	0,18	p > .05
	Kız	210	18	3,3					
	Toplam	396	17,8	3,1					
FAKTÖR – 2	Erkek	186	15	2,3	3,04	0,1	1,33	0,25	p > .05
	Kız	210	15,3	2,6					
	Toplam	396	15,2	2,5					
FAKTÖR - 3*	Erkek	186	12,3	2,1	0,52	0,5	6,55	0,01	p < .05
	Kız	210	12,8	2,1					
	Toplam	396	12,6	2,1					
FAKTÖR - 4*	Erkek	186	11,8	2,1	0	1	4,98	0,03	p < .05
	Kız	210	12,3	2,1					
	Toplam	396	12,1	2,1					

FAKTÖR – 5	Erkek	186	10,4	1,9	1,2	0,3	3,53	0,06	p > .05
	Kız	210	10,8	1,8					
	Toplam	396	10,6	1,9					

* p < .05 önem düzeyi için anlamlı bulunmuştur

Cinsiyet değişkeninin yükseköğretim kurum tercihi üzerine etkisini test etmek için t-testi uygulanmıştır. Buna göre; kız ve erkek öğrenciler arasında Faktör-3 (İtibar) ve Faktör-4 (Sosyal&Kültürel) için hesaplanan faktör skorları ortalamaları arasında p=0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılaşma ($F_{(Fak-3)} : 1,334; p < 0,05 - F_{(Fak-4)} : 4,980 ; p < 0,05$) bulunmuştur. Ayrıca, söz konusu farklılığın her iki faktör için de kız öğrenciler lehine ($\bar{x}_{Fak-3/Kız} : 12,8, \bar{x}_{Fak-3/Erkek} : 12,3; \bar{x}_{Fak-3/Kız} : 12,3, \bar{x}_{Fak-3/Erkek} : 11,8$) olduğu gözlemlenmektedir. Söz konusu değişken ile Faktör-1 (Eğitsel), Faktör-2 (Destek.) ve Faktör-5 (Coğrafi) skor değerleri için kız ve erkek öğrenciler arasında p=0.05 anlamlılık düzeyinde herhangi bir farklılaşmanın varlığına rastlanılmamıştır.

Bu bağlamda yukarıda sunulan ifadeyi özetleyecek olursak: kız ve erkek öğrenciler için hesaplanan faktörlere ait skor değerleri arasında üniversite adı, kurulu bulunduğu şehir ve kuruluş yılı bileşenlerinden oluşan “İtibari Etmenler” ile sosyal ve kültürel etkinlikler, üniversite kampüsü ve sosyal olanaklar, üniversitenin sağladığı yurtdışı eğitim imkanları bileşenlerinden oluşan “Sosyal&Kültürel Etmenler” açısından gruplar arası anlamlı farklılaşmanın söz konusu olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 4.19’da örnekleme oluşturan lise öğrencilerinin “Okul Türü” değişkeni bazında Faktör Analizi sonucu elde edilen faktörlere ait hesaplanan faktör skorları arasındaki 0.05 önem düzeyinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılığın varlığını sorgulamak için oluşturulan tablo gözükmektedir. Tablonun ilk kısmında örneklem hacmi (N), aritmetik ortalama (M) ve standart sapma (S.S.) değerleri bulunmaktadır. İkinci kısımda ise veri seti için homojenlik testi, son kısımda ise Varyans Analizi çıktıları ve tüm faktör skorları için bileşenler arasında vuku bulan farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını anlamak için yapılmış olan Tukey ve Duncan testi sonuçları

gözükmektedir. Ayrıca tüm bileşenlere ait istatistiki göstergeleri içeren tablo Ek-2’de sunulmuştur.

Tablo 4.19. Okul Türü değişkenine göre hesaplanan faktör skorlarına göre oluşturulan özet tablo

	Betimleyici İst.			H.Testi		ANOVA			
	N	M	S.S.	Levene	St.	Sig.	F	Sig.	Fark.
FAKTÖR – 1*	Genel Lise	120,00	17,91	3,34	4,73	0,00	13,59	0,000**	1 – 2 ‡
	Meslek/Teknik	177,00	16,95	2,90					3 – 2 ‡
	Anadolu/Fen	69,00	19,51	2,30					4 – 2 ‡
	İmam Hatip	30,00	18,73	2,96					4 – 1 ‡
	Toplam	396,00	17,82	3,09					
FAKTÖR – 2*	Genel Lise	120,00	14,91	2,48	1,23	0,30	5,86	0,001	3 – 1 ‡
	Meslek/Teknik	177,00	14,88	2,36					3 – 2 ‡
	Anadolu/Fen	69,00	16,16	2,16					
	İmam Hatip	30,00	15,79	2,91					
	Toplam	396,00	15,18	2,45					
FAKTÖR - 3*	Genel Lise	120,00	12,53	1,94	4,12	0,01	11,28	0,000**	3 – 1 ‡
	Meslek/Teknik	177,00	12,06	2,27					3 – 2 ‡
	Anadolu/Fen	69,00	13,63	1,56					4 – 2 ‡
	İmam Hatip	30,00	13,34	1,96					
	Toplam	396,00	12,58	2,12					
FAKTÖR - 4*	Genel Lise	120,00	11,91	2,41	3,20	0,02	5,61	0,000**	3 – 1 ‡
	Meslek/Teknik	177,00	11,80	1,98					3 – 2 ‡
	Anadolu/Fen	69,00	12,82	1,93					4 – 1 ‡
	İmam Hatip	30,00	12,89	1,83					4 – 2 ‡
	Toplam	396,00	12,09	2,14					
FAKTÖR – 5*	Genel Lise	120,00	10,32	2,04	1,45	0,23	7,55	0,000	3 – 1 ‡
	Meslek/Teknik	177,00	10,38	1,72					3 – 2 ‡
	Anadolu/Fen	69,00	11,17	1,74					4 – 1 ‡
	İmam Hatip	30,00	11,69	1,73					4 – 2 ‡
	Toplam	396,00	10,60	1,87					

* $p < .05$ önem düzeyi için anlamlı bulunmuştur

** Kruskal Wallis-H testi istatistiği

‡ 1: Genel Lise; 2:Meslek Lisesi; 3: Ana-Fen Lisesi; 4: İmam Hatip Lisesi

Okul türü değişkeninin yükseköğretim kurum tercihi üzerine etkisi var mıdır? Sorusunu araştırmak için anket çalışması ile toplanan veriler, Genel, Meslek/Teknik, Anadolu/Fen ve İmam Hatip Lisesi olmak üzere dört farklı okul türü grubu oluşturulmuştur. Yapılan tek yönlü Varyans analizi sonucunda Faktör-1 (eğitsel), Faktör-2 (Destekleyici), Faktör-3(itibar), Faktör-4(Sosyal&kültürel) ve Faktör-

5(Coğrafi) için hesaplanan faktör skorları ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma ($F_{(Fak-1)}:13,586; p < 0,05 - F_{(Fak-2)}: 5.857 ; p < 0,05 - F_{(Fak-3)}:11,280; p < 0,05 - F_{(Fak-4)}: 5.610 ; p < 0,05 - F_{(Fak-5)}:7,550; p < 0,05$) bulunmuştur. Gruplar arasında meydana gelen farklılaşmaların nereden kaynaklandığını bulmak için Tukey ve Duncan testleri uygulanmıştır. Buna göre; Faktör-1 (Eğitsel) için Meslek Lisesi öğrencileri aleyhine diğer üç okul grubu ve Genel Lise öğrencileri aleyhine İmam Hatip öğrencileri arasında; Faktör-2 (Destekleyici) için, Anadolu/Fen Lisesi öğrencileri lehine genel ve Meslek/Teknik Lise öğrencileri arasında; Faktör-3 (İtibar) için, Anadolu/Fen Lisesi grubu öğrencileri lehine Genel ve Meslek/Teknik Lise öğrencileri arasında; Faktör-4 (Sosyal&Kültürel) Anadolu/Fen öğrencileri lehine Genel ve Meslek Lisesi öğrencileri arasında ve İmam Hatip Lisesi öğrencileri lehine Meslek Lisesi öğrencileri arasında ve Faktör-5 (Coğrafi) için, Anadolu/Fen öğrencileri lehine Genel ve Meslek Lisesi öğrencileri arasında ve İmam Hatip Lisesi öğrencileri lehine Meslek Lisesi öğrencileri arasında $p=0.05$ anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılaşma bulunmuştur.

Bu bilgiler ışığında özetleyecek olursak: okul türü bazında hesaplanan faktörlere ait skor değerleri arasında öğretim elemanı kadrosu, öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı, yürütülen akademik çalışma, doktora öğrencisi sayısı ve oranı, öğretim elemanı başına düşen akademik çalışma ve lab. Kütüphane ve teknopark vb. olanakları bileşenlerinden oluşan “Eğitsel Etmenler”; eğitim bursu, coğrafi yakınlık, bölümler arası esnek geçiş ve çift anadal vb. imkanları bileşenlerinden oluşan “Destekleyici Etmenler”; üniversite adı, kurulu bulunduğu şehir ve kuruluş yılı bileşenlerinden oluşan “İtibari Etmenler”; sosyal ve kültürel etkinlikler, üniversite kampüsü ve sosyal olanaklar, üniversitenin sağladığı yurtdışı eğitim imkanları bileşenlerinden oluşan “Sosyal&Kültürel Etmenler“ ve dahili harici konaklama imkanları ve günübirlik ulaşım imkanları bileşenlerinden oluşan “Coğrafi Etmenler” açısından gruplar arası anlamlı farklılaşmanın söz konusu olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 4.20’de örnekleme oluşturan Lise öğrencilerinin “Gelir” değişkeni bazında Faktör analizi sonucu elde edilen faktörlere ait hesaplanan faktör skorları

arasındaki 0.05 önem düzeyinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılığın varlığını sorgulamak için oluşturulan tablo gözükmektedir. Tablonun ilk kısmında örneklem hacmi (N), aritmetik ortalama (M) ve standart sapma (S.S.) değerleri bulunmaktadır. İkinci kısımda ise veri seti için homojenlik testi, son kısımda ise Varyans Analizi çıktıları ve tüm faktör skorları için bileşenler arasında vuku bulan farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını anlamak için yapılmış olan Tukey ve Duncan testleri sonuçları gözükmektedir. İstatistiki göstergeleri içeren tablo Ek-3’de sunulmuştur.

Tablo 4.20 Gelir değişkenine göre hesaplanan faktör skorlarına göre oluşturulan özet tablo

	Betimleyici İst.			H.Testi		t-Testi		
	N	M	S.S.	Levene St.	Sig.	F	Sig.	Fark.
FAKTÖR - 1	0 - 1000	187.00	17.68	3.12	0.82	0.48	1.46	0.224
	1001 - 2000	135.00	17.66	3.11				
	2001 - 3000	49.00	18.43	3.11				
	3000 +	25.00	18.63	2.52				
	Toplam	396.00	17.82	3.09				
FAKTÖR - 2	0 - 1000	187.00	15.20	2.46	0.22	0.88	1.09	0.355
	1001 - 2000	135.00	15.01	2.52				
	2001 - 3000	49.00	15.17	2.34				
	3000 +	25.00	15.97	2.22				
	Toplam	396.00	15.18	2.45				
FAKTÖR - 3*	0 - 1000	187.00	12.43	2.14	0.49	0.69	3.60	0.014
	1001 - 2000	135.00	12.50	2.11				
	2001 - 3000	49.00	13.49	1.79				
	3000 +	25.00	12.29	2.31				
	Toplam	396.00	12.58	2.12				
FAKTÖR - 4*	0 - 1000	187.00	11.98	2.22	2.32	0.07	2.84	0.038
	1001 - 2000	135.00	11.90	2.14				
	2001 - 3000	49.00	12.79	1.77				
	3000 +	25.00	12.64	1.82				
	Toplam	396.00	12.09	2.14				
FAKTÖR - 5	0 - 1000	187.00	10.53	1.88	0.27	0.85	0.51	0.677
	1001 - 2000	135.00	10.57	1.92				
	2001 - 3000	49.00	10.73	1.80				
	3000 +	25.00	10.97	1.68				
	Toplam	396.00	10.60	1.87				

* p < .05 önem düzeyi için anlamlı bulunmuştur

** Kruskal Wallis-H testi istatistiği

‡ 1: 0-1000 TL; 2:1001-2000 TL; 3:2001-3000 TL; 4: 3000(+) TL

ç

Öğrencilerin tümünün bu değişken hakkında net bilgilerinin olmaması ve daha kolay analiz edilebilmesi için gruplar; 0-1000 TL (Alt gelir grubu), 1000- 2000 TL (Orta gelir grubu), 2000-3000 (Orta Üst gelir grubu) ve 3000 ve üzeri (Üst gelir grubu) olarak tasnif edilmiştir. Yapılan tek yönlü Varyans analizi sonucunda , Faktör-3 (İtibar) ve Faktör-4 (Sosyal&Kültürel) için gruplar arası anlamlı farklılaşmanın söz konusu olduğu gözükmemektedir ($F_{(Fak-3)}:3,596; p< 0,05 - F_{(Fak-4)} : 2.837; p< 0,05$). Ayrıca, söz konusu farklılığın her iki faktör için de 2001 -3000 TL gelir grubuna dahil olan öğrenciler lehine olması dikkat çekicidir ($\bar{x}_{Fak-3/2001-3000} :13.5; \bar{x}_{Fak-4/2001-3000} :12.8$). Söz konusu faktörler için gruplar arasında vuku bulan farklılaşmanın nereden kaynaklandığını anlamak için yapılan Tukey ve Duncan testleri sonuçlarına göre: Faktör-3 için, 2001 – 3000 TL gelir grubu lehine 0-1000 TL ve 1001-2000 TL gelir grupları arasında $p=0.05$ önem düzeyinde anlamlı farklılaşma bulunmuştur. 2001-3000 TL ve 3001 ve üzeri gelir grupları arasında ise herhangi bir anlamlı farklılaşma bulunamamıştır. Faktör-4 için ise sadece 1001 -2000 TL gelir grubu aleyhine 2001-3000 TL gelir grubu arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Gelir değişkeni için Faktör-1 (Eğitsel), Faktör-2 (Destek.) ve Faktör-5 (Coğrafi) skor değerleri için kız ve erkek öğrenciler arasında $p=0.05$ anlamlılık düzeyinde herhangi bir farklılaşmanın varlığına rastlanılmamıştır.

Bu bağlamda özetleyecek olursak: farklı gelir grubundan gelen öğrenciler için hesaplanan faktör skorları arasında üniversite adı, kurulu bulunduğu şehir ve kuruluş yılı bileşenlerinden oluşan “İtibari Etmenler” ile sosyal ve kültürel etkinlikler, üniversite kampüsü ve sosyal olanaklar, üniversitenin sağladığı yurtdışı eğitim imkanları bileşenlerinden oluşan “Sosyal&Kültürel Etmenler “ açısından gruplar arası anlamlı farklılaşmanın söz konusu olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 4.21’de örnekleme oluşturan Lise öğrencilerinin “Gelir” değişkeni bazında Faktör analizi sonucu elde edilen faktörlere ait hesaplanan faktör skorları arasındaki 0.05 önem düzeyinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılığın varlığını sorgulamak için oluşturulan tablo gözükmemektedir. Tablonun ilk kısmında örneklem hacmi (N), aritmetik ortalama (M) ve standart sapma (S.S.) değerleri bulunmaktadır.

İkinci kısımda ise veri seti için homojenlik testi, son kısımda ise Varyans Analizi çıktıları ve tüm faktör skorları için bileşenler arasında vuku bulan farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını anlamak için yapılmış olan Tukey ve Duncan testleri sonuçları gözükmektedir. Ayrıca tüm bileşenleri içeren tablo Ek-4’de sunulmuştur.

Tablo 4.21. Yerleşim Birimi değişkenine göre hesaplanan faktör skorları özet tablo

	Betimleyici İst.				H.Testi		ANOVA		
		N	M	S.S.	Levene St.	Sig.	F	Sig.	Fark.
FAKTÖR – 1	Merkez	150,00	17,67	2,99	0,96	0,38	1,11	0,332	
	İlçe	189,00	18,05	3,24					
	Köy	57,00	17,46	2,82					
	Toplam	396,00	17,82	3,09					
FAKTÖR – 2*	Merkez	150,00	15,15	2,52	0,95	0,39	3,34	0,037	2 - 3‡
	İlçe	189,00	15,42	2,28					
	Köy	57,00	14,47	2,70					
	Toplam	396,00	15,18	2,45					
FAKTÖR – 3	Merkez	150,00	12,60	2,21	0,80	0,45	0,18	0,834	
	İlçe	189,00	12,60	2,07					
	Köy	57,00	12,42	2,04					
	Toplam	396,00	12,58	2,12					
FAKTÖR – 4	Merkez	150,00	11,99	2,14	0,17	0,84	0,71	0,494	
	İlçe	189,00	12,23	2,09					
	Köy	57,00	11,93	2,29					
	Toplam	396,00	12,09	2,14					
FAKTÖR – 5	Merkez	150,00	10,55	1,89	1,99	0,14	1,79	0,169	
	İlçe	189,00	10,75	1,72					
	Köy	57,00	10,22	2,24					
	Toplam	396,00	10,60	1,87					

* $p < .05$ önem düzeyi için anlamlı bulunmuştur

** Kruskal Wallis-H testi istatistiği

‡ 1: Merkez; 2: İlçe; 3: Köy

Örnekleme oluşturan öğrencilerin yerleşim birimi bazında “Merkez İlçe”, “ilçe” ve “Köy” grupları arasında $p=.05$ önem düzeyinde anlamlı farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek için yukarıda sunulan örneklerdeki gibi her bir faktör için bir adet olmak üzere toplam beş adet hipotez geliştirilmiştir. “Cinsiyet”, “Okul Türü” ve

“Gelir” değişkenlerinden farklı olarak “Yerleşim Birimi” bazında gruplar için hesaplanan faktör skorları ortalamalarında anlamlı farklılaşmalar gözlemlenmemiştir. Sadece Faktör-2 için Köy ve İlçe ‘de ikamet eden öğrencilerin faktör skorları ortalamalarında ilçelerde ikamet eden öğrenciler (lehine) ile köylerde ikamet eden öğrenciler arasında bir farklılaşma gözlemlenirken diğer faktör grupları için herhangi bir farklılaşmanın varlığı tespit edilememiştir. Faktörleri oluşturan bileşenler bazında incelendiğinde ise; “Laboratuar, Kütüphane, Teknopark vb. olanakları” bileşeni için ilçelerde yaşayan öğrenciler (lehine) ile köylerde yaşayan öğrenciler arasında ve “Üniversitenin sahip olduğu dahili ve harici konaklama” imkanları değişkeni için de merkez ilçelerde ve ilçelerde yaşayan öğrenciler (lehine) ile köylerde yaşayan öğrenciler arasında anlamlı farklılığın varlığı gözlemlenmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde tercih olgusu bazen var olup olmamak kadar önemlidir. Öyle ki hayatımızın kalitesini belirleyen en önemli etken hiç şüphesiz vermek zorunda olduğumuz –veya bazen bizim adımıza verilen- kararların bileşkesidir. Üniversite tercih süreci de pek çok insan için hayatı boyunca vermek zorunda olduğu en önemli kararlardan biridir. Çalışma sırasında özellikle Türkçe literatürde çoğunu eğitim bilimleri kaynaklı araştırmaların oluşturduğu çalışmaların yaygınlaştığını gözlemlemekle birlikte yurt dışı kaynaklı çalışmalara nazaran sayılarının yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle eğitim bilimleri dışında ve farklı perspektifle yapılan çalışmaların da önemli olduğu kanaatindeyim

Bu bölümde yapılan analizler sonucu edinilen bilgiler ışığında oluşan sonuçlar hakkında özet sonuçlar sunulacak ayrıca, ileride bu alanda çalışma yapmayı planlayan araştırmacılara öneriler sunulmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmanın ana amacı Ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında öğrenim gören ve üniversite tercihi arifesinde bulunan öğrencilerden edinilen veriler ile yola çıkılmak suretiyle ve üniversite tercih sürecini, meslek seçimi faktörlerinden yalınlaştırarak literatüre küçük bir ışık tutmaktır. Bu bağlamda hedeflenen amaçları özetlersek:

1. Ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin “Yükseköğretim Tercih Faktörleri”, ‘Cinsiyet’, ‘Okul Türü’ , ‘Gelir’ ve ‘Yerleşim Birimi’ değişkenleri bazında belirlenen anlamlılık düzeyinde farklılık ihtiva etmekte midir?

2. Ana kütle (yığın) hacminin çok büyük olması münasebetiyle ulaşılabilen örneklem grubuna uygulanan anket çalışması doğrultusunda oluşturulan faktör grupları nelerdir ve bu faktörler arasında hesaplanan faktör skorları değerleri için anlamlı farklılık söz konusu mudur?
3. Eğer söz konusu faktörler arasında anlamlı farklılık vuku bulmuş ise bu farklılık hangi gruplar arasında meydana gelmiştir ve hangi gruplar benzer eğilimler sergilemiştir?

Tez çalışması kapsamında, öğrencilerin meslek seçimine etki eden faktörlerden arındırılmış ifadeler kullanılmak suretiyle yeni bir ölçek geliştirilmiştir. Böylece, öğrencilerin aynı bölüme sahip iki üniversite arasında tercih yaparken kullandıkları tercih karakteristiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan anket; demografik özellikleri belirlemek, öğrencinin hedef puanının altında veya üstünde alması durumunu sorgulamak ve öğrencilerin tercih sürecinde kullandıkları etmenleri belirlemek amacıyla oluşan bölümler olmak üzere üç ana bölümden oluşmuştur.

Çalışma kapsamında oluşturulan hipotezleri test etmek için kullanılan Varyans Analizi ve t-testi önemli bulgular sunmaktadır. Ayrıca hipotez testlerinde “cinsiyet”, “okul türü” , “ailenin aylık geliri” ve “yaşanılan yerleşim birimi” gibi değişkenlerin öğrencilerin tercihlerine olan etkilerini faktör bazında analiz etmek için söz konusu tüm gruplar için faktör skorları hesaplanmıştır. Faktör skorları arasındaki farklılık analize ışık tutmaktadır. Ayrıca, yukarıda sayılan dört değişkenin doğrudan olduğu kadar dolaylı etkisinin de varlığı yadsınamaz bir gerçektir. Cengiz (2006) sosyo-ekonomik düzeyi düşük aileler, çocuklarını bir an önce hayata atılıp para

kazanmaları yönünde telkin ederken, sosyo-ekonomik düzeyi görece yüksek ailelerin çocuklarını sosyal statüsünü yükseltebilecekleri mesleklere yönlendirdiğini belirtmektedirler (Cengiz, 2006, s.35). Görece düşük gelirli ailelerin mesleki eğitime verdiği önemin daha yüksek olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, değişkenler arasındaki ikili ilişkilerin (okul türü ve gelir vb.) de ayrıca analiz edilmesi faydalı sonuçlar doğuracaktır. Ayrıca, faktör analizi sonucunda, “eğitsel etmenler”, “destekleyici etmenler”, “itibar etmenleri”, “sosyal&kültürel etmenler” ve “coğrafi etmenler” olmak üzere beş temel faktör bulunmuştur ve söz konusu faktörlere ilişkin bulgular özetle:

Eğitsel etmenler; laboratuvar, kütüphane, teknopark gibi fiziki donanımlar ile öğretim görevlisi kadrosu, doktora öğrencisi sayısı, oranı ve yayın, atıf gibi fiziksel olmayan ve üniversitenin eğitsel kapasitesini etkileyen bileşenlerden oluşmaktadır. Bu faktör için sadece okul türü (değişkeni) açısından gruplar arası anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Gelir, yerleşim birimi ve cinsiyet açısından anlamlı farklılaşmanın varlığı tespit edilememiştir. Ayrıca, “post-hoc” test istatistikleri, üç farklı alt grubun varlığını ortaya koymuştur. Buna göre, Meslek Lisesi öğrencileri 1. grup, Genel Lise öğrencileri 2. grubu, İmam Hatip ve Anadolu/ Fen Lisesi öğrencileri ise 3. grup altında toplanmıştır. Söz konusu faktör için faktör skorları ortalamalarının Anadolu ve Fen Lisesi öğrencisi grubu için yüksek olması ve her üç grup için de Meslek Lisesi (öğrencilerinin) aleyhine olması dikkat çekicidir.

Destekleyici etmenler; üniversitenin sağladığı burs, üniversitenin ikinci diploma programı sunması ve kampüsün coğrafi konumundan oluşmaktadır. Bileşenler dikkatli incelenirse öğrencinin tercih sürecinde ‘maddi’ bir girdi olarak da analiz edilebilir. Günümüzde pek çok vakıf üniversitesi şehrin merkezi noktasında konumlanmakta, yurtdışı ve yurtiçi eğitim kurumları ile ikinci diploma imkanı sunmakta ve öğrencilere yüksek oranda burs sağlayarak öğrencilerin kararlarında

etkin rol oynama gayreti içinde olmakta ve zaman zaman eğitsel olarak gerisinde kaldığı (atıf, yayın vb.) devlet üniversitelerinden, üniversite sınav birincilerini bünyelerine katmaktadırlar. Söz konusu faktör için hesaplanan faktör skorları bazında okul türü ve yerleşim birimi için anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. “Post-hoc” test istatistikleri iki değişken için de iki farklı alt grubun söz konusu olduğunu göstermiştir. Okul türü için: Genel ve Meslek Lise öğrencileri 1. grup, İmam Hatip ve Anadolu/Fen Lisesi öğrencileri ise ikinci grubu oluşturmaktadır. Yerleşim birimi için ise: Köy ve Merkez İlçelerde yaşayan öğrenciler 1. grubu, ilçelerde yaşayan öğrenciler ise 2. grubu oluşturmaktadır. Bu farklılaşma köylerde yaşayan öğrenci grubuna nazaran ilçelerde yaşayan öğrenciler lehinedir, söz konusu faktör için yine Anadolu ve Fen Lisesi öğrencileri grubunun ortalamaları görece yüksektir.

İtibar etmenleri; üniversitenin bilinirliği, kuruluş yılı ve kurulu bulunduğu şehir gibi değişkenlerden oluşmaktadır. Hiç şüphesiz bu faktör için; yayın, atıf, öğretim üyesi kadrosu gibi pek çok değişkenin de üniversite itibarı için önemi yadsınamaz olmakla birlikte yukarıda sayılan üç değişkenin üniversitenin inisiyatifi dışında gerçekleşmesi (kuruluş yılı ve kurulu bulunduğu şehir) veya performans göstergelerine sonuç teşkil etmesi (üniversite adı) söz konusu değişkenleri diğerlerinden farklı değerlendirilmesine neden olduğu kanaatindeyim. İtibar faktörü, cinsiyet, okul türü ve gelir değişkenleri için gruplar arası anlamlı farklılaşma gözlemlenmemiştir. Buna rağmen, okul türü değişkeni için Anadolu-Fen Lisesi ve İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile Genel Lise ve Meslek Lisesi öğrencilerinin oluşturduğu; gelir değişkeni için ise 2001 – 3000 TL gelir grubu ile 0 – 1000 TL, 1001 – 2000 TL ve 3000 TL ve üzeri gelire sahip ailelerden gelen öğrencilerin oluşturduğu ikişer adet alt grubun varlığından da söz edilebilir. Gruplar arası farklılaşma kız öğrenciler, Anadolu ve Fen Lisesi öğrenci grubu ve 2001 – 3000 TL gelire sahip (orta üst gelir) ailelerin öğrencileri lehine anlamlı bir farklılaşmanın varlığı tespit edilmiştir.

Sosyal etmenler; üniversite kampüsünün sosyal olanakları, öğrenci kulüpleri, bahar şenlikleri gibi sosyal imkanların varlığı, yurt dışı eğitim programı (Erasmus vb.) değişkenlerden oluşmaktadır. Sosyal etmenler faktörü, cinsiyet, okul türü ve gelir değişkenleri için anlamlı farklılaşmaların söz konusu olduğu görülmüştür. Söz konusu farklılaşmaların vuku bulunduğu değişkenlerin ve gözlemlenen (alt) grupların İtibar etmeni ile benzerlik göstermesi dikkate değerdir. Buna göre, okul türü değişkeni için, Anadolu-Fen Lisesi ve İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile Genel Lise ve Meslek Lisesi öğrencilerinin oluşturduğu; gelir değişkeni için ise, 2001 – 3000 TL gelir grubu ile 0 – 1000 TL, 1001 – 2000 TL ve 3000 TL ve üzeri gelire sahip ailelerden gelen öğrencilerin oluşturduğu ikişer adet alt grubun olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre, kız öğrenciler (lehine) erkek öğrencilere kıyasla, Anadolu-Fen ve İmam Hatip Liseleri (lehine) Genel ve Meslek Liselerine kıyasla, 2001 – 3000 TL gelir grubu (lehine) daha alt gelir gruplarına kıyasla anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. Söz konusu değişken için İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile Anadolu ve Fen Lisesi grubu öğrencilerinin diğer değişkenlerden farklı olarak benzer temayül içinde olmaları da dikkat çekicidir.

Çalışma kapsamında incelenen son faktör ise coğrafi faktörler olmuştur. Bu faktör; kampüs içi ve kampüs dışı konaklama imkanları ile üniversiteye günübirlik gidiş ve dönüş imkanlarının olması değişkenlerinden oluşmaktadır. Söz konusu faktör ile öğrencilerin evlerinden günübirlik gidiş-dönüş yapma imkanı veya günübirlik imkanının mümkün olmaması halinde konaklama imkanları sorgulanmıştır. Buna göre, okul türü değişkeni bazında İmam Hatip Lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencileri (lehine) ile diğer okullar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Okul türü değişkeni bazında Anadolu-Fen Lisesi ve İmam Hatip öğrencileri ile Genel ve Meslek Lisesi öğrencilerinden oluşan iki farklı alt grubun varlığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, gelir değişkeni ile doğrudan ilişkinin beklendiği bu

faktör için, herhangi bir farklılaşmanın varlığının tespit edilememesi dikkate değerdir.

Son olarak, ileride bu alanda yapılması muhtemel çalışmalar için önerilerden bahsedilecektir. Öncelikle söz konusu araştırma evreninin (yığın) milyonlarla ifade edildiği düşünülürse farklı bölge ve şehirlerde yapılmış ve daha yüksek örneklem hacmine sahip çalışmaların yığın hakkında daha sağlıklı analiz yapabilmek için faydalı olacağı düşünülmektedir. Yine, çalışma için oluşturulan anket çalışmasının revize edilmek ve genişletilmek suretiyle faktörler ve değişkenler arasındaki ilişkiyi daha iyi açıklayacağı ve söz konusu (bağımlı) değişkenler üzerinde birden fazla (bağımsız) değişkenin ortak etkisinin ölçüldüğü “İki Yönlü ANOVA” gibi ileri analiz yöntemlerinden yararlanılmasının da çalışma açısından aydınlatıcı bilgiler sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca, ülkemizde milyonlarca insanın hayatını doğrudan ve/veya dolaylı olarak ilgilendiren bu konuda araştırmaların daha fazla desteklenmesi, veri toplama sürecinin daha basitleştirilerek bürokratik engellerin azaltılmasının ve araştırmacıların bu alanda daha fazla araştırma yapmaya teşvik edilmesinin ülkemiz için müspet sonuçlar doğuracağı kanaatindeyim.

EKLER

Ek 1, Cinsiyet değişkeni için Faktörler Skorları ve alt bileşenlere göre oluşturulan özet tablo

Bileşenler ³	Betimleyici İst.				H.Testi		t-Testi		
	Cins.	N	M	S.E.	Levene St.	Sig.	F	Sig. ⁴	Anlamlılık
FAKTÖR-1									
S - 13	Erkek	186,00	3,80	0,95	0,61	0,44	0,11	0,74	p > .05
	Kız	210,00	3,83	0,94					
	Toplam	396,00	3,82	0,95					
S - 14	Erkek	186,00	3,78	0,97	0,51	0,47	0,22	0,64	p > .05
	Kız	210,00	3,74	1,01					
	Toplam	396,00	3,76	0,99					
S - 15	Erkek	186,00	3,36	1,01	0,08	0,77	1,30	0,25	p > .05
	Kız	210,00	3,48	1,01					
	Toplam	396,00	3,42	1,01					
S - 16	Erkek	186,00	3,07	0,96	1,38	0,24	3,52	0,06	p > .05
	Kız	210,00	3,25	0,97					
	Toplam	396,00	3,17	0,97					
S - 17	Erkek	186,00	3,03	0,96	1,83	0,18	2,44	0,12	p > .05
	Kız	210,00	3,18	1,00					
	Toplam	396,00	3,11	0,98					
S - 18	Erkek	186,00	2,89	1,08	0,43	0,51	0,00	0,95	p > .05
	Kız	210,00	2,88	1,07					
	Toplam	396,00	2,88	1,07					
FAKTÖR-2									
S - 7	Erkek	186	3,35	1,1	0,01	0,93	0,27	0,60	p > .05
	Kız	210	3,41	1,1					
	Toplam	396	3,39	1,1					
S - 9	Erkek	186	3,74	1	0,06	0,80	1,66	0,20	p > .05
	Kız	210	3,87	1					
	Toplam	396	3,81	1					
S - 12	Erkek	186	3,65	0,9	1,33	0,25	1,01	0,32	p > .05
	Kız	210	3,74	0,9					
	Toplam	396	3,7	0,9					
FAKTÖR-3									
S - 1	Erkek	186	3,97	1	0,00	0,98	1,36	0,24	p > .05
	Kız	210	4,09	1					
	Toplam	396	4,04	1					
S - 2	Erkek	186	3,45	1,1	0,65	0,42	0,38	0,54	p > .05
	Kız	210	3,52	1,1					
	Toplam	396	3,49	1,1					
S - 3*	Erkek	186	3,74	1,1	9,25	0,00	12,58	0,00**	p < .05
	Kız	210	4,12	1					
	Toplam	396	3,94	1,1					
FAKTÖR-4									
S - 8	Erkek	186	3,48	1	0,58	0,45	2,35	0,13	p > .05
	Kız	210	3,63	1					
	Toplam	396	3,56	1					
S - 10	Erkek	186	3,26	1,2	0,30	0,59	1,98	0,16	p > .05
	Kız	210	3,43	1,2					
	Toplam	396	3,35	1,2					

³ (*) p < .05 önem düzeyi için anlamlı bulunmuştur.

⁴ (**) Whitney-U testi testi istatistiği

S - 11	Erkek	186	3,66	0,9	2,27	0,13	1,53	0,22	p > .05
	Kız	210	3,77	0,9					
	Toplam	396	3,72	0,9					
FAKTÖR-5									
S - 5	Erkek	186	3,91	0,9	3,22	0,07	0,27	0,60	p > .05
	Kız	210	3,96	0,9					
	Toplam	396	3,94	0,9					
S - 6	Erkek	186	3,67	1,1	2,50	0,11	1,13	0,28	p > .05
	Kız	210	3,78	1					
	Toplam	396	3,73	1,1					

Ek 2, Okul Türü değişkeni için Faktörler Skorları ve alt bileşenlere göre oluşturulan özet tablo

Bileşenler ⁵	Betimleyici İst.				H.Testi		ANOVA		
	Okul Türü	N	M	S.S.	Levene St.	Sig.	F	Sig. ⁶	Grup. Arası Fark.
FAKTÖR-1									
S – 13	Genel Lise	120,00	3,74	1,02	2,57	0,05	3,21	0,023	x
	Meslek/Teknik	177,00	3,73	0,94					x
	Anadolu/Fen	69,00	4,06	0,78					x
	İmam Hatip	30,00	4,10	0,88					x
	Toplam	396,00	3,82	0,95					(1) (2) (3)
S – 14	Genel Lise	120,00	3,86	1,07	1,41	0,24	6,87	0,000	x
	Meslek/Teknik	177,00	3,53	0,95					x
	Anadolu/Fen	69,00	4,10	0,83					x
	İmam Hatip	30,00	3,93	0,98					x
	Toplam	396,00	3,76	0,99					(1) (2) (3)
S – 15	Genel Lise	120,00	3,47	1,11	2,22	0,09	3,43	0,017	x
	Meslek/Teknik	177,00	3,28	0,96					x
	Anadolu/Fen	69,00	3,72	0,92					X
	İmam Hatip	30,00	3,40	0,93					X
	Toplam	396,00	3,42	1,01					(1) (2) (3)
S – 16	Genel Lise	120,00	3,17	1,02	2,07	0,10	4,09	0,007	x
	Meslek/Teknik	177,00	3,02	0,93					X
	Anadolu/Fen	69,00	3,46	0,98					X
	İmam Hatip	30,00	3,37	0,81					x
	Toplam	396,00	3,17	0,97					(1) (2) (3)
S – 17	Genel Lise	120,00	3,15	0,98	1,46	0,23	16,72	0,000	X
	Meslek/Teknik	177,00	2,80	0,95					x
	Anadolu/Fen	69,00	3,70	0,86					X
	İmam Hatip	30,00	3,40	0,67					X
	Toplam	396,00	3,11	0,98					(1) (2) (3)
S – 18	Genel Lise	120,00	2,97	1,08	2,44	0,06	4,27	0,006	X
	Meslek/Teknik	177,00	2,69	1,11					X
	Anadolu/Fen	69,00	3,19	0,90					X
	İmam Hatip	30,00	3,00	0,95					X
	Toplam	396,00	2,88	1,07					(1) (2) (3)
FAKTÖR-2									
S – 7	Genel Lise	120,00	3,23	1,08	0,35	0,79	1,16	0,326	X
	Meslek/Teknik	177,00	3,46	1,15					X
	Anadolu/Fen	69,00	3,45	1,18					X
	İmam Hatip	30,00	3,47	1,17					X
	Toplam	396,00	3,39	1,14					(1) (2) (3)
S – 9	Genel Lise	120,00	3,78	0,97	3,45	0,02	3,25	0,022**	X
	Meslek/Teknik	177,00	3,69	1,02					X
	Anadolu/Fen	69,00	4,12	0,83					X
	İmam Hatip	30,00	3,93	1,20					X
	Toplam	396,00	3,81	1,00					(1) (2) (3)
S – 12	Genel Lise	120,00	3,58	1,05	7,75	0,00	2,54	0,056**	X
	Meslek/Teknik	177,00	3,71	0,85					X
	Anadolu/Fen	69,00	3,84	0,95					x
	İmam Hatip	30,00	4,03	0,67					x
	Toplam	396,00	3,72	0,93					(1) (2) (3)

⁵ (*) $p < .05$ önem düzeyi için anlamlı bulunmuştur.

⁶ (**) Kruskal Wallis-H testi istatistiği

FAKTÖR-3										
S – 1	Genel Lise	120,00	4,06	1,01						X
	Meslek/Teknik	177,00	3,85	1,04						x
	Anadolu/Fen	69,00	4,42	0,76	0,46	0,71	5,89	0,001		X
	İmam Hatip	30,00	4,17	0,99						x
	Toplam	396,00	4,04	1,00						(1) (2) (3)
S – 2	Genel Lise	120,00	3,41	1,13						X
	Meslek/Teknik	177,00	3,39	1,11						X
	Anadolu/Fen	69,00	3,77	0,91	5,73	0,00	2,78	0,041		X
	İmam Hatip	30,00	3,73	0,98						X
	Toplam	396,00	3,49	1,08						(1) (2) (3)
S – 3*	Genel Lise	120,00	4,01	1,05						X
	Meslek/Teknik	177,00	3,73	1,17						
	Anadolu/Fen	69,00	4,23	0,94	4,01	0,01	4,92	0,002**		X
	İmam Hatip	30,00	4,23	0,82						X
	Toplam	396,00	3,94	1,09						(1) (2) (3)
FAKTÖR-4										
S – 8	Genel Lise	120,00	3,53	1,04						X
	Meslek/Teknik	177,00	3,49	0,92						X
	Anadolu/Fen	69,00	3,84	0,88	2,25	0,08	2,37	0,071		X
	İmam Hatip	30,00	3,47	1,04						X
	Toplam	396,00	3,56	0,97						(1) (2) (3)
S – 10	Genel Lise	120,00	3,32	1,27						X
	Meslek/Teknik	177,00	3,29	1,15						X
	Anadolu/Fen	69,00	3,41	1,06	3,18	0,02	1,33	0,263**		X
	İmam Hatip	30,00	3,73	1,01						X
	Toplam	396,00	3,35	1,17						(1) (2) (3)
S – 11	Genel Lise	120,00	3,69	0,87						X
	Meslek/Teknik	177,00	3,62	0,93						X
	Anadolu/Fen	69,00	3,97	0,94	0,15	0,93	2,69	0,046		X
	İmam Hatip	30,00	3,60	0,86						X
	Toplam	396,00	3,70	0,91						(1) (2) (3)
FAKTÖR-5										
S - 5	Genel Lise	120,00	3,73	1,02						X
	Meslek/Teknik	177,00	3,92	0,85						x
	Anadolu/Fen	69,00	4,13	0,80	2,39	0,07	6,29	0,000		X
	İmam Hatip	30,00	4,43	0,77						x
	Toplam	396,00	3,94	0,91						(1) (2) (3)
S – 6	Genel Lise	120,00	3,63	1,16						X
	Meslek/Teknik	177,00	3,63	1,02						X
	Anadolu/Fen	69,00	3,94	0,98	2,86	0,04	3,81	0,010**		X
	İmam Hatip	30,00	4,20	0,96						X
	Toplam	396,00	3,73	1,07						(1) (2) (3)

Ek 3, Gelir değişkeni için Faktörler Skorları ve alt bileşenlere göre oluşturulan özet tablo

Bileşenler ⁷	Betimleyici İst.				H. Testi		t-Testi		
	Gelir	N	M	S.S.	Levene St.	Sig.	F	Sig. ⁸	Grup. Arası Fark.
FAKTÖR-1									
S – 13	0 - 1000	187.00	3.80	0.97					X
	1001 - 2000	135.00	3.73	0.96					X
	2001 - 3000	49.00	3.98	0.88	1.41	0.24	1.78	0.150	X
	3000 +	25.00	4.12	0.73					X
	Toplam	396.00	3.82	0.95					(1) (2) (3)
S – 14	0 - 1000	187.00	3.73	1.00					X
	1001 - 2000	135.00	3.77	0.95					X
	2001 - 3000	49.00	3.82	1.03	0.22	0.88	0.18	0.911	X
	3000 +	25.00	3.84	1.07					X
	Toplam	396.00	3.76	0.99					(1) (2) (3)
S – 15	0 - 1000	187.00	3.38	1.02					X
	1001 - 2000	135.00	3.39	0.99					X
	2001 - 3000	49.00	3.55	1.06	0.51	0.67	0.80	0.493	X
	3000 +	25.00	3.64	0.91					X
	Toplam	396.00	3.42	1.01					(1) (2) (3)
S – 16	0 - 1000	187.00	3.11	0.91					X
	1001 - 2000	135.00	3.16	1.02					X
	2001 - 3000	49.00	3.41	0.98	1.03	0.38	1.27	0.285	X
	3000 +	25.00	3.20	1.08					X
	Toplam	396.00	3.17	0.97					(1) (2) (3)
S – 17	0 - 1000	187.00	3.08	0.96					X
	1001 - 2000	135.00	3.10	0.92					X
	2001 - 3000	49.00	3.22	1.18	2.78	0.04	0.28	0.786**	X
	3000 +	25.00	3.12	1.05					X
	Toplam	396.00	3.11	0.98					(1) (2) (3)
S – 18	0 - 1000	187.00	2.85	1.10					X
	1001 - 2000	135.00	2.87	1.01					X
	2001 - 3000	49.00	2.82	1.07	0.99	0.40	1.80	0.147	X
	3000 +	25.00	3.36	1.08					x
	Toplam	396.00	2.88	1.07					(1) (2) (3)
FAKTÖR-2									
S – 7	0 - 1000	187.00	3.35	1.13					X
	1001 - 2000	135.00	3.48	1.06					X
	2001 - 3000	49.00	3.12	1.25	1.37	0.25	1.83	0.141	X
	3000 +	25.00	3.68	1.35					X
	Toplam	396.00	3.39	1.14					(1) (2) (3)
S – 9	0 - 1000	187.00	3.91	0.99					X
	1001 - 2000	135.00	3.68	0.98					X
	2001 - 3000	49.00	3.76	1.03	0.37	0.78	1.45	0.228	X
	3000 +	25.00	3.88	1.09					X
	Toplam	396.00	3.81	1.00					(1) (2) (3)
S – 12	0 - 1000	187.00	3.68	0.91					X
	1001 - 2000	135.00	3.68	0.91					X
	2001 - 3000	49.00	3.71	0.94	0.05	0.98	0.36	0.780	X
	3000 +	25.00	3.88	0.93					X
	Toplam	396.00	3.70	0.91					(1) (2) (3)

⁷ (*) $p < .05$ önem düzeyi için anlamlı bulunmuştur.

⁸ (**) Kruskal Wallis-H testi istatistiği

FAKTÖR-3										
S - 1	0 - 1000	187.00	4.05	0.96						X
	1001 - 2000	135.00	3.92	1.09						X
	2001 - 3000	49.00	4.41	0.67	1.96	0.12	3.26	0.021		X
	3000 +	25.00	3.84	1.21						X
	Toplam	396.00	4.04	1.00						(1) (2) (3)
S - 2	0 - 1000	187.00	3.41	1.12						X
	1001 - 2000	135.00	3.48	1.08						X
	2001 - 3000	49.00	3.90	0.74	9.66	0.00	2.93	0.073**		X
	3000 +	25.00	3.32	1.28						X
	Toplam	396.00	3.49	1.08						(1) (2) (3)
S - 3*	0 - 1000	187.00	3.84	1.11						X
	1001 - 2000	135.00	4.01	1.02						X
	2001 - 3000	49.00	4.22	0.92	3.80	0.01	2.31	0.131**		X
	3000 +	25.00	3.68	1.44						X
	Toplam	396.00	3.94	1.09						(1) (2) (3)
FAKTÖR-4										
S - 8	0 - 1000	187.00	3.56	0.96						X
	1001 - 2000	135.00	3.45	0.98						X
	2001 - 3000	49.00	3.78	0.90	1.09	0.35	1.73	0.160		X
	3000 +	25.00	3.76	1.09						X
	Toplam	396.00	3.56	0.97						(1) (2) (3)
S - 10	0 - 1000	187.00	3.32	1.19						X
	1001 - 2000	135.00	3.33	1.21						X
	2001 - 3000	49.00	3.51	0.98	1.78	0.15	0.38	0.764		X
	3000 +	25.00	3.40	1.15						X
	Toplam	396.00	3.35	1.17						(1) (2) (3)
S - 11	0 - 1000	187.00	3.63	0.95						X
	1001 - 2000	135.00	3.63	0.92						X
	2001 - 3000	49.00	4.08	0.81	2.28	0.08	5.18	0.002		X
	3000 +	25.00	4.12	0.78						X
	Toplam	396.00	3.72	0.93						(1) (2) (3)
FAKTÖR-5										
S - 5	0 - 1000	187.00	3.66	1.00						X
	1001 - 2000	135.00	3.81	0.96						X
	2001 - 3000	49.00	3.82	0.88	0.79	0.50	4.29	0.005		X
	3000 +	25.00	3.08	0.95						X
	Toplam	396.00	3.69	0.98						(1) (2) (3)
S - 6	0 - 1000	187.00	3.91	0.93						X
	1001 - 2000	135.00	3.92	0.90						X
	2001 - 3000	49.00	4.06	0.88	0.03	0.99	0.49	0.690		X
	3000 +	25.00	4.04	0.93						X
	Toplam	396.00	3.94	0.91						(1) (2) (3)

Ek 4, Yerleşim Birimi değişkeni için Faktörler Skorları ve alt bileşenlere göre oluşturulan özet tablo

Bileşenler ⁹	Betimleyici İst.			H.Testi		ANOVA			
	N	M	S.S.	Levene St.	Sig.	F	Sig. ¹⁰	Grup. Arası Fark.	
FAKTÖR-1									
S – 13	Merkez	150,00	3,81	0,99	8,00	0,00	3,78	0,049**	X
	İlçe	189,00	3,92	0,85					X
	Köy	57,00	3,53	1,09					X
	Toplam	396,00	3,82	0,95					(1) (2) (3)
S – 14	Merkez	150,00	3,79	0,99	0,16	0,85	1,11	0,329	X
	İlçe	189,00	3,79	1,01					X
	Köy	57,00	3,58	0,91					X
	Toplam	396,00	3,76	0,99					(1) (2) (3)
S – 15	Merkez	150,00	3,41	1,09	2,49	0,08	0,10	0,905	X
	İlçe	189,00	3,44	0,97					X
	Köy	57,00	3,39	0,90					X
	Toplam	396,00	3,42	1,01					(1) (2) (3)
S – 16**	Merkez	150,00	3,06	0,91	2,98	0,05	1,75	0,175	X
	İlçe	189,00	3,21	1,02					X
	Köy	57,00	3,32	0,95					X
	Toplam	396,00	3,17	0,97					(1) (2) (3)
S – 17	Merkez	150,00	3,07	1,00	0,22	0,80	0,22	0,799	X
	İlçe	189,00	3,14	0,99					X
	Köy	57,00	3,09	0,93					X
	Toplam	396,00	3,11	0,98					(1) (2) (3)
S – 18	Merkez	150,00	2,81	1,05	0,28	0,76	0,72	0,488	X
	İlçe	189,00	2,95	1,10					X
	Köy	57,00	2,88	1,02					X
	Toplam	396,00	2,88	1,07					(1) (2) (3)
FAKTÖR-2									
S – 7	Merkez	150,00	3,41	1,15	0,33	0,72	0,20	0,817	X
	İlçe	189,00	3,40	1,15					X
	Köy	57,00	3,30	1,10					X
	Toplam	396,00	3,39	1,14					(1) (2) (3)
S – 9	Merkez	150,00	3,75	1,02	0,26	0,77	0,72	0,489	X
	İlçe	189,00	3,87	0,98					X
	Köy	57,00	3,77	1,02					X
	Toplam	396,00	3,81	1,00					(1) (2) (3)
S – 11	Merkez	150,00	3,74	0,96	0,68	0,51	1,47	0,232	X
	İlçe	189,00	3,72	0,90					X
	Köy	57,00	3,51	0,83					X
	Toplam	396,00	3,70	0,91					(1) (2) (3)
FAKTÖR-3									
S – 1	Merkez	150,00	4,05	1,10	3,78	0,02	0,16	0,493**	X
	İlçe	189,00	4,05	0,92					X
	Köy	57,00	3,96	1,00					X
	Toplam	396,00	4,04	1,00					(1) (2) (3)
S – 2	Merkez	150,00	3,55	1,05	0,97	0,38	0,56	0,570	X
	İlçe	189,00	3,47	1,11					X
	Köy	57,00	3,39	1,10					X
	Toplam	396,00	3,49	1,08					(1) (2) (3)
S – 3*	Merkez	150,00	3,93	1,10	2,22	0,11	0,27	0,765	X
	İlçe	189,00	3,92	1,13					X
	Köy	57,00	4,04	0,93					X
	Toplam	396,00	3,94	1,09					(1) (2) (3)

⁹ (*) p < .05 önem düzeyi için anlamlı bulunmuştur.¹⁰ (**) Kruskal Wallis-H testi istatistiği.

		FAKTÖR-4										
S - 8	Merkez	150,00	3,48	1,03	2,07	0,13	1,32	0,267	X	(1)	(2)	(3)
	İlçe	189,00	3,65	0,94					X			
	Köy	57,00	3,51	0,91					X			
	Toplam	396,00	3,56	0,97					X			
S - 10	Merkez	150,00	3,31	1,13	0,41	0,67	0,14	0,870	X	(1)	(2)	(3)
	İlçe	189,00	3,38	1,18					X			
	Köy	57,00	3,35	1,25					X			
	Toplam	396,00	3,35	1,17					X			
S - 12	Merkez	150,00	3,76	0,97	1,00	0,37	0,33	0,718	X	(1)	(2)	(3)
	İlçe	189,00	3,70	0,89					X			
	Köy	57,00	3,65	0,95					X			
	Toplam	396,00	3,72	0,93					X			
		FAKTÖR-5										
S - 5	Merkez	150,00	3,95	0,94	3,01	0,05	5,26	0,006	X	(1)	(2)	(3)
	İlçe	189,00	4,04	0,84					X			
	Köy	57,00	3,60	0,98					X			
	Toplam	396,00	3,94	0,91					X			
S - 6	Merkez	150,00	3,66	1,07	1,70	0,18	0,94	0,390	X	(1)	(2)	(3)
	İlçe	189,00	3,80	1,04					X			
	Köy	57,00	3,65	1,13					X			
	Toplam	396,00	3,73	1,07					X			

Ek 5, Kısım-2 Korelasyon Analizi

<i>Korelasyon</i>	S19	S20	S21	S22	S23	S24	S25	S26	S27	S28
S19	1.00									
S20	0.09	1.00								
S21	-0.08	0.00	1.00							
S22	-0.05	0.04	0.44‡	1.00						
S23	-0.03	-0.08	0.09*	0.20‡	1.00					
S24	0.02	0.13‡	-0.06	0.05	0.13‡	1.00				
S25	-0.03	0.16‡	-0.04	0.04	0.03	0.46‡	1.00			
S26	-0.02	0.05	-0.03	0.14	0.17	0.41‡	0.35‡	1.00		
S27	0.14	-0.01	-0.04	-0.00	0.02	0.07	0.00	0.07	1.00	
S28	0.08	-0.03	0.02	0.07	0.06	-0.02	-0.03	0.07	0.64‡	1.00

‡ Korelasyon p : .01 önem düzeyi için anlamlı bulunmuştur.

* Korelasyon p : .05 önem düzeyi için anlamlı bulunmuştur.

Ek 6, Anket Soru Formu

S1) Üniversite adı (bilinirliği, adından sıkça söz ettirmesi vb.) üniversite tercihinde etkilidir.
S2) Üniversitenin kuruluş yılı (köklü olması) üniversite tercihinde etkilidir.
S3) Üniversitenin kuruluş bulunduğu şehir üniversite tercihinde etkilidir.
S4) Üniversitenin sunduğu danışmanlık hizmetleri (rehberlik, kariyer planlama vb.) üniversite tercihinde etkilidir.
S5) Üniversitenin sahip olduğu kampüs içi ve/veya kampüs dışı konaklama imkanları (Üniversite Yurdu, Kiralık ev maliyeti vb.) üniversite tercihinde etkilidir.
S6) Üniversiteye ulaşım imkanları (günübirlik gidiş ve dönüş müsait olması) üniversite tercihinde etkilidir.
S7) Üniversitenin adayın (öğrencinin) evine olan coğrafi yakınlığı üniversite tercihinde etkilidir.
S8) Üniversitenin sunduğu Yurt Dışı eğitim programlarının (Erasmus vb.) bulunması üniversite tercihinde etkilidir.
S9) Üniversitenin sağladığı eğitim bursu olanakları üniversite tercihinde etkilidir.
S10) Üniversitede düzenlenen Sosyal ve Kültürel etkinlikler (bahar şenlikleri, festival vb.) üniversite tercihinde etkilidir.
S11) Üniversite kampüsü ve sosyal olanakları üniversite tercihinde etkilidir.
S12) Üniversite eğitimi sürecinde bölümler arası geçiş imkanı ve ikinci diploma programı (Çift Anadal, Yandal) gibi imkanların varlığı üniversite tercihinde etkilidir.
S13) Üniversitede kuruluş bulunan Labrotuvar, Kütüphane, Teknopark gibi araştırma imkanları üniversite tercihinde etkilidir.
S14) Üniversitenin öğretim elemanı kadrosu (Profesör, Doçent, Yabancı/Misafir Öğretim Üyesi oranı/sayısı vb.) üniversite tercihinde etkilidir.
S15) Üniversitede öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı üniversite tercihinde etkilidir.
S16) Üniversitede görevli öğretim elemanı başına düşen akademik çalışma (yayın, tebliğ ve atf vb.) sayısı üniversite tercihinde etkilidir.
S17) Üniversitede yapılan akademik çalışma (yayın, konferans ve atf vb.) sayısı üniversite tercihinde etkilidir.
S18) Üniversitede eğitim gören toplam doktora öğrencisi ve doktora öğrencilerinin toplam öğrenci sayısına oranı üniversite tercihinde etkilidir.
S19) Hedeflediğim puandan daha yüksek bir puan almayı başarılırsam, 'puanım ziyan olur düşüncesi ile' hedefimden daha yüksek puanlı bir üniversiteyi tercih ederim.
S20) Hedeflediğim puandan daha düşük bir puan alırsam, 'açıkta kalırım düşüncesi ile' hedefimden daha düşük puanlı bir üniversiteyi tercih ederim.
S21) Türkiye'de Vakıf (Özel) üniversitelerinde eğitim almak Devlet üniversiteleri kadar cazip ve avantajlıdır.
S22) Üniversite sınavında yeterince yüksek bir puan alamazsam istediğim bölüme gidebilmek için vakıf (Özel) üniversitelerinden birinde eğitim almayı tercih ederim."
S23) Üniversite sınavında yeterince yüksek bir puan alırsam yine de Vakıf üniversitelerinden birinde (burslu veya ücretli) eğitim almayı tercih ederim.
S24) Türkiye'de 2 yıllık Meslek Yüksek Okullarında eğitim almak 4 yıllık okullarda eğitim almak kadar cazip ve avantajlıdır.
S25) Üniversite sınavından yeterince yüksek bir puan alamazsam 2 yıllık Meslek Yüksek Okullarından birisinde okumayı tercih etmeyi düşünürüm.
S26) Üniversite sınavında yeterince yüksek bir puan alırsam yine de 2 yıllık Meslek Yüksek Okullarından birisini tercih etmeyi düşünürüm.
S27) Okuldaki performansınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? (Düşük / Orta / Yüksek)
S28) Eğitimcileriniz sizin okuldaki performansınızı nasıl değerlendiriyorlar?
S29) Aşağıdakilerden hangisi -üniversite tercih kılavuzunu doldururken sizin için en etkili faktördür?(Kişisel / Aile / Sosyal Çevre / Okul / Üniv. Tanıtım / Medya)
Sınıfınız :
Cinsiyet :
Okul Türü :
Ailenizin Aylık Geliri :
Annenizin Eğitim Düzeyi :
Babanızın Eğitim Düzeyi :
Yaşadığınız Yerleşim Birimi :

KAYNAKLAR

1. Alloway, T., G., (2009) “More Than Money: Higher Education Decisions Of Low Income and Minority Stdents” **Doktora Tezi, University of Texas-Arlington, Texas.**
2. Anılan, H., Çemrek, F.,Anagün, Ş., S.,(2007) “Ortaöğretim Öğrencilerinin Meslek Seçimi Ve Üniversite Tercihlerine İlişkin Görüşleri (Eskişehir Örneği)”, **New World Sciences Academy, 2008, Vol: 3, No: 2, 238-249.**
3. Anonymous, (2009) “Students Choose Colleges Closer to Home”, **Anonymous, Women in Higher Education; Aug 2009; 18, 8; ProQuest Central. s.6.**
4. Ayık, Y., Z., Özdemir, A. Ve Yavuz, U., (2007) “Lise Türü Ve Lise Mezuniyet Başarısının, Kazanılan Fakülte İle İlişkisinin Veri Madenciliği Tekniği İle Analizi”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Journal Of Graduate School Of Social Sciences, Cilt 10, Sayı 2, 441-454.**
5. Bakar, A. Hashim., F., Ahmad, H.,Isa, F.; Dzakaria, H., (2009) , “Distinctive Capabilities and Strategic Thrusts of Malaysia’s Institutions of Higher Learning”, **Internationa Journal of Marketing, Vol:1, No:2, p.162**
6. Bast, J., L., ve Walberg, H., J., (2003) “Can Parents Choose The Best Schools For Their Children?”, **Economics of Education Review 23 (2004) 431–440.**
7. Cerit, Y., Yıldız, K., Akgün, N., (2007) “Üniversite Seçiminde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Eğitim Fakültesi Öğrencilerini Görüşleri” , **Milli Eğitim Dergisi, 173, 314-330.**
8. Çoban, A., E., (2005), “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, web.inonu.edu.tr/e-dergi/Coban.doc. (**Ziyaret Tarihi: 05 Ocak 2010**)

9. Debaj, F., ve Başak, H., (2008) “The Role Of Gender And Age On Students’ Perceptions Towards Online Education Case Study: Sakarya University, Vocational High School” **World Academy of Science, Engineering and Technology** , **38** , **441-444**.
10. Dembrowski, F., L., (1980), “A model for predicting student College Choice”, **College and University**, **55**. **103-112**.
11. Dikmen, S., (2007) “Ortaöğretimde Meslek Ve Teknik Eğitim Tercihine Etki Eden Etkenlerin Belirlenmesi”, **Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak**.
12. Donnellan, J., (2002) “The Impact Of Marketer-Controlled Factors İn The College Choice Decisions by Students at a Public University” **Doktora Tezi, University of Massachusetts-Amherst, Massachusetts**.
13. Drewes, T., Michael, C., (2006) “How Do Students Choose A University”, **Research in Higher Education, Vol: 47, No: 7, 781 – 800**.
14. Erinjeri J., J., Jaganathan, S., ve Ker, J., (2005) ”Graduate School Selection: A Case Of Fuzzy Analytical Hierarchical Process”, **Academy of Information and Management Sciences, Vol:9, No:1, 7-12**.
15. Frey, C., F., “Opening The Black Box of Motivation: A Cross-Cultural Comparison of Sweden and Russia”, **Stockholm School of Economics St. Petersburg, 2002**.
16. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Rektörlüğü, (2006) “ 2007 – 2010 Stratejik Planı”, **Gebze**.
17. Gümüş, E., (1998) “Türkiye’de Yerleşme” **T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1069, Eskişehir**.
18. Germeijs, V., Verschueren, K., (2006) “Adolescents’ Career Decision-Making Process: Related to Quality of Attachment to Parents?”, **Journal Of Research On Adolescence, Vol:19, No:3, 459–483**.

19. Hearn, J., Fenske, R., ve Curry, D., (1985) "Unmet Need Among Postsecondary Students: A Statewide Study", **The Journal of Student Financial Aid Vol:15, No:3 , 31-44.**
20. Ho, H., Hung, C., (2008) "Marketing mix formulation for higher education", **International Journal of Educational, Management, Vol:22 No:4, 328-340.**
21. Hopey, C., E., (1998) "The College Choice Process: Ana Anlysis Of The Factors That İnfluence The College Choice Decisions Of High School Seniors To Matriculate İn A Cooperative Education İnstitution Of Higher Education" **Doktora Tezi, University of Pennsylvania, New York.**
22. Hossler, D., Braxton, J., ve Coopersmith, G., (1989) "Understanding Student College Choice In the Higher Education", **Agathon Pres., New York.**
23. Hossler, D., ve Gallagher, D., S., (1987), "Studying College Choice: A Three Phase Model and İmplications for Policymakers", **College and University, Vol:62 No:3, 207-221**
24. İslamoğlu, A., H., (2000) "Pazarlama Yönetimi: Stratejik ve Global Yaklaşım", **Beta Yayınları, İstanbul.**
25. Ivy, J., (2008) "A New Higher Education Marketing Mix: The 7Ps For MBA Marketing", **International Journal of Educational Management, Vol:22 No:4, 288-289.**
26. Jackson, G., (1978) "Financial Aid And Student Enrollment" **Journal of Higher Education, Vol:49, No:6, 548-574.**
27. Kendall, J., (2005) " Extent Of Congruence Between Student Perception And Media And Media" **Doktora Tezi, University Of Oklahoma, Department Of Educational Leadership And Policy Studies, Oklohoma.**

28. Keskinen, E., Tiuraniemi., J., ve Liimola., A., (2008) “University Selection İn Finland: How The Decision İs Made”, **International Journal of Educational Management, Vol. 22 No. 7, 638-650.**
29. Kotler, P., (2005) “A’dan Z’ye Pazarlama”, **Çeviren: Aslı Kalem Bakkal, Kapital Medya Hizmetleri A.Ş., İstanbul.**
30. Kotler, P., (1976) “Applying Marketing Theory To College Admissions: İn A Role For Marketing İn College Admissions”, **College Entrance Examination Board, New York.**
31. Kotler, P., ve Fox, K., F., A., (1995) “Strategic Marketing for Educational Institutions”, **Prentice-Hall, Upper Saddle River, New Jersey.**
32. Köse, R. M., (1999) “Üniversiteye Giriş ve Liselerimiz”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 15 , 51 - 60.**
33. Kuzgun, Y., (1987) “Sosyo Ekonomik Düzey ve Psikolojik İhtiyaçlar” **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt:20, Sayı:1, 55-68.**
34. Legcevic, J., (2009) “Quality Gap Of Educational Services İn Viewpoints Of Students”, **Ekon. Misao Praksa Dbk. God XVIII. (2009) Br. 2.**
35. Leslie, L., ve Brinkman, P., (1988) “The Economic Value Of Higher Education”. **America Council on Education and Macmillan Publishing Company, New York.**
36. Lewison D., M., ve Havis D. M., (2007) “Student Target Marketing,Strategies For Universities “ **Journal of College Admission; Summer 2007, 196.**
37. Long, B., T., (2004) “How Have College Decisions Changed Over Time? An Application Of The Conditional Logistic Choice Model” , **Journal of Econometrics 121 (2004), 271 – 296.**

38. Ma., Y., (2009) "Family Socioeconomic Status, Parental Involvement, and College Major Choices—Gender, Race/Ethnic , And Nativity Patterns", **Sociological Perspectives, Vol:52, No:2, 211–234.**
39. Maringe, F. (2006), "University and course choice: implications for positioning, recruitment and marketing", **International Journal of Educational Management, Vol: 20, No: 6, 466-79.**
40. Mattern, K., ve Wyatt, J., N., (2009) "Student Choice of College: How Far Do Students Go For An Education?" **Journal Of College Admission, Spring 2009, 19-29.**
41. Metheny, R., M., (2009) "Family Of Origin Influences On The Career Development Of young Adults: The Relative Contributions Of Social Status And Family Support", **Doktora Tezi, Department of Counseling Psychology and Human Services Graduate School of the University of Oregon, Oregon.**
42. Milli Eğitim Bakanlığı, (2008) "Milli Eğitim İstatistikleri 2007-2008", **Ankara.**
43. Milli Eğitim Bakanlığı, (2004) "2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu Tasarısı ve Bilinmesi Gereken Gerçekler", **Ankara.**
44. Okur, H., O., (2007) "Yükseköğretim Hizmetlerinin Pazarlanmasında Marka Değeri Oluşturma Ve Geliştirme Stratejileri: Ankara İlinde Örnek Bir Çalışma", **Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Akademisi, Ankara.**
45. Özer, L., Gülpınar, S., (2005) "Hizmet Sektöründe Tüketicilerin Algıladıkları Riskler: Hava Yolları Sektöründe Bir Arastırma", **Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl: 2005 Sayı: 1.**
46. Öztürkcan, M., (2003) "İstatistik Ders Notları", **Kocaeli.**

47. Polat, S., (2009) “Türkiyede Eğitim Politikalarının Fırsat Eşitsizliği Üzerine Etkileri “, **DPT-Uzmanlık Tezi, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.**
48. Ryan, C., J., Groves, D. ve Schneider, H., (2007) “ A Study Of Factors That Influence High School Athletes To Choose”, **College Student Journal; Sep Vol:41, No:3, 532-539**
49. Salisbury, M., Umbach, M., Paulsen, M., Pascarella, :E., (2008) “Going Global:Understanding the Choice Process of the Intent to Study Abroad”, **Res Higher Education (2009) 50, 119–143.**
50. Sarıkaya, T., Khorshid, L., “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Bahar 2009, Cilt:7, Sayı:2, 393-423.**
51. Scott, B., P., (2009) “Factor İnfluencing The Collgege Choice Behaviour Of Ontorio College Applicants”, **Doktora Tezi, Department of Theory and Policy Studies University of Ontorio, Ontorio.**
52. Sheil, T., (2008) “Moving Beyond University Rankings Developing A World Class University System İn Australia”, **Australian Universities Review, Vol:52, No:1, 69-76**
53. Teranishi, R., T., Ceja, M., Antonio, A., L., Allen, W., R., ve Patricia, M., (2004) “The College-Choice Process for Asian Pacific Americans Ethnicity and Socioeconomic Class in Context” **Higher Education; Summer 2004; Vol:27, No:4, 527-551.**
54. Tuner, C., K., (1994) “Factors İnfluencing Consumer Choices İn Nursing Education At Andrews University”, **Doktora Tezi, Andrews University School of Education, Michigan.**
55. Trout, J., (2004) “GeleceğinPazarlaması İçin Konumlandırma Stratejileri”, Çeviren: Ümit Şensoy, **Optimist Yayınları, 2007, İstanbul.**

56. UNİCEF: Eğitimin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi, http://www.unicef.org/turkey/gr/_ge21jb.html, (**Ziyaret Tarihi: 10 Şubat 2010**)
57. Yamamoto, G., T., (2006) “University evaluation-selection: a Turkish case”, **International Journal of Educational Management, Vol:20, No:7, 559-569.**
58. Yıldız, M., Güçlü, M., Bayraktar, G., (2008), “Farklı Liglerde Yer Alan Futbolcuların Kişilik Tipleri İle Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi” **Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:11, Sayı:41, Erzurum.**
59. Yüksek Öğretim Kurumu (2007), “Türkiye’nin Yüksek Öğretim Stratejisi”, **Ankara**
60. <http://www.bilkent.edu.tr/bilkent-tr/general/index.html> (**Ziyaret Tarihi: 22 Mayıs 2010**)
61. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Dar%C3%BCl%C3%BC> (**Ziyaret Tarihi: 13 Haziran 2010**)
62. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=138 (**Ziyaret Tarihi: 5 Ocak 2010**)
63. <http://www.osym.gov.tr/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF7A2395174CFB32E1F9F8102006DD7892> (**Ziyaret Tarihi: 14 Şubat 2010**)
64. http://www.yok.gov.tr/content/view/343/219/lang,tr_TR/ (**Ziyaret Tarihi: 16 Mart 2010**)

ÖZGEÇMİŞ

Fatih Durmuş, 1982 yılında İstanbul ilinin Fatih semtinde dünyaya gelmiştir. İzmit Özel Seymen Kolejinde ilköğretim eğitimini ve akabinde Körfez Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi'nde de ortaöğretim eğitimini tamamlamıştır. Ortaöğretim eğitimini takiben, 2001-2002 eğitim döneminde Kocaeli Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü'nde eğitim alma hakkı kazanmış olup; 2006 yılında aynı bölümden lisans derecesini almıştır. 2007 yılında yayımlanmış “Rüzgar Türbini ve Tesis Yeri Seçiminin Çok Kriterli Analizi” adlı bir adet yayınlanmış ulusal bildirisi bulunmaktadır. 2007-2008 eğitim döneminde halen devam etmekte olduğu, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İşletme Bölümünde lisansüstü eğitimine başlamıştır. Gıda ve İnşaat sektöründe çeşitli pozisyonlarda tecrübeye sahip olup; halihazırda bir kamu kurumunda mühendis olarak görev almaktadır.